

**POLATLI İLÇESİNDE ÜRETİCİLERİN TARIM SİGORTASI
YAPTIRMAYA KARAR VERME SÜRECİNDE ETKİLİ OLAN
FAKTÖRLERİN ANALİZİ**

Dr. Gonca GÜL YAVUZ

**ANKARA
2011**

ÖNSÖZ

Tarım sektörü tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de önemini giderek artırmaktadır. Bu artışta dünyada ki gelişmelere paralel olarak ülke nüfusunda gözlenen artışın yanı sıra gıda güvenliğinin sağlanması ile ilgili endişeler oldukça etkili olmuştur. Bununla birlikte tarım sektörünün en önemli özelliği günümüzün gelişen teknolojisine karşın üretimin hala üreticinin kontrolünde olmayan doğa koşullarının etkisi altında olmasıdır. Tarımsal üretimde verimliliği ve kaliteyi artırabilmek için ne kadar yoğun ve modern teknoloji kullanılırsa kullanılsın meteorolojik risk ve belirsizlik göz önünde bulundurulması gereken önemli bir konudur. Bitki ve hayvanların yaşamlarını etkileyen bu risk ve belirsizlikler önemli ölçüde hasarlara neden olurken üretimin sürdürülebilirliğini de etkilemektedir. Bu nedenle tarım sektörünü koruyucu ve yaşam standardını yükseltici önlemler alınmaktadır. Bu önlemlerin başında tarım sigortası gelmektedir.

Türkiye’de tarım sigortaları uygulamaları 1957 yılında başlamıştır. Ancak ekonomik, politik ve yapısal sorunlar nedeniyle uzun yıllar boyunca diğer tarımsal faaliyetlere oranla beklenen gelişmeyi gösterememiştir. En son 2002 yılı sonunda acil eylem planı çerçevesinde tarımda devlet destekli doğal afet sigortası yasasının çıkarılması, kuraklık, don, sel sigortaları uygulamalarının esaslarının belirlenmesi ve primlerin devletçe desteklenmesi öngörülmüştür. Böylelikle 21.6.2005 tarihinde 5363 sayılı “Tarım Sigortalı Kanunu” kabul edilmiş ve devletin prim tutarının %50’sini ödemesine karar verilmiştir.

Tarım sigortaları gibi önemli bir konuda üreticilerin geçmiş tutumlarının ortaya koyulması ve geleceğe yönelik düşüncelerinin belirlenmesinin gerek karar alıcılar açısından ve gerekse yayım elemanları açısından oldukça önemli olduğu düşünülmektedir. Nitekim bu çalışma sonucunda, üreticilerin sigorta yaptırma kararında etkili olan faktörlerin belirlenmesinin, yürütülen sigorta çalışmalarının kapsamı ile ilgili konularda yol gösterici olacağı gibi tarım sigortası uygulamasının yaygınlaştırılması konusunda yürütülen faaliyetler için de önemli bir kaynak olacağı düşünülmektedir.

Çalışmam süresince bana yol gösteren destek olan hocalarım Prof.Dr. Hasan TATLIDİL ve Doç.Dr. İ. Coşkun Ceylan’a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Anket sorularına sabırla cevap veren çiftçilerimize ve gerek saha çalışması süresince ve gerekse basım işleri süresince yardımlarını esirgemeyen Tarımsal Ekonomi Araştırma Enstitüsü çalışma arkadaşlarıma teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca bu çalışma esnasında ve her an yanımda olduğunu bildiğim eşime sonsuz sevgilerimi sunarım.

Dr. Gonca GÜL YAVUZ

YÖNETİCİ ÖZETİ

Tarım insanlık var olduğu sürece önemini koruyacaktır. Günümüzde ise gerek besin arzı güvenliğinin sağlanması, tarıma dayalı sanayiye hammadde sağlanması ve istihdam yaratması gibi nedenlerle bu önemi giderek artmaktadır.

Tarımsal Ekonomi Araştırma Enstitüsü (TEAE), yapmış olduğu çalışmalar ile sektördeki gelişmelere ışık tutmanın yanı sıra tarım politikalarının belirlenmesine katkı sağlamakta ve böylece ülke tarımının gelişiminde önemli rol oynamaktadır.

Bu çalışma Polatlı ilçesinde tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticilerden oluşan bir karşılaştırma grubu ile yürütülmüş bir çalışmadır. Çalışmada bir taraftan üreticilerin neden sigorta yaptırdığı ve yaptırmadığı sorgulanırken diğer taraftan da acaba sigortalı çiftçi sayısını artırabilmek için neler yapılabilir sorusu irdelenmiştir. Çalışma esnasında 2005 yılında çıkarılan ve 2006 yılında yürürlüğe giren “Tarım Sigortaları Kanunu” nun çiftçi kararları üzerinde ki etkisi de araştırılarak devlet tarafından verilen prim desteğinin tarım sigortası yaptıрма kararı üzerindeki etkisi incelenmiştir.

Bu araştırmayı yürüten ve sonuçlarını bizlerle paylaşan Dr. Gonca GÜL YAVUZ’a teşekkür ederiz. Konuyla ilgili olarak bundan sonra yapılacak olan çalışmalara yol gösterici olacağını düşündüğümüz bu çalışmanın ilgili kişi, kurum ve kuruluşlara faydalı olacağı inancındayız.

Mine HASDEMİR
Enstitü Müdür Vekili

ÖZET

POLATLI İLÇESİNDE ÜRETİCİLERİN TARIM SİGORTASI YAPTIRMAYA KARAR VERME SÜRECİNDE ETKİLİ OLAN FAKTÖRLERİN ANALİZİ

Bu araştırmanın amacı Ankara İli Polatlı İlçesinde üreticilerin tarım sigortası yaptırmaya karar verme sürecinde etkili olan faktörlerin belirlenmesidir. Söz konusu faktörlerin belirlenmesi sırasında, tarım sigortalarının desteklenmesine yönelik uygulamalar da dikkate alınarak, ortaya çıkan ekonomik nitelikteki bu değişkenin üreticilerin karar verme sürecindeki etkisi de incelenmiştir.

Araştırma tarım sigortalarının yoğun olarak yapıldığı 20 köyden 157 üretici ile yapılmıştır. Bu üreticilerden 71'i tarım sigortası yaptıran, 86'sı ise tarım sigortası yaptırmayan üreticilerdir. Verilerin toplanmasında anket yöntemi, elde edilen verilerin istatistiksel analizinde ise lojistik regresyon yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada, en az değişkeni kullanarak en iyi uyuma sahip olacak şekilde bağımlı ile bağımsız değişkenler arasındaki ilişkiyi tanımlayabilen ve istatistiksel olarak kabul edilebilir bir model kurulmuştur. Bu modelde bağımlı değişken olarak tarım sigortası yaptırma/yaptırmama, bağımsız değişkenler olarak da bireysel nitelikler, işletme özellikleri, haberleşme davranışları ve tarım sigortasına karşı tutum ele alınmıştır.

Araştırma sonuçları, bireysel niteliklerden kredi kullanımı ve tarım dışı gelirin, işletme özelliklerinden hayvan varlığı ve şeker pancarı ekim alanının tarım sigortası yaptırmaya karar vermede etkili olan faktörler olduğunu göstermiştir. Ayrıca devlet tarafından verilen tarım sigortası prim desteğinin tarım sigortasına karar vermede etkili olduğu da belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tarım sigortası, karar verme, lojistik regresyon

ABSTRACT

ANALYSING OF EFFECTIVE FACTORS ON FARMERS' DECISION MAKING PROCESS IN AGRICULTURAL INSURANCE IN POLATLI DISTRICT

The objective of this study was to analyse effective factors on farmers' decision making process in agricultural insurance in Polatlı District. While these effective factors are being determined, support policy for agricultural insurance that has economic characteristic was considered and influences of this policy on farmers' decision making process was examined.

This research was carried out with 157 farmers in 20 villages that agricultural insurance was applied intensively. 71 of 157 farmers were stil receiving agricultural insurance and 86 were not. The data was collected by survey method and logistic regression was used to analyse the data. Model that has the best relation between dependent and independent variables with least variables and statistically acceptable was established. In this model, application status of agricultural insurance was taken as dependent variable and individual characteristics, farm characteristics, communication behaviors and attitudes toward agricultural insurance were taken as independent variables.

The result of the study showed that, credit use and non-agricultural income as individual characteristics, animal population and sugar beet plantation as farm characteristics were effective factors on farmers' decision making process. Agrcultural insurance premium support that given by government was also determined as effective factor on farmers' decision making process.

Key Words: Agricultural insurance, decision making process, logistic regression

İÇİNDEKİLER DİZİNİ

ÖNSÖZ	
ÖZET	
ABSTRACT	
İÇİNDEKİLER DİZİNİ	i
ÇİZELGELER DİZİNİ	iii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	v
1. GİRİŞ	1
2. MATERYAL VE YÖNTEM.....	4
2.1 Materyal	4
2.2 Yöntem.....	6
3. DÜNYADA VE TÜRKİYE’DE TARIM SİGORTALARI.....	9
3.1 Dünyada Tarım Sigortaları.....	9
3.1.1 Amerika Birleşik Devletleri (ABD)’nde Tarım Sigortaları.....	9
3.1.2 Avrupa Birliği (AB) Ülkelerinde Tarım Sigortaları.....	9
3.1.3 Diğer Bazı Ülkelerde Tarım Sigortaları	10
3.2 Türkiye’de Tarım Sigortaları	10
4. ARAŞTIRMA BÖLGESİNİN TANITILMASI.....	17
4.1 Coğrafi Konum.....	17
4.2 Tarihi Durum.....	17
4.3 Bitki Örtüsü Ve Toprak Yapısı	17
4.4 İklim	17
4.5 Nüfus	18
4.6 Eğitim.....	18
4.7 Ulaşım, Haberleşme ve Diğer Altyapı Hizmetleri	18
4.8 Tarımsal Yapı ve Üretim.....	18
4.9 Teknik Personel ve Yürütülen Çalışmalar.....	19
5. ARAŞTIRMA BULGULARI	20
5.1 Bireysel Nitelikler	20
5.1.1 Yaş.....	20
5.1.2 Hane Halkı Sayısı.....	21
5.1.3 Eğitim.....	21
5.1.4 Sosyal Güvence.....	22
5.1.5 Kredi Kullanımı	22
5.1.6 Çiftçi Örgütlerine Üyelik	23
5.1.7 Gelir Grupları	24
5.1.8 Tarım Dışı Gelir	24
5.1.9 Bireysel Niteliklere Göre Lojistik Regresyon Çözümlemesi	24
5.2 İşletme Özellikleri.....	27
5.2.1 İşletme Büyüklüğü	27
5.2.2 Mülk Arazi Genişliği.....	28
5.2.3 Sulu Arazi Genişliği.....	28
5.2.4 Üretim Deseni	29
5.2.5 Buğday Ekim Alanı.....	30
5.2.6 Şekerpancarı Ekim Alanı	30
5.2.7 Hayvan Varlığı.....	30
5.2.8 Bitkisel Üretimin Payı.....	31
5.2.9 Traktör Varlığı	31
5.2.10 İşletme Özelliklerine Göre Lojistik Regresyon Çözümlemesi	32
5.3 Haberleşme Davranışları.....	35
5.3.1 Ziraat Mühendisi, Ziraat Teknisyeni, Tarım Danışmanları İle Görüşme	35
5.3.2 Ziraat Odası/Kooperatif/Çiftçi Toplantıları Gibi Faaliyetlere Katılım	35
5.3.3 İnternet Hakkında Bilgi.....	36
5.3.4 Tarım Sigortaları Konusunda Yararlanılan Bilgi Kaynakları	36

5.3.5 Haberleşme Davranışlarına Göre Lojistik Regresyon Çözümlemesi	37
5.4 Tarım Sigortalarına Karşı Tutum	37
5.4.1 Deneklerin Tarım Sigortası İle İlgili Geçmiş Tutumları	38
5.4.2 Deneklerin Tarım Sigortasına İlişkin Geleceğe Yönelik Eğilimleri.....	39
5.4.3 Deneklerin Tarım Sigortası Desteğine Karşı Tutumları	40
5.4.4 Tarım Sigortasına Karşı Tutuma Göre Lojistik Regresyon Çözümlemesi	41
5.5 En Uygun Çok Değişkenli Lojistik Regresyon Modeli	42
6. SONUÇ VE TARTIŞMALAR.....	46
KAYNAKLAR.....	49
EKLER	51
EK1 TARIM SİGORTALARI KANUNU	51
EK2 TARIM SİGORTALARI UYGULAMA YÖNETMELİĞİ.....	55
EK3 TARIM SİGORTALARI HAVUZU ÇALIŞMA USUL VE ESASLARI HAKKINDA YÖNETMELİK	57
EK4 2010 KAPSAMINA İLİŞKİN BAKANLAR KURULU KARARI.....	63

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 2.1 Tarım Sigortası Yaptıran Üreticiler İçin Örnek Hacminin Hesaplanması	5
Çizelge 2.2. Tarım Sigortası Yaptırmayan Üreticiler İçin Örnek Hacminin Hesaplanması	6
Çizelge 3.1 Devlet Destekli Tarım Sigortasına Ait Rakamlar	16
Çizelge 5.1 Deneklerin Yaşı.....	21
Çizelge 5.2 Deneklerin Hane Halkı Sayısı	21
Çizelge 5.3 Deneklerin Eğitim Düzeyi	22
Çizelge 5.4 Deneklerin Sosyal Güvenceye Sahip Olup/Olmamaları	22
Çizelge 5.5 Deneklerin Kredi Kullanımı	23
Çizelge 5.6 Deneklerin Çiftçi Örgütlerine Üyelikleri	23
Çizelge 5.7 Deneklerin Üyesi Oldukları Çiftçi Örgütleri.....	24
Çizelge 5.8 Deneklerin İçinde Buldukları Gelir Grupları	24
Çizelge 5.9 Deneklerin Tarım Dışı Gelirleri	24
Çizelge 5.10 Bağımlı Değişken (y) İçin Sınıflandırma Sonuçları	25
Çizelge 5.11 Bireysel Niteliklerinin Lojistik Regresyon Çözümlemesi	26
Çizelge 5.12 Deneklerin Toplam İşletme Genişlikleri	28
Çizelge 5.13 Deneklerin Sahip Olduğu Mülk Arazi Genişliği.....	28
Çizelge 5.14 Deneklerin Sahip Olduğu Sulu Arazi Genişliği	29
Çizelge 5.15 Deneklerin Üretim Deseni	29
Çizelge 5.16 Deneklerin Buğday Ekim Alanı	30
Çizelge 5.17 Deneklerin Büyükbaş Hayvan Varlığı.....	30
Çizelge 5.18 Deneklerin Küçükbaş Hayvan Varlığı.....	31
Çizelge 5.19 Deneklerin Toplam Üretiminde Bitkisel Üretimin Oranı	31
Çizelge 5.20 Deneklerin Traktör Varlığı	32
Çizelge 5.21 Bağımlı Değişken (y) İçin Sınıflandırma Sonuçları	33
Çizelge 5.22 İşletme Özelliklerinin Lojistik Regresyon Çözümlemesi	33
Çizelge 5.23 Deneklerin ZM/ZT/TD ile Görüşme/Görüşmemeleri	35
Çizelge 5.24 Deneklerin Çiftçi Toplantıları Gibi Faaliyetlere Katılımları	35
Çizelge 5.25 Deneklerin İnternet Hakkında Bilgi Sahibi Olma/Olmamaları	36
Çizelge 5.26 Deneklerin İnternet Kullanımı	36
Çizelge 5.27 Deneklerin Tarım Sigortaları Konusunda Yararlandıkları Bilgi Kaynakları	36
Çizelge 5.28 Deneklerin Tarım Sigortasından Haberdar Olma Süresi	38
Çizelge 5.29 Deneklerin Önceki Yıllarda Sigorta Yaptırma/ Yaptırmamaları	38
Çizelge 5.30 Tarım Sigortası Yaptıran Deneklerin Kaç Yıldır Sigorta Yaptırdıkları	39
Çizelge 5.31 Deneklerin Önümüzdeki Yıllarda Sigorta Yaptırma Konusundaki Düşünceleri	39
Çizelge 5.32 Deneklerin Önümüzdeki Yıllarda Sigorta Yaptırma Nedenleri	39
Çizelge 5.33 Tarım Sigortası Yaptırmayan Deneklerin Tarım Sigortaları Konusunda Geçmişteki Tutumları ve Geleceğe Yönelik Eğilimleri	40
Çizelge 5.34 Deneklerin Prim Desteği Verilmesini Onaylama/Onaylamamaları	40
Çizelge 5.35 Prim Desteği Verilmesini Onaylama Nedenleri.....	40
Çizelge 5.36 Prim Desteğinin Tarım Sigortası Yaptırma Kararına Etkisi	41
Çizelge 5.37 Bağımlı Değişken (y) İçin Sınıflandırma Sonuçları	42
Çizelge 5.38 Deneklerin Tarım Sigortasına Karşı Tutumlarının Lojistik Regresyon Çözümlemesi.....	42
Çizelge 5.39 Bağımlı Değişken (y) İçin Sınıflandırma Sonuçları	43
Çizelge 5.40 En Uygun Çok Değişkenli Lojistik Regresyon Çözümlemesi.....	44

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 2.1 Tarım Sigortası Yaptıran İşletmelerin Arazi Genişliğine Göre Dağılımı	4
Şekil 2.2 Sigorta Yaptıran İşletmelerin Sigortalanan Arazi Genişliğine Göre Dağılımı	5
Şekil 2.3 Sigorta Yaptırmayan Üreticilerin Buğday Ekim Alanına Göre Dağılımı	6

1.GİRİŞ

Türkiye’de tarım sektörü, nüfusun gıda maddeleri gereksinimini karşılaması, tarıma dayalı sanayinin hammadde kaynağını oluşturması, istihdam yaratması, dışa bağımlılığın azaltılması gibi nedenlerle ekonomi üzerindeki stratejik işlevini korumaktadır.

Tarım sektöründe faaliyette bulunan işletmelerde üretilen ürünlerin miktar ve kalite özellikleri üzerinde en önemli etkenler üretimde kullanılan girdiler ile teknoloji düzeyidir. Ancak, tarım sektörünün en önemli özelliği günümüzün gelişen teknolojisine karşın üretimin hala üreticinin kontrolünde olmayan doğa koşullarının etkisi altında oluşudur. En gelişmiş ülkelerde bile teknoloji, tarımsal üretim için doğa koşullarına karşı tam güvence sağlayabilecek düzeye erişmemiştir (Çetin, 2007).

Tarımsal üretimde verimliliği ve kaliteyi artırabilmek için ne kadar yoğun ve modern teknoloji kullanılırsa kullanılsın meteorolojik risk ve belirsizlik göz önünde bulundurulması gereken önemli bir konudur. Bitki ve hayvanların yaşamlarını etkileyen bu risk ve belirsizlikler önemli ölçüde hasarlara neden olurken üretimin sürdürülebilirliğini de etkilemektedir.

Ayrıca, tarımsal faaliyetin açıkta yapılması nedeni ile işletmeci tarafından kontrol edilemeyen iklim koşulları, hastalık ve zararlılar üretimin miktar ve kalitesini olumsuz olarak etkilemekte ve üretici gelirlerinde istikrarsızlıklara neden olmaktadır (Kızılaslan vd., 1994).

Genel olarak, hava koşulları, fiyatlar, üretim faktörleri, hastalık ve zararlılar gibi bitkisel ve hayvansal üretimi tehdit eden bu riskler, süreklilik özelliğine sahip olup yığın olarak hasar meydana getirmektedirler. Bu nedenle gelişmiş ülkelerde tarım sektörünü koruyucu ve yaşam standardını yükseltici önlemler alınmaktadır. Türkiye’de de tarımsal üretimi tehdit eden risk ve belirsizlikler sonucu meydana gelecek hasarların önlenmesi için en etkili sistem tarım sigortasıdır (Çetin, 2007).

Tarımdaki doğal, ekonomik ve sosyal riskler bir işletmedeki canlı ve cansız varlıkları tehdit eden, hatta yok eden faktörlerdir. Doğal riskler bunların başında gelmektedir. Bitkisel üretimde dolu, don, yangın, kuraklık, fırtına ve sel felaket haline gelebilen doğal risklerdir. Gelişmiş ülkelerde bu risklerin felakete dönüşmesinin önlenmesinde yapılan tüm çalışmalar “Risk Yönetimi” adı altında bir bilim haline gelmiştir. Diğer sektörlerde olduğu gibi, tarımda da risk yönetiminde riskleri önlemede öncelikle “Koruma Önlemleri” alınmakta, teknik olarak önlemlerin yeterli olmadığı durumlarda ise “Tarım Sigortası” uygulamaları devreye girmektedir. Tarım sigortası tarımdaki risk ve belirsizlikler nedeni ile meydana gelecek zararı karşılayan güvence sistemidir (Dinler, 2000).

Tarım sigortası, tarım sektörünün ve kırsal kesimin bütün sorunlarına çözüm olmamakla birlikte, sağlıklı gelişmesini sağlayabilecek bir özelliğe sahiptir. Tarım sektöründe üreticiler ne kadar önlem alırlarsa alsınlar doğal afetleri engellemeleri mümkün olamamaktadır. Bu nedenle de üreticilerin, risk ve belirsizliklere karşı kullandıkları en temel yöntemin polikültür tarım olduğu söylenebilir. Fakat polikültür tarım, ihtisaslaşmayı engellemektedir. Oysaki her faaliyet alanında olduğu gibi tarımda da girdi basına verimlilik artışı, ihtisaslaşma ile mümkün olmaktadır. Tarım sigortaları uygulamalarının olmadığı bölgelerde üreticiler, üretimlerini güvence altına almak amacıyla polikültür tarıma yönelmekte, bunun sonucunda ise verimlilik ve dolayısıyla da üretim hacmi düşmektedir. Tarım sigortasının önemi bu noktada ortaya çıkmaktadır (Anonim, 2007a).

Günümüzde önemi giderek daha fazla anlaşılmaya başlayan tarım sigortaları; sektörün karşılaştığı tam olarak oluş zamanı ve büyüklüğü tahmin edilemeyen risklerin oluşturduğu kayıpların sözleşme koşulları çerçevesinde tazmin edilmesi, böylece üretici gelirinde istikrar sağlanması, üreticinin modern üretim teknikleri ve yatırımlara yönelmesinin teşvik edilerek sigortanın teknoloji transferi ve teknoloji kullanımını geliştirmede ve tarımsal üretimde girdilerin istenilen düzeyde kullanılmasında düzenleyici ve çiftçileri zorlayıcı araçların başında gelmektedir.

Yapılan bu tanımlamalar ışığında tarım sigortası; tarımsal üretim sürecinde her türlü doğal risk, hastalık ve kazalar sonucunda bitkisel ve hayvansal ürünler ile tarımsal varlıklarda oluşabilecek zarar ve kayıpların teminat altına alınması ve böylece sigortalının varlığının devamlılığının sağlanması şeklinde ifade edilebilir (Çetin, 2007).

Kuraklık, dolu, don, sel, taban suyu baskını, fırtına, hortum, deprem, heyelan, yangın gibi doğal afetler, kaza ve zararlılar ile hayvan hastalıklarının neden olacağı zararlar nedeniyle dünyada derin acıların yaşandığı bilinmektedir. Gelişmiş ülkeler tarımdaki riskleri, devletin ve üreticilerin üzerinden alacak şekilde risk transfer sistemlerini kurmuşlardır. Tarım sigortası olarak da tanımlanan bu sistem içerisinde; bitkisel ürünler ve seralar, tarımsal yapılar, tarım alet ve makineleri ile çiftlik hayvanlarının sürdürülebilir bir güvence altına alınması hedeflenmektedir (Karaca vd., 2010).

Tarım sigortaları ile ilgili olarak, Türkiye’de ki tablo incelenecek olursa; Türkiye’de 60 milyon hektar alan, tarım alanı olarak kabul edilmesine karşın, ekilebilir alanlar toplam tarımsal arazinin %40,7’sini oluşturmaktadır. Ekili tarım alanlarının %98’ine dolu yağdığı, %47’lik kısmının da hasara uğradığı göz önüne alınırsa, sigortacılık açısından büyük bir potansiyelin var olduğu ancak var olan potansiyelin değerlendirilemediği görülmektedir (Anonim, 2007d).

Yukarıda sayılan gerekçelerle ve Türkiye’de tarım sigortası uygulamasının yaygınlaştırılması amacıyla 21.06.2005 tarihinde kabul edilmiş olan 5363 Sayılı Tarım Sigortalı Kanunu ile tarım sigortası yaptıran çiftçilerin desteklenmesi ve prim tutarının %50’sinin devlet tarafından karşılanması hedeflenmiştir.

Türkiye’de tarım sigortaları 1957 yılında başlamış olmasına rağmen, sigortalı tarım alanlarının toplam tarım alanları içerisindeki payının oldukça düşük olduğu (%1 dolaylarında) bilinmektedir (Şahin, 2003/ Akın, 2005). Ancak, devlet destekli tarım sigortaları kanunu çerçevesinde, devletin prim tutarının %50’sini ödemeye başlaması ile tarım sigortaları prim üretiminde yaşanan artışlar sonucu 2006 yılından günümüze kadar sigortalı tarım alanlarının toplam tarım alanları içerisindeki payı %3’e yükselmiştir (Anonim, 2009a).

Bu araştırma Ankara İli Polatlı İlçesi’ne bağlı köylerde, üreticilerin tarım sigortası yaptırmaya karar vermelerinde etkili olan faktörlerin belirlenmesi amacıyla yürütülmüştür. Ayrıca bu faktörlerin belirlenmesi sırasında, tarım sigortasının desteklenmesine yönelik yasal düzenlemeler de dikkate alınarak, ortaya çıkan ekonomik nitelikteki bu değişkenin üreticilerin karar verme sürecindeki etkisinin de belirlenmesi hedeflenmiştir.

Üreticilerin tarım sigortası yaptırmaya karar vermelerinde etkili faktörlerin araştırıldığı bu çalışmada tarım sigortalı çiftçilerden sonra “Karar Verme” kavramı üzerinde de durulmuştur.

“Karar Verme” işletme yönetiminin en önemli konularından biridir ve birçok alternatif arasından birini seçmektir. Kararlar, önceden tahmin edilebilen ve edilemeyen durumlar arasında bir belirsizlik derecesine sahiptir. Bu belirsizlik nedeni ile de her zaman için bir yanlış karar verebilme riski vardır (Husdal, 1999). İşletmeci, çalıştığı alanla ilgili olarak kararını vermek, bu kararı uygulamaya koymak ve elde edeceği sonucun yükümlülüğünü taşımak zorundadır (Erkuş ve Demirci, 1996).

Genel olarak verilecek kararlar stratejik, politik, yönetim ve yürütme kararları olarak ayrılmaktadır. Bunlardan stratejik olanları, işletmenin uzun sürede gelişimini etkileyen, büyümesi ve gelişmesi ile ilgili kararlardır. Politik kararlar üst yönetimle ilgili olup işletme kapasitesi, işletmede uygulanacak teknoloji düzeyi, işletmeye gerekli sermayenin hangi kaynaklardan sağlanacağı, üretimin iç pazara mı yoksa dış pazara mı yönelik olacağı ve ürün fiyatlarıyla ilgili olmak üzere temel amaçlara ulaşmada yol gösterici kararlardır. Bunların uygulamaya konulmasına yönetim karar vermektedir. Yürütme kararları ise üretimin gerçekleştirildiği işletmede alınan kararlardır.

Türkiye’de tarım işletmelerinin %99 gibi tamamına yakın kısmı küçük işletme niteliği taşıdığı için bu işletmelerde karar verme ve verilen kararı uygulama hem işletmenin sahibi hem de çalışanı durumunda olan işletmeci tarafından gerçekleştirilmektedir (Erkuş ve Demirci, 1996).

Karar verme, zaman içinde oluşan bazı etki ve incelemelerin bir sonucudur ve bir anlık eylemden çok bir dizi eylemi içeren ve belirli bir zaman dilimi içinde oluşan bir süreçtir. Bu süreç; durumun kavranması, önemin tanımlanması, alternatiflerin belirlenmesi, en iyi alternatifin seçilmesi ve verilen kararın uygulanması olmak üzere beş aşamadan oluşmaktadır (Arnoud ve Lebon, 2000).

Üretim farklılığının etkinliği, anlaşılabilirliği, ekolojik yapı, sürdürülebilirliğin sağlanması, biyolojik veya ekolojik sınırlılıklar, işletmeci tarafından uygulanabilir olması, ayrıca toplumsal kurallar ve

baskılar üretici kararlarını etkileyen faktörler olarak karşımıza çıkmaktadır (Geason vd., 2003). Bununla birlikte bireysel duygular, düşünceler, algılamalar, hatırlamalar ve herhangi bir durumdan çıkarılan sonuçlar üreticileri karar verirken bilinçli veya bilinçsiz olarak etkileyen unsurlardır (Barett ve Castore, 1989). Ayrıca aile ihtiyaçlarının, mali olanakların, pazar olanaklarının, coğrafi konumun, devlet tarafından verilen destek veya teşviklerin de üretici kararlarını etkileyebileceği unutulmamalıdır (O'malley, 2003).

Tarım sigortaları gibi önemli bir konuda üreticilerin geçmiş tutumlarının ortaya koyulması ve geleceğe yönelik düşüncelerinin belirlenmesinin gerek karar alıcılar açısından ve gerekse yayım elemanları açısından oldukça önemli olduğu düşünülmektedir. Nitekim üreticilerin sigorta yaptırma kararında etkili olan faktörlerin belirlenmesinin, yürütülen sigorta çalışmalarının kapsamı ile ilgili konularda yol gösterici olacağı gibi tarım sigortası uygulamasının yaygınlaştırılması konusunda yürütülen faaliyetler için de önemli bir kaynak olacağı düşünülmektedir. Her ne kadar araştırma alanı sınırlı bir alan olsa da araştırmada tarım sigortalarına ilişkin bir model ortaya konulduğundan, elde edilen sonuçlar tarım sigortaları konusunda politikaların geliştirilmesine ve yayım programlarının oluşturulmasına ışık tutabilir niteliktedir.

Araştırma bölgesinde tarım sigortası uygulamaları üreticiler için yeni bir uygulama değildir. Ancak devlet tarafından tarım sigortalarına verilen %50 prim desteği tarım sigortaları uygulamasında bir yenilik olarak kabul edilebilir.

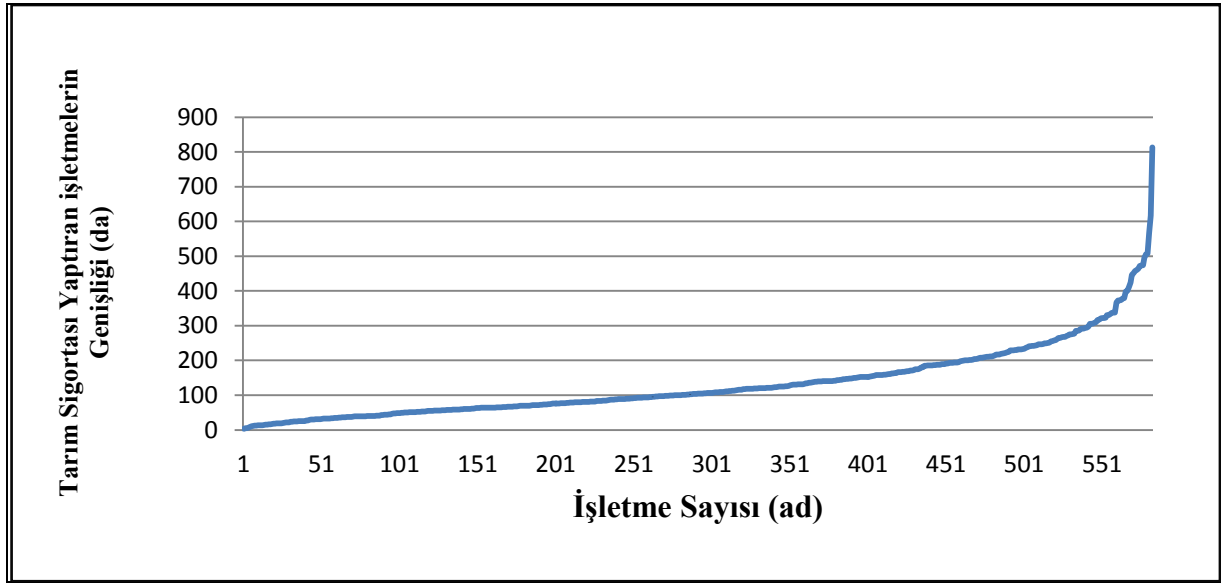
2. MATERYAL VE YÖNTEM

2.1 Materyal

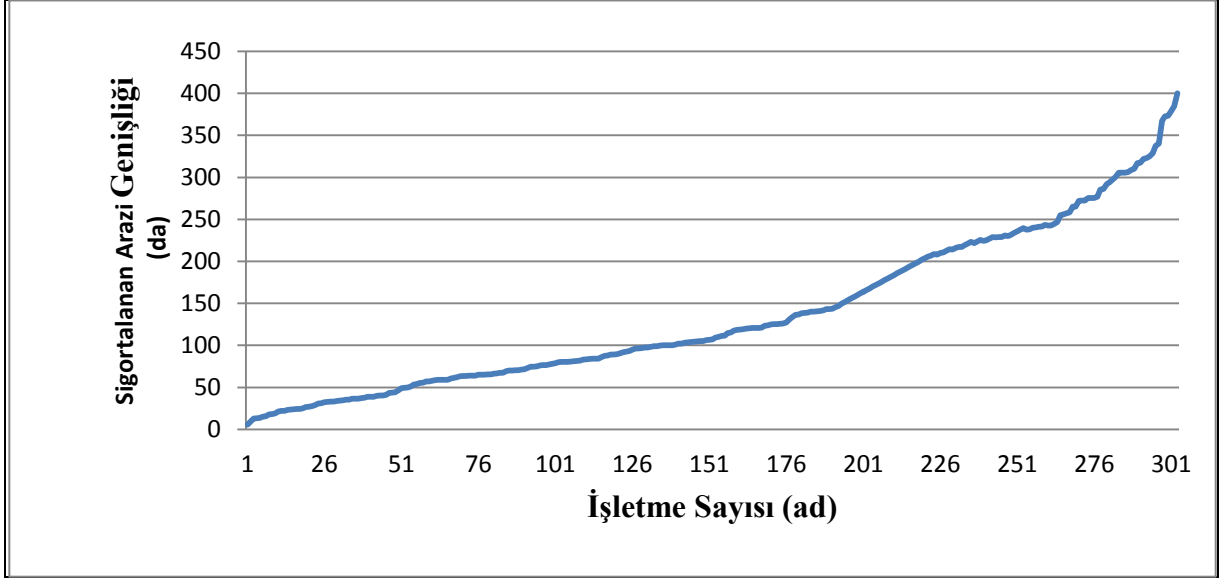
Ankara İli Polatlı İlçesi'nde tarımsal faaliyette bulunan üreticilerin tarım sigortası yaptırmaya karar verme sürecinde etkili faktörlerin belirlenmesi amacıyla yapılan bu çalışmada, karar verme sürecinde etkili faktörlerin daha iyi saptanabilmesi amacıyla tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticilerin karşılaştırmalı olarak çalışma kapsamına alınması uygun görülmüştür. Araştırmada ayrıca 01 Haziran 2006 tarihinde fiilen başlatılan devlet destekli tarım sigortaları uygulaması da dikkate alınarak, ekonomik nitelikteki bu değişkenin üreticilerin karar verme sürecinde ki etkisinin de belirlenmesi amaçlanmıştır.

Bu amaçla, çalışmanın yürütüleceği Ankara ili Polatlı ilçesinde tarım sigortası kanununun yürürlüğe girdiği Haziran 2006 tarihinden Haziran 2007 tarihine kadar sigorta yaptıran üreticiler, sigorta yaptırdıkları arazi genişlikleri ve sigortalanan ürünler belirlenerek bir popülasyon oluşturulmuştur. Buna göre; ilçede 78 köyde toplam 583 üreticinin tarım sigortası yaptırdığı, sigortalanan ürünlerin hepsinin bitkisel ürün (buğday) sigortası olduğu belirlenmiş ve bu işletmelerin arazi genişliğine göre dağılımı şekil 2.1'de sunulmuştur.

Ancak bu köylerin çoğunda gerek sigorta yaptıran üretici sayısının gerekse sigortalanan arazi genişliklerinin oldukça az olması nedeniyle çalışmada tarım sigortalılarının yoğun olarak yapıldığı 20 köyün alınması uygun bulunmuştur. Bu köyler sırası ile Sakarya, Uzunbeyli, Kargalı, Şeyhali, Eskipolatlı, Beylikköprü, Tatlıkuyu, Ördekgölü, Merkez (Zafer Mah.), Sazılar, Özyurt, Yassihöyük, İğciler, Bacıköy, Sarıoba, Karakaya, Gümüşyaka, Sabanca, Çekirdeksiz ve Yüzükbaşı köyleridir. Bu köylerde toplam 303 işletme (%51,97) tarım sigortası yaptırmıştır ve bu işletmelerin arazi genişliğine göre dağılımı şekil 2.2'de sunulmuştur.

Şekil 2.1 Tarım Sigortası Yaptıran İşletmelerin Arazi Genişliğine Göre Dağılımı

Şekil 2.2 Sigorta Yaptıran İşletmelerin Sigortalanan Arazi Genişliğine Göre Dağılımı

Araştırmanın ana materyalini, tarım sigortasının yoğun olarak yapıldığı 20 köyde hem destekten yararlanan hem de yararlanmayan üreticilerle yapılan anketler oluşturmaktadır. Ayrıca resmi kayıtlar ve araştırmacının gözlemleri de (elde edilen bulguların değerlendirilmesi sırasında yararlanılmıştır) ana veri kaynakları içerisinde yer almaktadır.

Anket uygulanacak deneklerin belirlenmesinde, her iki üretici grubu için de, homojenliğin artırılması ve popülasyona ait tahminlerin doğruluğunun artırılması amacıyla “Tabakalı Tesadüfi Örnekleme Yöntemi”nden yararlanılmıştır.

Tabakalı Tesadüfi Örnekleme Formülü:

$$n = \frac{(\sum N * \sum NhSh)^2}{(N^2 * D^2) + \sum NhSh^2}$$

Burada, n:örnek hacmini, N: Popülasyondaki işletme sayısını, Nh= Her bir tabakadaki işletme sayısını, Sh²: Her bir tabakadaki varyansı, D²= (d/t)² olup, d=ortalamadan belirli bir orandaki sapmayı, t: ise araştırmada öngörülen %95 güven sınırına karşılık gelen t tablo değerini (1,95) ifade etmektedir.

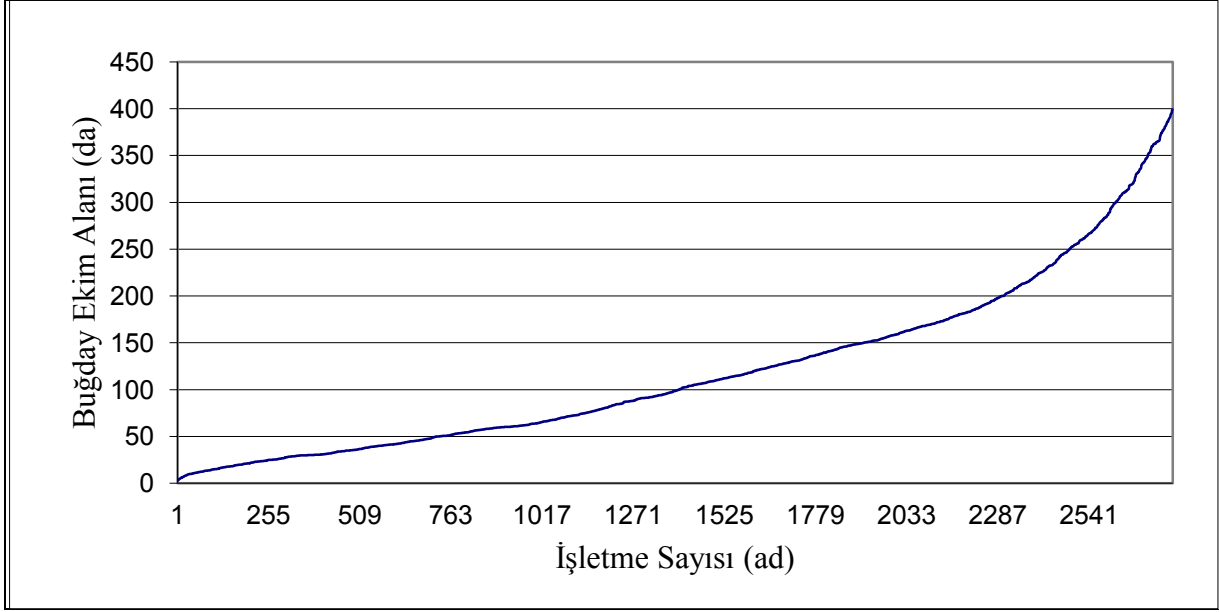
Bu formüle göre, popülasyonu oluşturan işletmelerin tabakalara göre dağılımı ve her tabakadan seçilen örnek işletme sayısı çizelge 2.1’de verilmiştir. Tabakaları belirlemek amacıyla çeşitli şekillerde frekans dağılımları incelenmiş (10–20–50–100 dekarlık aralıklarla) ve varyanslara bakılarak en uygun gruplar dikkate alınmıştır.

Çizelge 2.1 Tarım Sigortası Yaptıran Üreticiler İçin Örnek Hacminin Hesaplanması

Tabakalar	Alan (da)	Ortalama	Nh	Sh	NhSh	NhSh ²	CV	n
1.Grup	0-50	30	53	10,90	578	6.302	36	4
2.Grup	51-150	95	141	26,85	3.786	101.639	28	25
3.Grup	151-400	243	109	57,36	6.252	358.605	24	42
Genel		137	303	91,93	10.616	466.546	67	71

Çizelge 2.1 incelendiğinde, bu popülasyondan tabakalı tesadüfi örnekleme yöntemi ile 3 tabakada ve %95 güvenilirlikte örnek hacminin 71 işletme olarak hesaplandığı görülmektedir.

Tarım sigortası yaptırmayan üreticiler için örnek hacminin hesaplanmasında ise; tarım sigortası yaptıran üreticilerle aynı köylerden olmak üzere (toplam 20 köy), aynı üretim döneminde buğday üretimi yapan ancak tarım sigortası yaptırmayan üreticiler ve buğday ekim alanları belirlenerek bir popülasyon oluşturulmuştur. Buna göre tarım sigortasının yoğun olarak yapıldığı 20 köyde toplam 3075 tarım sigortası yaptırmayan üretici olduğu tespit edilmiştir. Bu üreticilerin buğday ekim alanına göre dağılımı şekil 2.3’de sunulmuştur.

Şekil 2.3 Sigorta Yaptırmayan Üreticilerin Buğday Ekim Alanına Göre Dağılımı

Ayrıca tabakalı tesadüfi örnekleme yöntemi formülü kullanılarak popülasyonu oluşturan işletmelerin tabakalara göre dağılımı ve her tabakadan seçilen örnek işletme sayısı çizelge 2.2’de verilmiştir. Tabakaları belirlemek amacıyla, tarım sigortası yaptıran deneklerde olduğu gibi, çeşitli şekillerde frekans dağılımları incelenmiş (10–20–50–100 dekarlık aralıklarla) ve varyanslara bakılarak en uygun gruplar dikkate alınmıştır. Çizelge 2.2 incelendiğinde, bu popülasyondan tabakalı tesadüfi örnekleme yöntemi ile 3 tabakada ve %95 güvenilirlikte örnek hacminin 86 işletme olarak hesaplandığı görülmektedir.

Çizelge 2.2 Tarım Sigortası Yaptırmayan Üreticiler İçin Örnek Hacminin Hesaplanması

Tabakalar	Alan (da)	Ortalama	Nh	Sh	NhSh	NhSh2	CV	n
1.Grup	0-50	30	793	11,74	9.309	109.288	40	11
2.Grup	51-150	95	1.321	29,79	39.357	1.172.599	31	45
3.Grup	151-400	170	961	27,84	26.759	745.085	16	30
Genel		102	3.075	58,93	75.425	2.026.971	58	86

Yapılan örnek hacmi hesaplamalarına göre, bu araştırmada tarım sigortasının yoğun olarak yapıldığı 20 köyde, tarım sigortası yaptıran 71 ve yaptırmayan 86 üretici olmak üzere toplam 157 denekle anket uygulanması gerektiği ortaya çıkmıştır.

Örnek hacminin belirlenmesinin ardından, araştırmanın amacına uygun olarak düzenlenen anket formları yüz yüze görüşmeler ile doldurulmuştur. Anketler araştırmacı tarafından Kasım 2007 tarihinde yapılmıştır. Ayrıca anketlerden elde edilen veriler SPSS 17 kullanılarak bilgisayar ortamına aktarılmış ve analizler yapılmıştır.

2.2 Yöntem

Bilimsel araştırmalar sonucu elde edilen verilerin çözümlenmesinde ve bulguların yorumlanmasında çeşitli istatistikî yöntemler yoğun olarak kullanılmaktadır (Tonta, 1999).

Araştırmada analizler için, üreticilerin tarım sigortası yaptırap yaptırmamaları bağımlı değişken olarak kabul edilmiştir. Bağımlı değişkenin ikili (0,1) olabileceği durumlarda kullanılabilecek analiz yöntemleri sınırlıdır. Bunların yaygın olarak kullanılanları lojistik regresyon, lojit, probit ve doğrusal olasılık modelleridir (Gujariti, 1995). Ancak “Lojistik Regresyon” analizi son yıllarda bilimsel araştırmaların çözümlenmesinde oldukça ünlenmiş ve yoğun bir biçimde kullanılmaya başlanmıştır. Lojistik regresyon analizinin kullanım amacı, en az değişkeni kullanarak en iyi uyuma sahip olacak şekilde bağımlı değişken ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişkiyi tanımlayabilmektir (Kleinbaum, 1994).

Lojistik regresyon modelinin, bireysel gözlemlere dayalı analizlerle grup verilerine dayalı analizler arasındaki farkı yansıtmakta uygun bir yöntem olduğu (İşyar, 1999) bildirilmektedir. Bununla birlikte diğer kategorili değişken tahmin tekniklerinden daha fazla tercih edildiği (Maddala, 1983) ve açıklayıcı değişkenlerin nitel bağımlı değişkenler üzerindeki etkilerinin önemini vurgulamada probit modelden daha iyi bir yöntem olduğu (Amemiya, 1983) ifade edilmektedir. Ayrıca kullanım rahatlığının yanı sıra, çözümlenmeden elde edilen modelin matematiksel olarak esnek olması ve kolay yorumlanabilmesi modele olan ilgiyi artırmıştır (Montshwe, 2004).

Bağımsız değişken sayısının az olduğu durumlarda regresyon modeli kurmak ve onu yorumlamak kolaydır. Fakat modele dahil edilen bağımsız değişken sayısı arttıkça modeli kurmak ve çözümlenmek oldukça zor ve karmaşık olmaktadır. Modele ne kadar çok değişken eklenirse, kestirilen standart hata o kadar büyük olur ve gözlenen veri kümesine de daha çok bağımlı olur. Bu nedenle lojistik regresyon, diğer regresyon yöntemlerinin gerekli varsayımları sağlayamadığı durumlarda kullanılması uygun bir yöntem olarak görülmekte ve sınıflandırma analizlerinde sık kullanılan yöntemlerden biri olmaktadır (Cankurt vd., 2007).

Lojistik regresyon analizinde bağımlı değişken kesikli bir değer almakta ve bu analiz ile bağımlı değişkenin alabileceği değerlerden birinin gerçekleşme olasılığı tahmin edilmektedir. Ayrıca çok değişkenli normal dağılım gösterme şartı aranmadığı için kullanımında üstünlük sağlamaktadır (Cankurt vd., 2007).

Lojistik regresyona ait dört temel varsayım vardır (Aktaş, 1997/Hosmer ve Lemeshow ,2000/Unvan, 2006/Cankurt vd., 2007). Bunlar;

1. Y_1, \dots, Y_n değerleri istatistiksel olarak bağımsızdır.
2. Bağımsız değişkenler (X_k) birbirinden bağımsızdır.
3. $Y_i \in (0,1)$ $i=1,2,\dots,n$
4. $P(Y_i=1/X_i)=P_i$ $i=1,2,\dots,n$

Lojistik modelde bağımlı değişken ortalaması bir olasılık olarak aşağıdaki gibi hesaplanır;

P: istenen olaya ait olasılık

1-P: istenmeyen olaya ait olasılık

β_0 : denkleme ait sabit katsayı

$\beta_1, \beta_2, \dots, \beta_n$: bağımsız değişkenlere ait regresyon katsayıları

X_i : i. bağımsız değişkene ait değer

P: değişken sayısı ($i=1,2,\dots,n$)

İstenen olayın olasılığı ($Y=1$): $P(Y=1 | X_1, X_2, \dots, X_p) = 1/1 + e^{-(\beta_0 + \beta_1 X_1 + \dots + \beta_p X_p)}$

İstenmeyen olayın olasılığı ($Y=0$): $P(Y=0 | X_1, X_2, \dots, X_p) = 1/1 + e^{\beta_0 + \beta_1 X_1 + \dots + \beta_p X_p}$

Bu iki olasılığın birbirine oranına “odds oranı” denir ve $P/1-P = e^{\beta_0 + \beta_1 X_1 + \dots + \beta_p X_p}$ şeklinde yazılabilir. Eşitliğin her iki tarafının doğal logaritması (\ln) alındığında, bağımlı değişken ile bağımsız değişken arasındaki ilişkinin lineer bir duruma dönüştüğü lojistik regresyon denklemi elde edilir.

Lojit (P) = $\log [P/1-P] = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \dots + \beta_p X_p$

Ayrıca odds değeri ile üzerinde durulan olayın olma olasılığı arasındaki ilişki $odds = p/1-p$ yada $p = odds/1+odds$ şeklinde ifade edilir. Örneğin odds değerinin 1,00 ve 1,00'den büyük olduğu durumlarda p olayının gerçekleşme ihtimalinin artması yönünde bir kanı oluşmaktadır. Diğer bir anlatımla, olasılık değerinin 0,5 ve bundan büyük olduğu değerlerde p olayının gerçekleştiği kabul edilir. Fakat p olayının gerçekleşmesi konusunda kesin bir yargıya varabilmek için odds değerinin 1,00 veya 1,00'den büyük çıkmasının yanı sıra wald istatistiğinin de istatistiki olarak önemli çıkması gerekmektedir (Campbell, 1981/ Hosmer ve Lemeshow, 2000/ Eyduran 2006).

Lojistik regresyon analizinde bağımsız değişkenlerin odds oranlarının hesaplanmasında tam (enter) ve adımsal (stepwise) yöntemler kullanılabilir. Adımsal yöntemde üç ileriye doğru götürme (bağımsız değişken ekleme, conditional LR ve wald) ve üç geriye doğru götürme (bağımsız değişken çıkarma, conditional LR ve wald) olmak üzere toplam altı ayrı adımsal regresyon modeli

geliştirilebilir (Albayrak, 2006). Bununla birlikte lojistik regresyonun ikili, sıralı ve isimsel lojistik regresyon olmak üzere üç temel yöntemi vardır (Tatlıdil, 1996).

İkili lojistik regresyon, sadece iki cevap seçeneği (var/yok, geçer/geçmez, sağlar/sağlamaz gibi) içeren bağımlı değişkenlerle yapılan lojistik regresyon analizidir. Bu analizde faktör değişkenleri kategorik isimsel ölçeklidir ve ortak değişkenler ise sürekli değişken olmalıdır.

Sıralı lojistik regresyon, cevap değişkeninin üç veya daha fazla kategori içerdiği ve değerlerinin sıralı ölçekle ifade edildiği durumlarda uygulanan lojistik regresyon analizidir. Sıralı değişken kodlanır veya kategorileri belirlendiğinde cevapların doğal sıralama (hafif/orta/ağır, beğenmedim/az beğendim/beğendim/çok beğendim gibi) yapısında olması gerekmektedir.

İsimsel lojistik regresyonda ise isimsel ölçekli cevap değişkenleri en az üç kategoride gözlenen değerler içermelidir. Gözlenen değerlerin kodlanmak istenmesi halinde sıralı lojistik regresyonda olduğu gibi doğal sıralama yapısında olması şart değildir. Örneğin bir meslek dalı veya yapılan sportif faaliyetlerin sınıfları isimsel olarak sınıflandırılabilir.

Bu çalışmada, çalışmanın amacına ve elde edilen verilere uygun olan “İkili Lojistik Regresyon” analizi adımsal (stepwise) yöntem kullanılarak uygulanmıştır. Bağımlı değişken, tarım sigortası yaptırıp yaptırmamaya göre, tarım sigortası yaptıрма durumunun “1” yaptırmama durumunun ise “0” değerini aldığı modelde bağımsız değişkenler ise deneklerin bireysel nitelikleri, işletme özellikleri, haberleşme davranışları ve tarım sigortaları ile ilgili tutumlarını kapsayan değişkenlerden oluşmaktadır.

3. DÜNYADA VE TÜRKİYE’DE TARIM SİGORTALARI

3.1 Dünyada Tarım Sigortaları

Dünyada çeşitli ülkelerde tarım sigortalarının gelişim düzeyleri; ülkelerin izlediği tarım politikaları, tarımın ekonomi içindeki önemi ve bu kesimin toplumsal ve sosyal yapı üzerine olan etkilerine bağlı olarak değişim göstermekle beraber, tarımın gelişmiş olduğu hemen her ülkede bu gelişime paralel olarak tarım sigortalarının da geliştiği gözlenmektedir (Tanrıvermiş ve Sayın, 1993).

Gelişmiş ülkelerin yıllar önce başlatmış oldukları “tarımda risk yönetim teknikleri” uygulamaları ve alt yapı çalışmaları sonucu “doğa” olayları büyük ölçüde “afet” olmaktan çıkarılmıştır. Bu ülkeler kendi doğal, sosyal, temel ekonomik yapılarıyla tarım politikaları dikkate alınarak bilinçlendirilmiş tarım ürün sigorta sistemlerini kurmuşlardır. Böylece çiftçilerinin çok az bir masrafla zararlarını karşılayarak muhtaç oldukları ekonomik ve sosyal güvenceye kavuşmaları sağlanmıştır (Anonim, 2007b). Dünya genelinde, tarım ürünleri öncelikle dolu riskine karşı sigorta edilmeye başlamış, gelişmeye bağlı olarak don, sel, kuraklık, fırtına, yangın gibi riskler de sigorta kapsamına alınmışlardır (Dinler vd., 2007).

3.1.1 Amerika Birleşik Devletleri (ABD)’nde Tarım Sigortaları Uygulamaları

ABD tarım sigortaları sistemi devlet ile özel sigorta şirketlerinin işbirliğine dayanmaktadır. Devlet, sigorta kapsamı ile teminat düzeylerini belirlerken, sigorta şirketleri ise poliçeleri pazarlamakta ve sattıkları poliçelerle ilgili hizmetleri sağlamaktadır. Devlet in sigorta priminin %60’ını sübvans ettiği ABD’de, birden çok riske karşı sigorta olarak bilinen MPCİ (Multiple Peril Crop Insurance) geleneksel olarak uygulanan ve en yaygın sigorta sistemidir. Bu sisteme göre, hasar tespitleri bireysel ve işletme bazında belirlendikten sonra, hasar ödemeleri çiftçiye, üretimin belirli bir miktarın altına düşmesi durumunda yapılır. Ödemelerin hesaplanması, gerçekleştirilen verim ile önceden belirlenmiş bir fiyattan hesaplanarak garanti edilen verim arasındaki farkın alınması esasına dayanır (Akçaöz ve Kızılay, 2004).

3.1.2 Avrupa Birliği (AB) Ülkelerinde Tarım Sigortaları Uygulamaları

AB tarım sigortaları uygulamaları incelendiğinde, 100 yıldan beri dolu sigortasının yaygın bir şekilde uygulandığı görülmektedir. AB ülkeleri her şeyden önce “sağlıklı bir dolu sigortası alt yapısının kurulması, ondan sonra devlet desteği ile diğer teminatların verilmesi” yönündeki uygulama esaslarını aynen uygulamıştır. Ayrıca AB’de üreticilerin ortak tarım politikası kapsamındaki politikalarla hem afet hem de sosyal sigorta politikaları yardımı ile risklerden korundukları bilinmektedir (Akçaöz ve Kızılay, 2004).

Bazı ülkelerde dolunun yanı sıra don, sel, kuraklık, fırtına gibi risklerinde sigorta edilmekte ve bunların prim veya hasarlarına devlet tarafından destek verilmektedir. İspanya, Portekiz, Avusturya ve Yunanistan’da uygulanan devlet destekli tarım ürün sigortaları İtalya ve Fransa’da kısmen uygulanmaktadır.

Ayrıca dünya genelinde birden çok riske karşı ürün sigortalarının (MPCİ) en yaygın olduğu ülke ABD olmasına rağmen, bu sistemde en başarılı ülkenin İspanya olduğu bilinmektedir. İspanya uygulamasında, kar amacı gütmeyen bir havuz sistemi mevcuttur. Çiftçilerin sigorta şirketlerine ödediği primler bu havuzda toplanmakta, hasarlarda havuzdan karşılanarak doğrudan çiftçiye ödenmektedir. Devlet çiftçiye herhangi bir afet yardımı yapmazken, ürünlerini sigorta ettiren çiftçilerin primlerinin %50’sini karşılamaktadır. Bu sistemde sigorta şirketleri sadece poliçe düzenleme, pazarlama ve satış faaliyetlerini yerine getirirler (Anonim, 2007b)

İspanya uygulamasında tarım sigortaları havuzu bir sigorta şirketi değildir. Ancak sigorta şirketlerinin çiftçiden aldıkları primler havuzda toplanır, hasarlar da havuzdan ödenir. Hasarlar, havuza bağlı bağımsız eksperler tarafından aynı tekniklerle belirlenip, tüm şirketlerin hasar ödemeleri de çiftçilere havuz tarafından yapılır. Havuzda toplanan meteorolojik verilerin, sigorta primlerine esas olabilecek aktüeryal çalışmaları (Aktüerya, belirsizliğin finansal sonuçlarını yöneten, risk analizi, ölçümlenmesi ve fiyatlandırması üzerine çalışan, risk yönetimine ilişkin problemleri matematiksel ve istatistiksel yöntemler kullanarak çözen, şirketler tarafından alınan riskleri minimize etmek için doğru strateji belirlenmesine yardımcı olan uzmanlık dalıdır) da havuz

tarafından yürütülerek, aynı köyde aynı ürün için tüm çiftçilerin aynı primi ödemeleri sağlanır. Devlet'in Hazine ve Tarım Bakanlığı üzerinden havuza gönderdiği prim desteklerinin transfer edilmesinin yanı sıra reasürans temini de Tarım Sigortaları Havuzu'nun görevleri içerisinde. Devlet, riske ortak olmakta ve sistemin çok yönlü kontrolünü sağlamaktadır (Dinler vd., 2007).

İspanya modelindeki başarının temelinde şu unsurlar dikkati çekmektedir:

1.Yasal düzenleme ve teminat çeşitleri: Tarım ürünleri başlangıçta sadece dolu ve yangın riskine karşı sigorta edilirken, çıkarılan tarım sigortası yasası ile kuraklık, don, sel, fırtına gibi diğer risklerde sigorta teminatı içine alınmıştır.

2- Devlet desteği ve yasaya uygunluk: Sistemin sürdürülebilir olmasını sağlamak ve risk transferinde çiftçilerin risk maliyetlerini azaltabilmek için yeterli miktarda devlet desteği sağlanmıştır. Bu sistem içerisinde devlet yasaya uygun olarak tam destek vermiş, yasadan hiçbir ödün vermemiştir.

3- Sigorta yaptırmayan çiftçilere devlet yardımı yapılmaması: Doğal afetler sonucu zarar gören çiftçilere devletin hiçbir şekilde yardım etmeyeceği taahhüt edilerek sigorta teşvik edilmiş, çiftçi sigortaya yönlendirilmiş, sigortaya katkısının dışında çiftçinin devletten her türlü beklentisi ortadan kaldırılmıştır.

4- Çiftçi katılımı: Devlet yapılan çalışmalarda ve alınacak kararlarda çiftçi birliklerinin katılımını sağlamıştır. Böylece çiftçilerin ihtiyaçlarını karşılayacak yeni sigorta teminatlarının geliştirilmesi ve çiftçilerin büyük oranda sigortaya yönelmesinde etkili olmuştur.

5-Sistem koordinasyonu: Tarım sigortalarının geliştirilmesi için sistemde yer alan kurumlar farklı sektörlerde de olsa sağlıklı bir şekilde koordine edilerek yakın bir işbirliği sağlanmıştır.

6- Sigorta prensipleri: Sigorta uygulamalarında her türlü dış faktörlerden uzak, sadece teknik veri ve analizlere dayanan sigorta prensipleri esas alınmıştır.

7- Sisteme güven: Reasürörlerin sisteme olan güvenleri ve devletin risklere reasürans şeklindeki katılımı varlığı sistemin gelişmesinde önemli rol oynamıştır.

8- Aktüeryal çalışmalar: Ülke genelinden toplanan risk ve ürünlere ait istatistiki verilerin analizleri sonucu; farklı risk ve ürünlerin farklı bölgelerdeki sigorta prim fiyatları havuz tarafından belirlenmektedir. Bu konudaki haksız rekabeti önlenerek çiftçilerin güveni sağlanmıştır.

Görüldüğü gibi İspanya'da oluşturulan sistemde; tarım sigortasının gelişimini engelleyen ve çiftçiyi devletten sürekli karşılıksız bir yardım beklentisi içerisine sokan doğal afet yardımlarının kaldırılarak kuraklık, sel, don, dolu ve fırtına gibi doğal riskler için çiftçiye geniş kapsamlı sigorta teminatı sunulmuştur. Bu devletin riske katılımı ve prim desteklerinin sürekliliği konusundaki kararlılığı ile gerçekleştirilmiştir (Dinler, 2003).

3.1.3 Diğer Bazı Ülkelerde Tarım Sigortaları Uygulamaları

ABD ve AB ülkeleri haricinde diğer bazı ülkelerdeki tarım sigortaları uygulamaları incelendiğinde; Japonya, Kanada, Yeni Zelanda ve Brezilya'da bitkisel ürünlerin bütün risklere karşı tek bir poliçe ile sigortalandığı görülmektedir. Ürün sigortasının en gelişmiş ve en modern şeklini ifade eden bu sigortalama şeklinin sigorta sektörünün iyi yapılandığı ülkelerde görüldüğü unutulmamalıdır. Ayrıca Japonya ve Brezilya'da sigorta uygulaması zorunlu iken Kanada'da isteğe bağlı olarak yaptırılmaktadır (Çetin, 2007). Dünya tarım ürünleri pazarında ön sıralarda yer alan Arjantin'de ise, ülkenin coğrafi konumu ve iklim koşulları dikkate alınarak, bitkisel üretimi en çok etkileyen tek bir tehlikeye karşı yapılan sigorta uygulaması görülmekte ve bu ülkede ürünler yalnızca dolu riskine karşı sigortalanmaktadır (Roberts, 2005).

3.2 Türkiye'de Tarım Sigortaları

Tarım sigortaları uygulamaları 1957 yılında başlamıştır. Ancak çiftçi gelirlerinin düşük olması, uzun yıllar tarım sigortaları için bir devlet politikasının bulunmaması, tarım ve sigorta sektörlerindeki bilgi ve ilgi eksikliği, daha kolay işlere yönelme arzusu gibi faktörler tarım sigortalarının diğer tarımsal faaliyetler yanında daha az gelişmesinde rol oynamıştır.

1987 yılında tarım sigortalarının geliştirilmesi için planlı bir çalışma başlatılmıştır. “tarım sigortasını tarımcılar yapmalıdır” başlığıyla hazırlanan “Türkiye İçin Tarım Sigortaları'nı Geliştirme Planı” çerçevesinde tarım ve sigorta sektöründe devlet, çiftçi birlikleri ve sigorta şirketleri üçgeninde planlı bir çalışma dönemi başlatılmıştır. Bu dönemde öncelikle tarım ve sigorta sektörüne konunun öneminin anlatılması, tanıtımı ve çiftçiye götürülen sigorta hizmetlerinin sağlıklı bir alt yapıya kavuşturulup yaygınlaştırılmasına çalışılmıştır (Anonim, 1997).

1995 yılına gelindiğinde gelişmenin yeterli olmadığı görülmüş, bunu engelleyen faktörler ve diğer ülke örnekleri incelenerek, tarım sigortalarının ortak bir sistem içerisinde uygulanması için Tarım Sigortaları Vakfı (TSV) kurulmuştur.

Tarım sigortaları branşında faaliyet gösteren resmi ve özel tüm sigorta ve reasürans şirketlerinin Tarım Sigortaları Vakfı'na üye olmasından sonra özellikle, tarım ürünleri hasar tespitinin aynı teknik bilgilerle bağımsız uzmanlar tarafından belirlenmesini sağlayarak, çiftçinin hasarlarını gerçek değerlerle ödemek amacıyla ortak hizmet veren bağımsız bir hasar havuzu oluşturulmuştur (Dinler vd., 2007).

Planlı çalışmalardan sonra, tarım sigortaları konusu tarım sektöründe de ilgi görmeye başlamış ve bu konu 6. Beş Yıllık Kalkınma Planında “tarım sigortalarının gelişmesi için devlet desteğini öngören yasal düzenlemelerin yapılması” şeklinde yer almıştır. Bu durum 7. ve 8. Kalkınma Planlarında da aynı şekilde devam etmiştir.

“1.Tarım Şurası Çalışma Belgesi”nde konuya ayrıntılı bir şekilde yer verilmiştir. Bu çalışmada, ortak hizmetler için TSV tarafından kurulan hasar havuzuna prim üretim havuzunun da eklenmesi ile tarım sigortaları havuzunun kurulması, doğal afetler ile ilgili devlet yardımı öneren ancak uygulamada işlerliği olmayan yasaların kaldırılması ve devletin çiftçinin sigorta primine destek olarak doğal afet sigortalarının başlamasını gerçekleştirecek yasal düzenlemelerin yapılması önerilmiştir (Anonim 2007b).

1998 yılı hükümet programında yer alan “Tarımsal Politikalarla İlgili Yapısal Değişim Projesi” tarım ürünleri sigortası yasasının çıkarılması ve devlet desteğinin sağlanmasını öngörmektedir. Bu proje çerçevesinde ilgili kurumların katılımı ile Hazine Müsteşarlığınca yürütülen çalışmalarda 3 ayrı yasa taslağı yer almış ve sonuçta Hazine Müsteşarlığı tarafından “Tarım Sigortaları Teşviki Hakkında Kanun Tasarısı” başlığında yayınlanmıştır.

2000 yılına gelindiğinde Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın başlattığı Tarım Reformu Uygulama Projesi (TARUP)/(Agricultural Reform Implementation Project (ARIP)) çerçevesinde tarımda devlet destekli doğal afet sigortalarının başlaması öngörülmüştür (Dinler, 2004).

2001 yılında program çerçevesinde tarım sigortalarını engelleyen iki yasadaki biri olan 5254 sayılı yasa yürürlükten kaldırılmıştır. 2090 sayılı diğer yasa ise yürürlükte olmasına rağmen hasar ödemelerine ilişkin fon iptal edildiği için uygulamada aktif değildir.

Böylelikle devletin doğal afetler karşısında çiftçiye karşılıksız yardım yapmasını sağlayan uygulamaların tamamı kaldırılmış ancak çiftçiye güvence sağlayacak “Tarımda Doğal Afet Sigortaları Yasası”da çıkarılmamıştır. 2001 yılında bir taraftan, TARUP'un Dünya Bankası kredisi ile desteklenmesi için bir ön çalışma başlatılmış diğer taraftan yasal düzenlemelere ilişkin alt yapı çalışmaları yürütülmüştür (Anonim, 2007c).

2002 yılı sonunda “Acil Eylem Planı”nda da tarım sigortalarının geliştirilmesi için bundan sonraki yapılacak uygulamalara esas olacak hedefler belirlenmiştir. Bu planda, Tarımda Devlet Destekli Doğal Afet Sigortası Yasası'nın bir yıl içerisinde çıkarılmasını ve kuraklık, don, sel sigortaları uygulamalarının esaslarının belirlenmesi ve primlerin devletçe desteklenmesi öngörülmüştür (Anonim, 2004).

Ancak üç yıllık bir süre sonunda, uzun ve yoğun çalışmalardan sonra 21.06.2005 tarihinde 5363 sayılı “Tarım Sigortaları Kanunu” kabul edilmiş ve devletin prim tutarının %50'sini ödemesine karar verilmiştir. Bu kanunun amacı, üreticilerin kanunda belirtilen riskler nedeniyle uğrayacağı zararların tazmin edilmesini temin etmek üzere, tarım sigortaları uygulamasına ilişkin usul ve esasların belirlenmesidir.

Bu kanun kapsamındaki risklerin teminat altına alınması, standart sigorta poliçelerinin belirlenmesi, hasar organizasyonları, aktüerya çalışmaları, tazminat ödemelerinin yapılması, reasürans teminatının (reasürans, sigorta şirketlerinin sigorta faaliyetleri ile üzerlerine aldıkları riskleri bu riskleri üstlenecek başka şirketlere tamamen veya kısmen devrederek yükümlülüklerini paylaşmasıdır. Bu şekilde sigorta şirketleri sundukları güvenceyi genişletme imkanına sahip olmaktadır.) sağlanması, tarım sigortalarının geliştirilmesi, yaygınlaştırılması ve izlenmesi ile diğer teknik hizmetlerin yürütülmesi amacıyla Tarım Sigortaları Havuzu (TARSİM) kurulmuştur.

Havuz, kapsama alınan riskler için sigorta, reasürans ve retrosesyon (retrosesyon, reasüransın reasüransıdır yani reasürans yoluyla kabul edilen işlerin tekrar reasüre edilmesidir. Reasüre edilmiş risklerin devri retrosesyon olarak adlandırılmakta, bu şekilde iş kabul eden reasürans şirketine ise "retrosesyoner" denmektedir) yapmaya yetkilidir. Sigorta şirketleri, bu kanun kapsamında tarım sigortaları alanında elde ettikleri primin tamamını havuza devretmekle yükümlüdür. Ayrıca, havuzun ve şirketin sigortacılık uygulamaları yönüyle denetimi Hazine Müsteşarlığı, diğer tüm işlemlerinin denetimi ise Tarım ve Köyişleri Bakanlığı tarafından yapılır.

Sigorta kapsamında bitkisel ürün, sera, hayvan hayat, kümes hayvanları ve su ürünleri sigortası yer almaktadır. Çiftçinin, sigorta işlemlerini gerçekleştirebilmesi için öncelikle o yıla ait, bitkisel ürün sigortası için arazi ve ürün bilgilerine dair çiftçi kayıt sistemi (ÇKS) kayıtlarının, sera sigortası için ÇKS'ye entegre edilmiş örtü altı kayıt sistemi kayıtlarının, hayvan hayat ve kümes hayvanları sigortası için ÇKS'ye entegre edilmiş önsoy ve soy kütüğü ile hayvan kayıt sistemi (Türkvat) kayıtlarının, su ürünleri sigortası içinse yine ÇKS'ye entegre edilmiş su ürünleri kayıt sistemi kayıtlarının güncel olması gerekir. ÇKS kayıtlarını güncellemiş olan çiftçi ürününü sigortalatmak için TARSİM'e üye sigorta şirketine veya acentesine başvurur. Sigorta şirketi veya acente TARSİM'in sistemine girerek çiftçi bilgilerinin sorgulamasını yapar ve onaylanan bilgilere ait poliçeyi düzenleyerek çiftçiye verir.

TARSİM'e kayıtlı 23 sigorta şirketi bulunmaktadır. Bunlar; Ak, Allianz, Anadolu, Ankara, Aviva, Axa, Groupama, Birlik, Ergo İsviçre, Eureko, Fiba, Generali, Güneş, HDI, Hür, Işık, Liberty, Mapfre, Ray, SBN, Yapı Kredi, Ziraat ve Zurich Sigorta'dır (Anonim, 2010a).

Bitkisel ürün sigortasında tüm bitkisel ürünler için dolu riskinin yanı sıra fırtına, hortum, yangın, deprem, heyelan, sel ve su baskını risklerinin neden olduğu miktar kaybı sigorta kapsamındadır. Bu risklere ilaveten sadece meyveler için ve sigorta ettiren tarafından istendiği takdirde don riski de sigorta kapsamına alınabilir. Ancak sadece don riskine karşı sigorta yapılamaz. Bununla birlikte ahududu, çilek, iğde, keçiboynuzu, kızılıçık, turunç ve zerdali don teminatı kapsamı dışında kalan meyvelerdir. İstenildiği takdirde ek prim ödemek suretiyle yaş meyve, sebzeler ve çiçekler için dolunun neden olduğu kalite kaybı yukarıdaki paketlere eklenebilmektedir.

Sigorta kapsamında yer alan;

Dolu teminatı, dolu tanelerinin doğrudan çarpma etkisiyle

Fırtına ve hortum teminatı, yağmur, kar, dolu ile beraber olsun veya olmasın münhasıran fırtına (10 metre yükseklikte hızı 62 km/saatten fazla esen rüzgârlar fırtına olarak değerlendirilir ve bir hasar halinde en yakın meteoroloji istasyonunun verileri dikkate alınır.) veya fırtına sırasında rüzgârın sürüklediği veya attığı şeylerin çarpması ve hortum etkisiyle

Yangın teminatı, yangının, yıldırımın, infilakın veya yangın ve infilak sonucu meydana gelen duman, buhar ve hararetin etkisiyle

Heyelan teminatı, kayalardan, döküntü örtüsünden veya topraktan oluşmuş kütlelerin yerçekiminin etkisi altında yerlerinden koparak yer değiştirmesi etkisiyle

Deprem teminatı, deprem ve yanardağ püskürmesinin doğrudan neden olacağı yangın, infilak, yer kayması veya toprak çökmesi etkisiyle

Sel-su baskını teminatı, çok yoğun yağış veya kar erimesi sonucunda vadi, göl, nehir, çay, dere yatakları ve kanalların büyük su kütlesi ile yüklenecek taşması ile meydana gelen ve beklenmeyen ani su akıntılarının etkisiyle, sigortalı parselde hasat edilmemiş ürünlerde doğrudan meydana gelen miktar kayıplarını kapsar.

Don teminatı, hava sıcaklığının 0 derecenin altına düşmesi nedeniyle doğrudan yaş meyve miktarında meydana gelen miktar kaybını,

Kalite kaybı teminatı, dolu tanelerinin çarpma etkisiyle doğrudan yaş meyve, sebze ve çiçeklerde meydana gelen kalite kaybını ifade eder.

Bitkisel ürün sigortası poliçe düzenleme tarihinden itibaren en erken 10 gün sonra olmak üzere teminat;

Dolu, fırtına, hortum, heyelan, yangın deprem ve sel- su baskını riskleri için, tarla ve bahçede yetiştirilmek amacıyla ekilmiş ürünlerde bitkinin yeşermesi ve filizlenmesinden, meyve ağaçlarında çiçeklerin meyveye dönüşmesinden, üzüm ve kivide salkım taslaklarının oluşmaya başlamasından, fidelerde bitkinin tutmasından, meyve fidanlarında fidanın uyanmasından, muz bitkisinde çiçek doğumunun başlamasından, çilekte bitkinin kol atmasından, fındıkta ise bahçedeki ocaklarda bulunan çotanaklardaki danelerin en az %90'ının mercimek iriliğine gelmesinden sonra başlar.

Don riski içinse üzüm ve kivi asmalarında tomurcuk gözlerin uyanmasından, turunçgiller, zeytin, muz, yenidünya ve avokado ürünlerinde meyvelerin oluşmasından, fındıkta bahçedeki ocaklarda bulunan dişi çiçeklerin en az %90'ının etrafını çevreleyen pulcuklardan ayrılıp sap oluşturmaya ve ilk yaprakçıkların görülmeye başlamasından, yumuşak çekirdekli, taş çekirdekli ve diğer meyvelerde bahçenin fenolojik olarak meyve bağlama dönemine girmesinden ve ayvada taç yapraklara bakılmaksızın meyve dönemine girmesinden sonra başlar.

Yukarıda teminatın başlamasını tarif eden evrelerden önce bir hasar meydana gelmesi halinde bu hasarlar teminat kapsamı dışındadır.

Bitkisel ürün sigortalarında poliçede yazılı primin %50'si devlet tarafından karşılanmaktadır. Sigortalı tarafından ödenecek olan primin %25'i peşin alınırken, kalan prim tutarı da en geç hasat sonunda bir ay içinde tahsil edilir.

Hasar ihbarları bitkisel ürün sigortalarında en geç 5 işgünü içinde doğrudan ya da acente aracılığı ile TARSİM'e yapılır. Hasar tespitleri ise TARSİM tarafından görevlendirilen eksperler tarafından yapılır ve kesinleşen tazminat miktarları en geç 30 gün içinde yine TARSİM tarafından sigortalıya banka kanalıyla ödenir

Sera sigortasında sera yapı malzemeleri, içindeki teknik ekipman ve serada yetiştirilen bitkisel ürünler için dolu, fırtına, hortum, yangın, deprem, taşıt çarpması, heyelan, kar ve dolu ağırlığı, sel ve su baskını risklerinin neden olduğu miktar kaybı sigorta kapsamındadır. Fırtına, hortum, kar ve dolu ağırlığı, sel ve su baskını risklerine karşı sigorta yapılabilmesi için, risk incelemesi yapılması ve seranın aranılan vasıflara uygun bulunması şarttır. Ayrıca alçak ve yüksek tüneller için sadece içindeki ürünlerin sigortası aynı risklere karşı devlet destekli bitkisel ürün sigortası genel şartları kapsamında yapılır.

Sigorta kapsamında yer alan;

Dolu teminatı, dolu tanelerinin doğrudan çarpma etkisiyle

Fırtına ve hortum teminatı, yağmur, kar, dolu ile beraber olsun veya olmasın münhasıran fırtına (10 metre yükseklikte hızı 62 km/saatten fazla esen rüzgârlar fırtına olarak değerlendirilir ve bir hasar halinde en yakın meteoroloji istasyonunun verileri dikkate alınır) veya fırtına sırasında rüzgârın sürüklediği veya attığı şeylerin çarpması ve hortum etkisiyle

Yangın teminatı, yangının, yıldırımın, infilakın veya yangın ve infilak sonucu meydana gelen duman, buhar ve hararetin etkisiyle

Heyelan teminatı, kayalardan, döküntü örtüsünden veya topraktan oluşmuş kütlelerin yerçekiminin etkisi altında yerlerinden koparak yer değiştirmesi etkisiyle

Deprem teminatı, deprem ve yanardağ püskürmesinin doğrudan neden olacağı yangın, infilak, yer kayması veya toprak çökmesi etkisiyle

Kar ve dolu ağırlığı teminatı, yoğun kar yağışından sonra, çatı üzerinde biriken karın veya dolunun gerek ağırlığı gerekse kayması ve/veya düşmesi nedeniyle

Taşıt çarpması teminatı, kara, hava ve deniz taşıtlarının çarpma etkisiyle

Sel-su baskını teminatı, çok yoğun yağış veya kar erimesi sonucunda vadi, göl, nehir, çay, dere yatakları ve kanalların büyük su kütlesi ile yüklenerek taşması ile meydana gelen ve beklenmeyen ani su akıntıları nedeniyle, sigortalı sera ve içindeki şeylerde doğrudan meydana gelecek zararları ifade eder.

Teminatın kapsamında sigorta bedeli, sera içindeki ürünün üretim devresi sonunda ulaşması beklenen değeri veya sigorta süresi içinde birden fazla devrede ürün alınıyorsa, bu ürünlere ait üretim planına göre söz konusu ürünlerin üretim sonlarında ulaşması beklenen değerlerinin toplamı, seranın örtü malzemesi ve işçilik ücretleri de dâhil eskime payı düşülerek bulunacak yeniden yapım bedeli, seranın iskelet ve diğer yapı malzemesiyle işçilik ücretleri de dâhil eskime payı düşülerek bulunacak yeniden yapım bedeli, ısıtma, havalandırma, gübreleme, ilaçlama ve sulama tesisatı gibi seranın esaslı unsuru sayılabilecek cihaz ve tesisatın dâhil eskime payı düşülerek bulunacak yeniden yapım bedeli unsurlarından oluşur.

Bununla birlikte seranın kusurlu planlanmasından ya da planın kusurlu uygulanmasından ileri gelen zararlar, sera yapımında kusurlu malzeme kullanılması ve kusurlu işçilik nedeniyle meydana gelen zararlar, iskelet malzemesi ahşap olan seralarda meydana gelen zararlar, Don ve soğuk hava nedeniyle sera içindeki üründe meydana gelen hasarlar ile ürün veriminde ve kalitesinde meydana gelen eksilmeler, bir hasardan sonra ürünlerin dış hava şartlarından korunacak şekilde gerekli önlemlerin 24 saat içinde alınmaması sonucunda üründe meydana gelen hasarlar ile ürün veriminde ve kalitesinde meydana gelen eksilmeler ve dâhili su basması sonucu oluşan hasarlar sigorta kapsamı dışındadır.

Sera sigortalarında poliçede yazılı primin %50'si devlet tarafından karşılanmaktadır. Sigortalı tarafından ödenecek olan primin %10'u peşin alınırken kalanı ise vadeli olarak (1 Ağustos–31 Aralık tarihleri arası tanzim eden poliçelerde takip eden yılın mayıs ayı sonunda, 01 Ocak–31 Temmuz tarihleri arası tanzim eden poliçelerde ise kasım ayı sonunda) tahsil edilir.

Hasar ihbarları en geç 24 saat içinde doğrudan veya acente aracılığı ile TARSİM'e yapılır. Hasar tespitleri ise TARSİM tarafından görevlendirilen eksperler tarafından yapılır ve kesinleşen tazminat miktarları en geç 30 gün içinde yine TARSİM tarafından sigortalıya banka kanalıyla ödenir.

Hayvan hayat sigortası incelendiğinde, ön soy kütüğüne ve soy kütüğüne kayıtlı süt sığırları için, genel şartlarda yazılı istisnalar dışında kalan, her türlü hayvan hastalıkları ve gebelik, doğum veya cerrahi müdahale, her türlü kazalardan, yılan ve böcek sokması, zehirli çayır otları ve yeme bağlı zehirlenmeler, her türlü doğal afetler ve güneş çarpmaları, yangın ve infilak sebebiyle meydana gelen, ölüm ve mecburi kesim riskleri ile teknik şartlar çerçevesinde yavru atma riski, sigorta kapsamındadır. Sigorta kapsamında yer alan hayvanlar, sigorta süresi 1 yıldan az olmamak koşuluyla, 7 inci aydan itibaren 7 yaşına kadar (7 yaş dahil) olan damızlık ve süt sığırlarıdır.

Ancak hayvanların bulunduğu yerlerin (ahırlar, mera-sundurma, depo, silo vb.) hayvan yetiştiriciliğine uygun fiziki şartları taşımaması, buzağı ve düveler için yanıkara, leptospirosis, brucellosis, pasteurella, vibriosis, e.coli anthrax, diarrhea ve şap, inek ve boğalar içinse leptospirosis, vibriosis, trichomoniasis, anthrax, yanıkara, anaplasmosis, mastitis, e.coli, ve şap aşısı ve uygulamalarından veteriner hekim tarafından uygun görülenlerin belirlenen programa göre yapılmaması ve damızlık süt sığırlarında miknatis yutturulmaması durumunda hayvanlar sigortaya kabul edilmez. Yapılan uygulamalar parazit mücadelesi, miknatis yutturulması ve aşılamalar, risk inceleme aşamasında görev alan eksperlerce belgelenir. Ayrıca ithal hayvanların sigortaya kabulü Türkiye'ye giriş tarihinden itibaren 30 gün tamamlandıktan sonra başlar.

Hayvan hayat sigortalarında poliçede yazılı primin %50'si devlet tarafından karşılanmaktadır. Sigortalı tarafından ödenecek olan primin %25'i peşin alınır, kalan prim tutarı da en fazla 5 taksitle tahsil edilir.

Hasar ihbarları en geç 24 saat içinde veteriner hekim aracılığı ile TARSİM'e yapılır. Hasar tespitinde ise TARSİM tarafından görevlendirilen veteriner hekim hasar ihbarı yapılan hayvanı en kısa süre içerisinde görüp, gerekli incelemesini yaparak "Çiftlik Hayvanları Sigortaları Büyükbaş

Hasar Raporu"nu düzenler. Kesinleşen tazminat miktarları en geç 30 gün içinde yine TARSİM tarafından sigortalıya banka kanalıyla ödenir.

Kümes hayvanları sigortası kapalı sistemde üretim yapan, bio-güvenlik ve hijyen tedbirlerini almış tesislerde yetiştirilen kümes hayvanları için geçerli olup, genel şartlarda yazılı istisnalar dışında kalan, her türlü kanatlı hayvan hastalıkları, her türlü kazalar ve zehirlenmeler, her türlü doğal afetler, yangın veya infilak sebebiyle meydana gelen ölümler, zorunlu öldürme ve mecburi kestirme riskleri sigorta kapsamındadır.

1 günlükten 45 günlüğe kadar broiler civciv ve tavukları, 1 günlükten 16 haftalığa kadar yumurta tavuğu civcivleri, 17 haftalıktan 18 aylığa kadar yumurta tavukları, 1 günlükten 26 haftalığa kadar damızlık ve ana damızlık civcivler, 27 haftalıktan 20 aylığa kadar damızlık ve ana damızlık tavuklar, 1 haftalıktan 57 haftalığa kadar damızlık hindiler, 1 günlükten 16 haftalığa kadar dişi besi hindileri, 1 günlükten 20 haftalığa kadar erkek besi hindileri, 3 aylıktan 15 yaşa kadar deve kuşları sigortaya kabul edilebilecek hayvanlardır.

Kümes hayvanları sigortalarında poliçede yazılı primin %50'si devlet tarafından karşılanmaktadır. Sigortalı tarafından ödenecek olan primin %25'i peşin alınır, kalan prim tutarı da en fazla 5 taksitle tahsil edilir. Broiler sigortalarında primin tamamı peşin tahsil edilir.

Hasar ihbarları en geç 24 saat içinde TARSİM'e yapılır. Hasar tespitinde TARSİM tarafından görevlendirilen veteriner hekim hasar ihbarı yapılan hayvanı en kısa süre içerisinde görüp, gerekli incelemesini yaparak "Çiftlik Hayvanları Sigortaları Kanatlı Hayvan Hasar Raporu"nu düzenler ve kesinleşen tazminat miktarları en geç 30 gün içinde yine TARSİM tarafından sigortalıya banka kanalıyla ödenir.

Ayrıca 05.01.2007 tarihinde bakanlar kurulunca alınan karara göre denizlerde ve iç sularda yetiştirilen su ürünlerine, çiftçi kayıt sistemine entegre edilmiş su ürünleri kayıt sistemine kayıtlı mevcut bilgiler ve yapılacak risk incelemesi dikkate alınarak, ölüm riski teminatı, su ürünleri sigortası genel şartları, teknik şartları, tarife ve talimatları kapsamında TARSİM tarafından verilmektedir.

Buna göre sigorta başlangıcından önce mevcut olan hastalıklar ve poliçe başlangıç tarihinden itibaren 14 günlük bekleme süresi içinde ortaya çıkan (paraziter, bakteriyel, mikrobiyel, viral ve mantari) hastalıklar hariç olmak üzere her türlü hastalık, yetiştiricinin kontrolü dışındaki kirlenme ve zehirlenmeler, her türlü doğal afet, kazalar, predatörler, alg patlama nedeniyle meydana gelen ölümler ve fiziksel kayıplar sonucu sigortalının doğrudan doğruya uğradığı maddi zararı temin edilir.

Yumurta ve larva dönemindeki su ürünleri stokları teminat kapsamı dışında olup teminat alabalıklar, çipura, levrek sinarit, kırmızı bantlı mercan, sargoz, sivriburun karagöz, minakop, antenli mercan, mandagöz mercan, litrini mercan ve trança balıkları için 5 gr büyüklüğe ulaştıktan sonra başlar. Bunların dışındaki türlerde teminatın başlama evresi havuz kurulu tarafından belirlenir.

Ayrıca ürünlerin sigortalanabilmesi için su ürünleri tesisindeki havuz, tank veya kafeslerin projeye uygun olarak yapılmış veya monte edilmiş ve uygunluğunun yetkililer tarafından onaylanmış ve belgelenmiş olması gerekir.

Su ürünleri sigortasında poliçede yazılı primin %50'si devlet tarafından karşılanmaktadır. Yetiştirme planında beyan edilen aylık ortalama stok değeri üzerinden hesaplanan geçici prim tutarının sigortalı tarafından ödenecek kısmının %25'i peşin alınır, kalan prim tutarı da en fazla 5 taksitle tahsil edilir. Poliçe bitiminde yetiştirme süresi boyunca gerçekleşmiş olan aylık ortalama stok değerleri esas alınarak yapılan prim hesabına göre gerekli prim ayarlaması yapılır.

Hasar ihbarları en geç 24 saat içinde TARSİM'e yapılır. Hasar tespitinde ise TARSİM tarafından görevlendirilen veteriner hekim, hasar ihbarı yapılan su ürünleri stoklarını en kısa süre içerisinde görüp gerekli incelemesini yaparak "Su Ürünleri Sigortaları Hasar Raporu"nu düzenler. Kesinleşen tazminat miktarları en geç 30 gün içinde yine TARSİM tarafından sigortalıya banka kanalıyla ödenir (Anonim, 2010b).

Tarım sigortalarının gelişiminin incelenmesi ve devlet destekli tarım sigortaları kanununun açıklanmasının ardından çıkarılan kanun sonrası Türkiye’de tarım sigortalarının mevcut durumu rakamlarla açıklanmak istendiğinde aşağıdaki tablo ortaya çıkmaktadır.

2006 yılında toplam sigorta bedeli 211.290.594 TL olup toplam prim üretimi 4.450.852 TL olarak gerçekleşmiştir. Aynı zamanda poliçe sayısı 12.330 adet olup sigortalı büyükbaş hayvan sayısı 6.710 adettir. Ödenen toplam hasar ise 894.938 TL’dir. 2008 yılı itibarıyla ise toplam sigorta bedeli 2.224.971.605 TL olup 98.443.549 TL prim üretimi gerçekleştirilmiştir. Bununla birlikte poliçe sayısı 218.938 adet olup, sigortalı büyükbaş hayvan sayısı 55.520 adettir. Ayrıca yine aynı yıl 44.100.874 TL hasar ödemesi yapılmıştır. Ancak devlet destekli tarım sigortaları uygulamalarının 01.06.2006 tarihinde başladığı bu nedenle 2006 yılı için verilen rakamların tamamının devlet destekli tarım sigortalarına ait olmadığı unutulmamalıdır. Devlet destekli tarım sigortasının tam yıl uygulandığı 2007 ve 2008 yıllarına ait veriler ise çizelge 3.1’de sunulmuştur.

Çizelge 3.1 Devlet Destekli Tarım Sigortasına Ait Rakamlar

Sigorta Türü	Sigorta Bedeli		Prim Üretimi		Poliçe Sayısı	
	2007	2008	2007	2008	2007	2008
Bitkisel	1.094.987	1.573.805	46.775.111	72.668.851	207.328	250.225
Sera	184.314	315.509	1.990.537	3.758.149	101.13	2.489
Hayvan hayat	168.443	264.314	14.197.465	20.089.686	1.456	8.099
Su ürünleri	18.472	46.341	798.243	1.166.332	6	13
Kümes Hay.	12.199	25.003	342.224	760.532	35	118
Toplam	1.478.415	2.224.972	64.103.580	98.443.549	218.938	260.944

Kaynak: TARSİM

2008 yılında toplam sigorta bedelinin dağılımı il bazında incelendiğinde, en yüksek oranlar Antalya’da (%11), Bursa, İzmir ve Konya’da (%6) ve Manisa’da (%5) görülmektedir. İl bazında prim üretiminin dağılımında en yüksek pay alan üç il Malatya (%10), Manisa (%9) ve Bursa’dır (%8). Toplam poliçe sayısının il bazında ki dağılımında en yüksek pay alan iller ise Tekirdağ (%12), Edirne (%10) ve Konya’dır (%5).

2008 yılında yapılan tarım sigortası ürün bazında incelendiğinde; sigorta bedelinin ürün bazında oransal dağılımından en yüksek pay alan ürünler buğday (%37), çeltik, fındık (%7), ve kayısıdır (%6). Prim üretiminin ürün bazında dağılımından en yüksek pay alan ürünler kayısı (%20), buğday (%19) ve fındıktır (%10). Poliçe sayısının ürün bazında dağılımından en yüksek pay alan ürünler ise buğday (%46), fındık (%11) ve kayısıdır (%8).

2008 yılında yapılan toplam 44.100.874 TL hasar ödemesi yapılmış olup bu ödemelerin 28.567.061 TL’si (%66,78) bitkisel ürünler içindir. Bu ödemelerin ürün bazında dağılımı incelendiğinde, kayısı (%17), armut (%13) ve elmanın (%12) hasar ödemelerinden en çok pay alan ürünler olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte buğday %9’luk pay ile hasar ödemelerinde dördüncü sırada yer alan üründür.

2008 yılında ödenen hasarlar hasar nedenlerine göre incelendiğinde ise %77 ile dolu ilk sırada gelmektedir. Bunu sırasıyla don (%15), fırtına (%7) ve yangın (%1) hasarları izlemektedir.

2008 yılında yapılan hayvan hayat sigortaları incelendiğinde; sigortalı hayvan sayısının en yoğun olduğu illerin İzmir (%11), Aydın (%9) ve Tekirdağ (%6) olduğu belirlenmiştir. Prim üretiminin il bazında dağılımından en yüksek pay alan iller ve aldıkları yüzde oranlar yine aynıdır. Hayvan hayat sigortaları için 2008 yılında 14.386.644 TL (toplam hasar ödemelerinin %32,62’si) hasar ödemesi yapılmıştır. Ödenen hasarlar nedenlerine göre incelendiğinde ise zorunlu kesim (%51) ilk sırayı almaktadır. İkinci sırada ölüm (%35) yer alırken yavru ölümü ve yavru atma (%7) yapılan hasar ödemelerinin diğer nedenleridir (Anonim, 2010c).

4. ARAŞTIRMA BÖLGESİNİN TANITILMASI

4.1 Coğrafi Konum

Polatlı ilçesi coğrafi konum olarak Türkiye'nin İç Anadolu Bölgesinde, 39 derece 35 dakika kuzey enlemi ile, 32 derece 08 dakika doğu boylamının kesiştiği noktada yer almaktadır. Ankara iline bağlı olan Polatlı ilçesi İç Anadolu Bölgesi Yukarı Sakarya bölümünde yer almaktadır. Polatlı kuzeyinde ve batısında tabii hudutlarla sınırlanmıştır. Kuzeyden gelen Ankara Çayı, batıdan gelen Porsuk Çayı Sakarya Nehri ile birleşmektedir. Bu akarsulardan sulama yapılarak yararlanılmaktadır. İlçe doğudan Haymana, batıdan Sivrihisar, kuzeyden Beypazarı, Ayaş, güneyden ise Yunak ve Çeltik ilçeleri ile sınırlanmıştır.

Toplam yüzölçümü 3235 km²'dir. İlçe coğrafi olarak bir plato niteliği taşımaktadır. İlçe topraklarının %25 kadarı düzlük, geriye kalan bölümü ise dalgalıdır. İlçenin en yüksek noktası 1.437 metre yükseklikteki Çile Dağı'dır. Bu dağdan batıya ve güneye gidildikçe yükseklik artar. Polatlı ilçe merkezinin kuzeybatısında büyük bir volkanik kütle uzanmaktadır, burada başlıca yükseltiyi Basri kale tepesi oluşturmaktadır. Polatlı ilçe merkezi bu tepenin eteklerinde uzanmıştır, ilçe merkezindeki rakım 860 metre civarındadır. Polatlı da kuzeye gidildikçe yükseklik artar.

Polatlı ilçesi önemli ulaşım yolları üzerinde bulunmaktadır. Ankara-İstanbul, Ankara-Eskişehir-İzmir demiryolu Polatlı'nın içerisinden geçer. Ayrıca Eskişehir-Ankara karayolu ilçe merkezinden geçmektedir. Polatlı'nın Ankara'ya uzaklığı 76 km'dir (Anonim, 2009b).

4.2 Tarihi Durum

Polatlı ilçesinde insan yerleşiminin bilinen en eski tarihi olan M.Ö. 3000 yıllarına kadar yaşam izlerine rastlanmaktadır. İlk tunç çağından itibaren Polatlı Bölgesi'nin insan yaşamına uygun, tarıma elverişli bereketli topraklara sahip bir bölge olduğu, ilçe sınırları içinde Polatlı merkez, Yassıhöyük (Gordion), Sarıoba, Müslüm, Karapınar, Beyceğiz, Eskiköseler ve Gündoğan Köylerinde çok sayıda bulunan höyüklerden anlaşılmaktadır. Frig Krallığı'nın başkenti olan "Gordion Antik Şehrinin" kalıntıları Sakarya Irmağı'nın doğu kıyısında yer alan Yassıhöyük Köyü'nde bulunmaktadır. 1951 yılında başlayan kazılarda Gordion şehri höyüğünün yanı sıra içlerinde Kral Midas Tümülüsü'nün de bulunduğu 25 adet tümülüs kazılmıştır. Bu kazılarda ele geçen eserlerin büyük çoğunluğu Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde bir kısmı da Yassıhöyük Köyü'nde bulunan Gordion Müzesi'nde sergilenmektedir. İlçenin köylerinde Hitit, Frigya, Lidya, Pers, Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı döneminin izlerini taşıyan çok sayıda türbe, kitabe, konak, çeşme ve mezar taşları bulunmaktadır.

Milli Mücadele yıllarında bağımsızlığını kazanmak için savaştan Türk Milleti ile Yunanlılar arasında gerçekleşen, 22 gün 22 gece süren tarihin en kanlı savaşlarından biri olan Sakarya Meydan Muharebesi de 1922 yılında Polatlı ilçesi sınırları içinde yaşanmıştır. Atatürk, İsmet ve Fevzi Paşalar savaşı düşmanın yaklaştığı en son nokta olan Üçpınar Köyü'ndeki Duatapeden yönetmişlerdir. İlçenin kurtuluş günü olan 13 Eylül'de her yıl görkemli kutlamalar yapılmaktadır (Anonim, 2009c).

4.3 Bitki Örtüsü ve Toprak Yapısı

Polatlı topraklarının tamamına yakını çok çeşitli kireçtaşlarının üzerinde kurulmuştur. Az yağıştan dolayı karbonatların biriktiği kalsimorfik oluşumun gerçekleştiği yer yer killi, killi-tınlı, tınlı tekstürlerde olup kireç oranı toprak yapısı içinde oldukça fazla miktardadır. Bölgenin doğal bitki örtüsü bozkır ve steplerdir. Bozkırlarda geven otu ve diğer otsu bitkiler hakimdir. Nehirlerin kenarında bulunan korularda söğüt, iğde, akasya, ahlat, yabani erik, armut ve karaçalıya rastlanır. Polatlı hem iklim hem de arazi olarak hububat ekimine elverişli olduğu için bölgenin ikinci hububat ambarı durumundadır (Anonim, 2009b).

4.4 İklim

İlçede İç Anadolu Bölgesi'nin karakteristik iklimi olan karasal iklim tipi görülür. Yazlar sıcak ve kurak, kışlar soğuk, kar ve yağmur yağışlıdır. Yıllık yağış miktarı ortalama 360 mm'dir. En yüksek

sıcaklık ortalaması 29,6 °C (Temmuz ayı) ve en düşük sıcaklık ortalaması ise -3,6 °C'dir (Ocak ayı) (Anonim, 2009b).

4.5 Nüfus

Adrese dayalı nüfus kayıt sistemi sonuçlarına göre ilçe merkez nüfusu 96.012 olup nüfusun 48.849'u erkek 47.163'ü ise kadındır. Belde ve köylerin nüfusu 19.445 olup nüfusun 9.721'i erkek 9.724'ü ise kadınlardan oluşmaktadır. İlçenin toplam nüfusu ise 115.457'dir. Nüfusun 58.570'i erkek, 56.887'si ise kadındır (Anonim, 2010d).

Sayım sonuçlarına göre ilçe merkez nüfusunda düzenli bir artış, köyler nüfusunda ise azalış gözlenmektedir. Konunun genel bir analizi yapılmamış olmakla birlikte ilçede, köyden şehir merkezine, buradan da dış merkezlere göç yaşanmaktadır.

Ayrıca ilçe nüfusunun mesleklere dağılımını gösterir kesin bir rakam bulunmamakla birlikte, nüfusun yaklaşık %30'u tarımsal faaliyetlerle uğraşmaktadır. %20'si öğrenci, %15'i işçi-memur-emekli, %15'i ticaret ve sanayi erbabı, geriye kalan kısmı ise yaşlı, kadın, çocuk ve işsizlerden oluşmaktadır (Anonim, 2009b).

4.6 Eğitim

İlçede toplam 49 ilköğretim okulunda 16.053 öğrenci, 746 öğretmen ve 447 derslik bulunmaktadır. İlköğrenim görmüş olanların nüfusa oranları yaklaşık olarak %70'dir. Bununla birlikte ilçede toplam 10 lisede 5.297 öğrenci, 382 öğretmen ve 206 derslik bulunmaktadır. Ortaöğrenim görmüş olanların nüfusa oranı yaklaşık olarak %52'dir. Ayrıca ilçede Hacettepe ve Gazi Üniversitesi'ne bağlı dört meslek yüksek okulu bulunmaktadır. Yüksek öğrenim görmüş olanların nüfusa oranı ise %18'dir. Polatlı'da yaygın eğitim alanında faaliyet gösteren çıraklık eğitim merkezi bulunmakta olup bu merkezde 701 öğrenci, 17 öğretmen ve 9 derslik mevcuttur. Halk eğitim merkezinde ise 1.044 öğrenci, 4 öğretmen ve 9 derslik bulunmaktadır (Anonim, 2009/b). İlçede okuma-yazma çağındaki nüfusun %91,07'si okuma yazma bilmektedir (Anonim, 2010e).

4.7 Ulaşım, Haberleşme ve Diğer Altyapı Hizmetleri

İlçe merkezine ulaşım karayolu ve demiryolu ile sağlanmaktadır. Polatlı kuzey-doğu istikametinde 75 km yolla Ankara il merkezine, batı istikametinde 60 km yolla Sivrihisar ilçesine bağlanmaktadır. Kuzeyde bulunan Ayaş ilçesine uzaklık 71 km, güney-doğuda bulunan Haymana ilçesine uzaklık 51 km ve güneyde bulunan Yunak ilçesine uzaklık ise 172 km'dir. Ankara-Polatlı arasında 87 km'lik, Ankara-Eskişehir arasında ise 168 km'lik demiryolu vardır.

İlçe ulusal enerji sisteminden iki hatla elektrik almaktadır. İlçenin 42,020 kw kurulu gücü ve 1,10 mw tüketim kapasitesi mevcuttur. Köylerin tümünde elektrik enerjisi bulunmaktadır (Anonim, 2009b).

İlçe merkezine üç ayrı yerden içme suyu sağlanmaktadır. Yüzükbaşı köyünden 250 lt/sn, Bayburt köyünden 60 lt/sn, Haymana ilçesinden 70 lt/sn miktarında içme suyu toplam 21.000 kapasiteli beş ayrı depodan abonelere dağıtılmaktadır (Anonim, 2009b).

4.8 Tarımsal Yapı ve Üretim

Polatlı ilçesinde toplam 323.500 hektar arazi mevcut olup bunun 218.286 hektarı (%67,48) tarım arazisidir. Geriye kalan arazinin 55.000 hektarı (%17) çayır ve mera arazisinden, 48.714 hektarı (%15,06) tarım dışı arazilerden ve 1.500 hektarı (%0,46) da ormanlık, çalılık ve fundalık alanlardan oluşmaktadır.

İlçede mevcut olan 218.286 hektar tarım arazisinin 197.170 hektarı (%90,33) tarla alanı olup bu arazinin 167.686 hektarı ekilen alan, 29.484 hektarı ise nadas alanıdır. Ayrıca tarım arazilerinin 11.650 hektarında (%5,34) sebze, 7.250 hektarında (%3,22) endüstri bitkileri ve 1.739 hektarında (%0,79) da yem bitkileri yetiştirilmektedir. Bağ ve meyve alanı ise 477 hektardır (%0,22).

İlçede yoğun olarak buğday, kuru soğan, şekerpancarı, arpa ve kavun-karpuz yetiştiriciliği yapılmaktadır. 2009 yılı itibari ile 435.937 ton buğday, 317.500 ton kuru soğan, 225.000 ton şekerpancarı, 138.335 ton arpa ve 126.000 ton kavun-karpuz üretilmiştir.

İlçede ayrıca büyük ve küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinin yanı sıra arıcılık da yapılmaktadır. 2009 yılı itibari ile 12.355 baş büyük ve 107.010 baş küçükbaş hayvan mevcuttur. Bunun yanı sıra 51.900 adet kanatlı hayvan vardır. Ayrıca ilçede 1.850 adet arı kovani bulunmaktadır (Anonim, 2009c).

Ayrıca ilçede farklı çeşitlerde olmak üzere 5.175 traktör, 6.128 pulluk, 2.085 tırmık, 5.025 hububat ekim makinesi, 2.382 gübre dağıtma makinesi, 320 biçerdöver, 315 pancar hasat makinesi, 225 balya makinesi ve 25 mısır silaj makinesi bulunmaktadır (Anonim, 2010f).

4.9 Teknik Personel ve Yürütülen Çalışmalar

Polatlı İlçe Tarım Müdürlüğü bünyesinde 11 ziraat mühendisi, 4 ziraat teknisyeni, 1 tarım teknikeri ve 4 veteriner hekim istihdam edilmektedir.

İlçede 2009 yılında, %40 İl Özel İdare Katkılı Buğday Tohumluğu Dağıtım Projesi kapsamında, 611 çiftçiye %60 çiftçi katkı payı alınarak 794.550 kg bezostaya buğday tohumluğu dağıtımı yapılmıştır. Anıza direk ekim mibzeri ile 7 köyde 7 çiftçinin toplam 265 dekarlık alanında ekimler yapılmıştır. Buğday çeşit demonstrasyonu kapsamında iki köyde birer çiftçiye 100'er kg Tosunbey buğday tohumluğu dağıtılmıştır. Silajlık mısır demonstrasyonu kapsamında 10 çiftçiye %25 çiftçi katkı payı alınarak onar dekarlık silajlık mısır tohumu dağıtılmıştır. Aspir demonstrasyonu kapsamında 6 çiftçiye %25 çiftçi katkı payı alınarak onar dekarlık sertifikalı aspir tohumu dağıtılmıştır. Adi fiğ demonstrasyonu kapsamında 10 çiftçiye %25 çiftçi katkı payı alınarak onar dekarlık adi fiğ tohumu dağıtılmıştır. Macar fiği demonstrasyonu kapsamında 20 çiftçiye %25 çiftçi katkı payı alınarak onar dekarlık macar fiği tohumu dağıtılmıştır. Ayrıca 5 çiftçiye Akkaraman, 112 çiftçiye Merinos cinsi olmak üzere toplam 117 koç dağıtılmıştır.

Ayrıca Tar-gel Projesi kapsamında ilçede görev yapan mühendisler tarafından kene ve süne mücadelesi, hububat hastalık ve zararlıları, toprak analizinin önemi ve toprak numunesi alımı, gübreler ve gübreleme, sulama, tarımsal desteklemeler konularında çiftçileri bilgilendirmek için eğitim ve yayım çalışmaları yapılmış olup, bu çalışmalara devam edilmektedir.

Bununla birlikte veteriner hizmetleri bünyesinde 12.355 adet ilkbahar 1. dönem büyükbaş şap aşılması, 12.514 adet ilkbahar 2. dönem büyükbaş şap aşılması, 878 adet genç sığır brusella aşılması, 5.131 adet küçükbaş çiçek aşılması, 669 adet kedi köpek kuduz aşılması, 2.770 adet koyun ve keçi vebasası aşılması, 1.720 adet sığır şarbon aşılması, 7.127 adet koyun şarbon aşılması, 8 adet tek tırnaklı aşılması ve 214.562 adet muhtelif hayvan sağlığı taraması yapılmıştır (Anonim, 2009c).

5. ARAŞTIRMA BULGULARI

Araştırmanın bu bölümünde Ankara İli Polatlı İlçesi'nde tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticilerle yüz yüze yapılan anket çalışması sonuçları verilmiştir. Anketlerden elde edilen veriler incelenirken, daha önce yapılmış olan tarımsal yayım araştırmaları da dikkate alınarak veriler, deneklerin bireysel nitelikleri, sahip oldukları işletmelere ait özellikler, bilgi kaynakları ve tarım sigortaları hakkında sergiledikleri tutum ve davranışlar olmak üzere dört başlık altında toplanmıştır. Ayrıca anketlerden elde edilen veriler doğrultusunda tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticilere ait veriler karşılaştırılmıştır. Bu iki grup karşılaştırılırken oransal dağılım ve lojistik regresyon çözümlemesinden yararlanılmıştır.

Karşılaştırmalarda sadece oransal dağılım kullanılmasının nedeni bir sonraki adım olan lojistik regresyon analizinde, gerekli olan istatistiki hesaplamaların zaten yapılıyor olması ayrıca bazı verilerin (yaş, eğitim, işletme genişliği, arazi nevi, ekim alanı gibi) çizelgelerde kategorik olarak kullanılmasına karşın analizde sürekli veri seti kullanılıyor olmasıdır. Lojistik regresyon analizinde ise temel amaç, bağımlı değişkendeki değişimi (varyasyonu) en iyi açıklayan bağımsız değişkenlerin seçimidir. Ayrıca bu analiz, bağımlı değişken ile hem sürekli hem de kesikli değişkenlerden oluşan bağımsız değişkenler arasındaki ilişkiyi tanımlayabilmenin yanı sıra ilişki düzeyini görebilme imkanı da sunmaktadır. Modelde, bağımlı değişken iki olasılıklı olup, eğer üretici tarım sigortası yaptırmış ise $Y = 1$, eğer üretici tarım sigortası yaptırmamış ise $Y = 0$ olarak kodlanmıştır.

Araştırma bulgularının birinci bölümünde deneklerin bireysel özelliklerine ait oransal dağılım verilmiş ayrıca bu bölümde yer alan değişkenler kullanılarak lojistik regresyon analizi yapılmıştır. İkinci bölümde deneklerin işletme özelliklerinin oransal dağılımı ve lojistik regresyon analizi yapılarak yorumlanmıştır. Üçüncü bölümde deneklerin bilgi kaynakları ve haberleşme davranışları ile ilgili verilere ait oransal dağılım verilmiş ayrıca bu bölümde yer alan değişkenler kullanılarak lojistik regresyon analizi yapılmıştır. Dördüncü bölümde de deneklerin tarım sigortaları ile ilgili tutum ve davranışları ele alınarak bunlara ait verilerle oransal dağılım ve lojistik regresyon analizi uygulanmıştır. Araştırma bulgularının son bölümünde ise her bir özellik grubunda lojistik regresyon analizi sonucu anlamlı çıkan değişkenler bir arada ele alınarak bu değişkenlere tekrar lojistik regresyon çözümlemesi uygulanmış ve böylece genel bir sonuca ulaşılmıştır. Lojistik regresyon analizinde modele dahil edilen değişken sayısı arttıkça standart hata da o kadar büyük olmaktadır. Bu nedenle en az değişkeni kullanarak en iyi uyuma sahip modeli kurmak amaçlanmaktadır. Araştırmada her bir özellik grubu için ayrı analiz yapılmasının sebebi de en uygun modele ulaşıncaya kadar gruplar içinde en az fakat toplamda daha fazla değişkenle çalışabilmek ve böylelikle araştırma bulgularının doğruluğunu artırabilmektedir.

5.1 Bireysel Nitelikler

Araştırmanın bu bölümünde tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan deneklerin yaşı, ailelerindeki birey sayısı, eğitim düzeyleri, tarım dışı gelirleri, sosyal güvenceye sahip olup olmamaları, kredi kullanımına karşı tutumları, herhangi bir çiftçi örgütüne üyelikleri ve gelir düzeyleri bireysel özellikler başlığı altında ele alınmıştır.

5.1.1 Yaş

Tarımsal faaliyette bulunan üreticilerin yaş durumu üretim sonuçlarını çeşitli şekillerde etkilemektedir (Akin, 2003). Bununla birlikte üreticilerin benimseme davranışları ile yaş değişkeni arasında ki ilişkiyi saptamaya yönelik çalışmalarda birbirinden oldukça farklı sonuçlara ulaşıldığı anlaşılmaktadır. Nitekim bu amaca yönelik 228 araştırmanın yaklaşık olarak yarısı bu konuda hiçbir ilişki bulunmadığını ortaya koyarken, %20'si erken benimseyenlerin daha genç olduklarını, %30'su ise erken benimseyenlerin daha yaşlı olduklarını göstermiştir (Taluğ ve Tatlıdil, 2003).

Yapılmış olan araştırmalar ve bu araştırmalardan elde edilen sonuçlar doğrultusunda, deneklerin yaşlarının tarım sigortası yaptırmaya karar vermede etkili olabileceği düşünülerek bireysel özellikler içerisinde bu değişkene yer verilmiştir. Tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan deneklerin yaşlarına ait verilerle çizelge 5.1 düzenlenmiştir.

Çizelge 5.1 Deneklerin Yaşı

Yaş Grupları	Sigorta Yaptıranlar		Sigorta Yaptırmayanlar		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
<30	3	1,16	1	4,23	4	2,55
31-60	51	80,23	69	71,83	120	76,43
>60	17	18,60	16	23,94	33	21,02
Toplam	71	100,00	86	100,00	157	100,00

Çizelgeye göre deneklerin sadece % 2,6'sı 30 yaş altında yer alırken, % 21'i ise 60 yaş üzerindedir. Deneklerin çoğunluğu ise %76,4 ile 31-60 yaş arasındadır. Tarım sigortası yaptıran denekler kendi aralarında incelendiğinde çoğunluğun %80,2 ile 31-60 yaş arasında olduğu görülmektedir. Tarım sigortası yaptırmayan deneklerde de aynı durum geçerli olup söz konusu deneklerin % 71,8'i 31-60 yaş aralığında bulunmaktadır.

5.1.2 Hane Halkı Sayısı

Tarım sigortası yaptıran deneklerin tarım sigortası yaptırma kararları üzerinde hane halkı sayısının etkili olup olmadığını belirleyebilmek amacıyla deneklerin hanelerinde yaşayan kişi sayılarına göre oransal dağılımları çizelge 5.2'de verilmiştir.

Çizelge 5.2 incelendiğinde deneklerin hane halkı sayısının % 80,25 ile 2-5 kişi arasında yoğunlaştığı anlaşılmaktadır. Söz konusu durum sigorta yaptıran ve yaptırmayan denek grupları için de geçerlidir. Bu da deneklerin çoğunlukla çekirdek aile yaşam tarzına uygun bir yaşam sürdürdükleri izlenimi uyandırmaktadır.

Çizelge 5.2 Deneklerin Hane Halkı Sayısı

Hane Halkı Sayısı	Sigorta Yaptıranlar		Sigorta Yaptırmayanlar		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1 kişi	0	0,00	4	4,65	4	2,55
2 kişi	15	21,13	23	26,74	38	24,20
3 kişi	15	21,13	8	9,30	23	14,65
4 kişi	16	22,54	25	29,07	41	26,11
5 kişi	13	18,31	11	12,79	24	15,29
6 kişi	6	8,45	10	11,63	16	10,19
7 kişi	4	5,63	4	4,65	8	5,10
8 kişi	2	2,82	1	1,16	3	1,91
Toplam	71	100,00	86	100,00	157	100,00

5.1.3 Eğitim

Tarımda yeni teknolojilerin benimsenmesinde erken benimseyenlerin geç benimseyenlere oranla daha yüksek eğitim düzeyine sahip oldukları yapılan çeşitli araştırmalarla ortaya konulmuştur. Nitekim bu amaçla yapılmış olan 275 araştırmanın %74'ünde herhangi bir tarımsal yeniliği benimseme davranışı ile eğitim düzeyi arasında olumlu bir ilişki olduğu saptanmıştır (Rogers, 1983). Bu nedenle araştırmada deneklerin eğitim düzeylerinin tarım sigortası yaptırmaya karar vermede etkili bir faktör olabileceği düşünülerek bireysel özellikler içerisinde bu değişkene de yer verilmiştir. Tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan deneklerin eğitim düzeylerine ait verilerle çizelge 5.3 düzenlenmiştir.

Çizelge 5.3 incelendiğinde tüm deneklerden sadece %1,9'unun okuma-yazma bilmediği bununla birlikte %7,6'sının ise herhangi bir derece ile mezuniyetinin bulunmayıp sadece okuma-yazma bildiği anlaşılmaktadır. Deneklerin çoğunluğu ise %62,4 ile ilkökul mezunudur. Tarım sigortası yaptıran deneklerin çoğunluğunu %57,8 ile ilkökul mezunları oluştururken bunları %21,1 ile lise mezunları takip etmektedir.

Çizelge 5.3 Deneklerin Eğitim Düzeyi

Eğitim Düzeyi	Sigorta Yaptıranlar		Sigorta Yaptırmayanlar		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Okuma-yazması yok	2	2,82	1	1,16	3	1,91
Okur-yazar	8	11,27	4	4,65	12	7,64
İlkokul mezunu	41	57,75	57	66,28	98	62,42
Ortaokul mezunu	4	5,63	12	13,95	16	10,19
Lise mezunu	15	21,13	6	6,98	21	13,38
Üniversite mezunu	1	1,41	6	6,98	7	4,46
Toplam	71	100,00	86	100,00	157	100,00

Ayrıca 71 denekten sadece ikisi okuma yazma bilmezken deneklerden biri de üniversite mezunudur. Tarım sigortası yaptırmayan denekler incelendiğinde ise; bunların çoğunluğunu %66,3 ile ilkökul mezunları oluştururken ikinci sırada %14 ile ortaokul mezunları yer almaktadır. Ayrıca 86 denekten sadece bir kişi okuma yazma bilmezken deneklerden altı kişi (%7) üniversite mezunudur. Araştırmadan elde edilen verilere göre tarım sigortası yaptıran deneklerle yaptırmayan denekler arasında eğitim düzeyi bakımından çok büyük farklılıklar olmadığı gözlenmektedir. Ancak tarım sigortası yaptırmayan üreticiler arasında daha fazla üniversite mezunu deneklerin bulunması da dikkat çekici bir unsurdur.

5.1.4 Sosyal Güvence

Türkiye’de kırsal toplumun önemli özelliklerinden biri de geleneksel güvenlik kavramıdır. Nüfus ve arazi hareketliliği yalnız o günün ekonomik ve sosyal yaşantısını kurtarmak için değil, gelecek de göz önünde bulundurulduğu için ortaya çıkmıştır. Ancak zamanla, miras yoluyla bölünmeler gibi nedenlerle aile bireylerine güvence sağlamaya yetmeyecek işletmelerin oluşması, ilişkilerin daha maddi bir düzeye oturması, fiyat artışları ve ekonomik gelişmeler insanların geçimi ve bakımı açısından bir güvenceye kavuşma taleplerini hızla artırmaktadır (Aksoy vd., 1994). Bu nedenle araştırma alanındaki deneklere hastalık, yaşlılık, ölüm gibi konularda gelecekleri ile ilgili herhangi bir önlem alıp almadıklarını belirlemek amacıyla sosyal güvencelerinin olup olmadığı sorulmuş ve elde edilen veriler kullanılarak çizelge 5.4 oluşturulmuştur.

Çizelge 5.4 Deneklerin Sosyal Güvenceye Sahip Olup/Olmamaları

Sosyal Güvence	Sigorta Yaptıranlar		Sigorta Yaptırmayanlar		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Var	67	94,37	76	88,37	143	91,08
Yok	4	5,63	10	11,63	14	8,92
Toplam	71	100,00	86	100,00	157	100,00

Çizelge incelendiğinde, deneklerin %91,08 ile büyük çoğunluğunun herhangi bir sosyal güvenceye sahip olduğu anlaşılmaktadır. Tarım sigortası yaptıran deneklerde bu oran %97,4 iken yaptırmayan deneklerde biraz azalarak %88,4 olarak bulunmuştur. Ancak burada deneklerin sahip olduğu sosyal güvence herhangi bir özel yaşam, sağlık veya erken emeklilik sigortası olmayıp tamamen sosyal güvenlik kurumu bünyesindeki güvencelerdir.

5.1.5 Kredi Kullanımı

Üreticiler, işletmelerinin ve dolayısı ile de tarımsal üretimin devamlılığını sağlayabilmek için üretim dönemi boyunca ihtiyaç duyacakları girdi ve finansman desteğini sağlayabilmek için işletme dışı kaynaklara başvurabilirler. Türkiye’de bu kaynakların başında öncelikle T.C. Ziraat Bankası ve Tarım Kredi Kooperatifleri gelmektedir (Boz, 1993). Bu nedenle araştırma alanındaki deneklere içinde bulunulan üretim döneminde, girdi veya finansman desteği sağlamak amacıyla herhangi bir kredi kullanıp kullanmadıkları sorulmuş ve elde edilen veriler kullanılarak çizelge 5.5 oluşturulmuştur.

Çizelge 5.5 Deneklerin Kredi Kullanımı

Kredi Kullanımı	Sigorta Yaptıranlar		Sigorta Yaptırmayanlar		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Var	56	78,87	41	47,67	97	61,78
Yok	15	21,13	45	52,33	60	38,22
Toplam	71	100,00	86	100,00	157	100,00

Çizelgeye göre deneklerin %61,8'i kredi kullanmaktadır. Tarım sigortası yaptıran deneklerin çoğunluğu (%78,9) kredi kullanırken tarım sigortası yaptırmayan deneklerde kredi kullanım oranı %47,7 düzeyindedir.

Deneklerin krediyi hangi kaynaklardan kullandığı incelendiğinde ise, anket çalışması sonucu elde edilen veriler doğrultusunda tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan deneklerin yarısından fazlasının krediyi özel bankalardan aldığı belirlenmiştir (% 53,6 - %51,2). Ayrıca tarım sigortası yaptıran deneklerin %35,7'si ziraat bankasından kredi alırken bu oran tarım sigortası yaptırmayan deneklerde %43,9'dur.

Ayrıca daha açıklayıcı olması amacıyla, kredi kullanan ve kullanmayan deneklerin bu tutumlarının nedenleri de araştırılmak istenmiştir. Elde edilen veriler tarım sigortası yaptıran denekler arasında kredi kullanmayan deneklerin yarısından fazlasının (%60) ihtiyaç duymadığı için kredi kullanmadığını göstermiştir. Tarım sigortası yaptırmayan ve kredi kullanmayan denekler de ise nedenler arasındaki en yüksek oran %55,56 ile borçlanmaktan ve özellikle de borçlarını ödeyememe, böylelikle de elindekileri de kaybetme korkusudur. Bu deneklerin %24,44'ü ise ihtiyaç duymadıkları için kredi kullanmadıklarını belirtmişlerdir.

5.1.6 Çiftçi Örgütlerine Üyelik

Tarımsal üretimi artırmanın, kaliteli ürün elde etmenin ve tarım ile uğraşanların yaşam düzeylerini yükseltmenin en önemli yollarından biri üreticilerin örgütlenmesidir (Karlı ve Çelik, 2003). Bu nedenle, üreticilerin tarım sigortası yaptırmaya karar vermeleri ile gerekli üretim girdilerini temin edebilecekleri veya ürünlerini en iyi şekilde değerlendirebilecekleri, karşılaştıkları herhangi bir sorun karşısında, ihtiyaçları olan bilgiyi temin edebilecekleri bir çiftçi örgütüne üye olmaları arasındaki ilişki ortaya konulmaya çalışılmıştır. Deneklere üye oldukları çiftçi örgütleri olup olmadığı sorulmuş, ayrıca bunların hangi örgütler olduğu da belirlenerek çizelge 5.6 ve 5.7 oluşturulmuştur.

Çizelge 5.6 Deneklerin Çiftçi Örgütlerine Üyelikleri

Çiftçi örgütüne Üyelik	Sigorta Yaptıranlar		Sigorta Yaptırmayanlar		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Var	44	61,97	37	43,02	81	51,59
Yok	27	38,03	49	56,98	76	48,41
Toplam	71	100,00	86	100,00	157	100,00

Çizelge 5.6 incelendiğinde tarım sigortası yaptıran deneklerin yarısından fazlasının (%61,97) bir çiftçi örgütünün üyesi oldukları belirlenmiştir. Tarım sigortası yaptırmayan deneklerde ise tam tersi bir durum söz konusudur. Bu deneklerin yarısından fazlası (%56,98) herhangi bir çiftçi örgütüne üye değildir. (Tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan deneklerin tamamının ziraat odasına üyelikleri vardır. Aksi takdirde çiftçi kayıt sistemine dahil olmaları ve herhangi bir tarımsal desteklemeden faydalanmaları mümkün değildir. Bu nedenle bu değişken (ziraat odasına üyelik) inceleme dışı bırakılarak diğer çiftçi örgütlerine üyelik ele alınmıştır.)

Çizelge 5.7'de ise deneklerin üyesi oldukları çiftçi örgütleri gösterilmektedir. Buna göre, tarım sigortası yaptıran ve herhangi bir çiftçi örgütüne üyelikleri bulunan deneklerden %42,25'i tarım kredi kooperatifi üyesidir. Ayrıca bu deneklerin %16,90'ı sulama birliğine, %8,45'i ise Pankobirlik'e üyedir. Tarım sigortası yaptırmayan ve herhangi bir çiftçi örgütünün üyesi olan deneklerde de üye oldukları örgüt sıralaması aynı olmakla birlikte % oranları farklılık göstermekte olup sırasıyla %31,40, %19,77 ve %1,16'dır.

Çizelge 5.7 Deneklerin Üyesi Oldukları Çiftçi Örgütleri

Çiftçi Örgütü	Sigorta Yaptıranlar		Sigorta Yaptırmayanlar		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Tarım Kredi Koop.	30	42,25	27	31,40	57	36,31
Sulama Birliği	12	16,90	17	19,77	29	18,47
Pankobirlik	6	8,45	1	1,16	7	4,46

Çizelge 5.7’de deneklerin üye oldukları çiftçi örgütü sayısına göre dağılımlarında yer alan denek sayısı, çizelge 6,6’da herhangi bir çiftçi örgütüne üye olan denek sayısından fazladır. Bunun nedeni ise bazı deneklerin birden fazla üyeliğinin bulunmasıdır.

5.1.7 Gelir Grupları

Gelir, bir kişinin belirli bir zaman dilimi içinde aynı zenginlikte kalmak koşulu ile o dönem içinde tüketebileceği mal ve hizmetlerin tamamı olarak tanımlanmaktadır (Açıl, 1984). Ancak bu araştırmada, deneklerin tükettiği mal ve hizmetlerin ne kadar olduğuna ilişkin net bir cevap alınamayacağı düşünülerek, onlara içinde yaşadıkları toplumun genel gelir seviyesi göz önüne alındığında kendilerinin hangi gelir grubunda (düşük, orta veya yüksek) yer aldıkları sorusu yöneltilmiş, böylece deneklerden daha doğru yanıtlar alınması amaçlanmıştır.

Çizelge 5.8 Deneklerin İçinde Buldukları Gelir Grupları

Gelir Grubu	Sigorta Yaptıranlar		Sigorta Yaptırmayanlar		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Düşük gelirli	13	18,31	24	27,91	37	23,57
Orta gelirli	50	70,42	53	61,63	103	65,61
Yüksek gelirli	8	11,27	9	10,47	17	10,83
Toplam	71	100,00	86	100,00	157	100,00

Çizelge incelendiğinde deneklerin yarısından çoğunun (%65,61) orta gelir grubunda yer aldığı görülmektedir. Sigorta yatıran ve yaptırmayan denekler kendi aralarında incelendiğinde de söz konusu durum geçerliliğini sürdürmektedir. Ayrıca her iki denek grubunda da, deneklerin gelir grupları arasındaki dağılımında çok fazla bir farklılık olmadığı dikkatleri çekmektedir.

5.1.8 Tarım Dışı Gelir

Tarım dışı iş kollarında çalışma durumu, işletmede bir gelir kaynağı olarak tarımsal üretime verilen önemin bir göstergesi kabul edilmiş ve üreticilerin tarım sigortası yaptırma kararını etkileyebilecek bir değişken olarak incelenmiştir.

Çizelge 5.9 Deneklerin Tarım Dışı Gelirleri

Aile Reisinin Tarım Dışı Gelir Durumu	Sigorta Yaptıranlar		Sigorta Yaptırmayanlar		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Var	3	4,23	32	37,21	35	22,29
Yok	68	95,77	54	62,79	122	77,71
Toplam	71	100,00	86	100,00	157	100,00

Deneklerin tarım dışı gelir durumları incelendiğinde %22,3’ünün tarımsal üretimin yanı sıra tarım dışı bir iş kolundan (muhtarlık, nakliyecilik, öğrenci servisi, bakkal ve kahvehane işletmeciliği) gelirleri olduğu belirlenmiştir. Tarım sigortası yaptıran denekler kendi aralarında incelendiğinde bu deneklerden sadece %4,2’sinin tarım dışı geliri varken tarım sigortası yaptırmayan üreticilerde tarımsal üretim gelirlerinin yanı sıra ek bir tarım dışı geliri olan deneklerin oranı %37,2 olarak belirlenmiştir.

5.1.9 Bireysel Niteliklere Göre Lojistik Regresyon Çözümlemesi

Araştırmanın bu bölümünde tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan deneklerin bireysel özellikleri lojistik regresyon yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir.

Ancak, lojistik regresyon çözümlemesine geçilmeden önce yapılan incelemelerde, veri kümesindeki bazı bağımsız değişkenler arasında çoklu bağlantı sorunu önemli bir değişkenin önemsiz, hatta modeldeki tüm değişkenlerin önemsiz olarak değerlendirilmesine neden olmuştur. Çoklu bağlantı sorununu gidermek için aralarında yüksek ilişki bulunan değişkenlerden uygun olanları korelasyon matrisi (R) kullanılarak çalışmadan çıkarılmış (deneklerin çiftçi örgütüne üyeliği değişkeni) ve geriye kalan değişkenlerle çalışmaya devam edilmiştir.

Üreticilerin tarım sigortası yaptırmalarına karar vermelerini etkileyen faktörler lojit modeller olarak ele alınmıştır. Bu modellerde kullanılan bireysel değişkenler ve özellikleri aşağıdaki gibidir:

Y=1, tarım sigortası yaptırma

Y=0, tarım sigortası yaptırmama

X1, deneklerin yaşları sürekli bir veri kesitidir. Bölüm 5.1.1'de veriler kategorik olarak ele alınmasına rağmen modelde kategorik olarak değerlendirilmemiştir.

X2, deneklerin aile büyüklükleri sürekli bir veri setidir ve hane halkı birey sayısını göstermektedir.

X3, deneklerin eğitim durumları sürekli bir veri setidir. Ancak eğitim durumu bölüm 5.1.3'de sınıflandırılmış olarak ele alınmıştır. Modelde ise eğitim değişkeni yıl olarak değerlendirilmiştir (örneğin, ilkokul mezunlarının eğitim süreleri 5 yıl, lise mezunlarının eğitim süreleri ise 11 yıl olarak değerlendirilmiştir).

X4, deneklerin herhangi bir sosyal güvenceye sahip olma durumları kesikli bir veri setidir. Bu setin iki alt kategorisi bulunmaktadır. 1= sosyal güvenceye sahip olma, 2= sosyal güvenceye sahip olmama olarak sınıflandırılmıştır.

X5, deneklerin kredi kullanma tutumları kesikli bir veri setidir ve iki alt kategorisi bulunmaktadır. 1= kredi kullanma, 2= kredi kullanmama olarak sınıflandırılmıştır.

X6, deneklerin gelir durumları kesikli bir veri setinden oluşmaktadır. Bu veri seti üç alt kategoriden oluşmaktadır. 1= düşük gelir grubu, 2= orta gelir grubu, 3= yüksek gelir grubu olarak sınıflandırılmıştır.

X7, deneklerin tarım dışı gelirleri kesikli bir veri setidir ve iki alt kategoriden oluşmaktadır. 1= deneklerin tarım dışı bir gelire sahip olmaları, 2= deneklerin tarım dışı bir gelire sahip olmamaları olarak sınıflandırılmıştır.

Yukarıda açıklanan bireysel niteliklerine ait bağımsız değişkenlerle kurulan modelde temel amaç, bağımlı değişkendeki değişimi (varyasyonu) en iyi açıklayan ya da bağımlı değişkenin çeşitli düzeylerini birbirinden ayırmada etkili olabilecek bağımsız değişkenlerin seçimidir. Bu amaçla yedi tane bağımsız değişken teker teker modele alınarak bu değişkenlere ait odds oranlarının %90 olasılık güven aralıkları, wald istatistiği olasılığı, standart hata, bağımsız değişkenlere ilişkin regresyon katsayılarının serbestlik dereceleri ve önemlilik düzeyleri araştırılmıştır. Söz konusu p değeri 0,10'dan küçük olan ($p < 0,10$) bağımsız değişkenler modele dahil edilmiştir.

Deneklerin bireysel özelliklerine ait lojistik regresyon çözümlemesinde ilk aşamada tüm değişkenler modele alınmış daha sonra geriye götürme (değişken eleme) yöntemi kullanılarak lojistik regresyon denklemi elde edilmiştir. Yedi değişkene ait model çözümlemesi altı adımda (stepwise) tamamlanmıştır. Modele ait bağımlı değişkenin sınıflandırmada ki başarı oranını gösteren sonuçlar çizelge 5.10'da sunulmuştur.

Çizelge 5.10 Bağımlı Değişken (y) İçin Sınıflandırma Sonuçları

	Tahmin Edilen		Doğrulama Oranı (%)
	Tarım Sigortası Yaptırmayanlar	Tarım Sigortası Yaptıranlar	
Tarım Sigortası Yaptırmayanlar	61	25	70,9
Tarım Sigortası Yaptıranlar	17	54	76,1
Genel			73,2

Bağımlı değişkene ait sınıflandırma sonuçlarına ait en yüksek değer ilk dört stepte gerçekleşmiştir (genel doğrulama oranı %75,2). Analizin tamamlandığı ve değişkenlerin belirlendiği altıncı stepte doğrulama oranı %73,2 olarak bulunmuştur. Uygulama sonucunda denklemdeki yedi bağımsız değişkene ait katsayılar (standart hatalar, wald istatistiğine ait serbestlik dereceleri, katsayılarla ilişkin önemlilik düzeyleri (p), R değerleri, odds (Exp (B)) ve %90 güven aralıklı değerler) çizelge 5.11’de sunulmuştur. Ayrıca modelin Nagelkerke R Square değeri 0,319, Log benzerliği 216,213 ve Rest. Log. benzerliği 173,385 olarak hesaplanmıştır.

Çizelge 5.11 Bireysel Niteliklerin Lojistik Regresyon Çözümlemesi

Değişkenler		B	S. Hata	Wald	Sf	p	Exp(B)
Step 1a	Yaş	,021	,019	1,130	1	,288	1,021
	Birey	,076	,120	,397	1	,529	1,078
	Eğitim	-,012	,067	,031	1	,861	,988
	Sosyal Güvence(1)	,524	,350	2,247	1	,134	1,689
	Sosyal Güvence(2)	0,00	0,00				
	Kredi(1)	,662	,199	11,025	1	,001	1,939
	Kredi(2)	0,00	0,00				
	Gelir Grubu			,185	2	,911	
	Gelir Grubu(1)	-,130	,357	,133	1	,715	,878
	Gelir Grubu(2)	,077	,279	,076	1	,783	1,080
	Gelir Grubu(3)	0,00	0,00				
	Tarım Dışı Gelir(1)	-1,437	,337	18,172	1	,000	,238
	Tarım Dışı Gelir(2)	0,00	0,00				1,00
	Sabit Terim	-3,077	1,420	4,698	1	,030	,046
Step 2a	Yaş	,021	,019	1,216	1	,270	1,021
	Birey	,081	,119	,460	1	,498	1,084
	Eğitim	-,007	,065	,012	1	,913	,993
	Sosyal Güvence(1)	,561	,340	2,726	1	,099	1,753
	Sosyal Güvence(2)	0,00	0,00				
	Kredi(1)	,674	,198	11,613	1	,001	1,962
	Kredi(2)	0,00	0,00				
	Tarım Dışı Gelir(1)	-1,436	,337	18,215	1	,000	,238
	Tarım Dışı Gelir(2)	0,00	0,00				1,00
	Sabit Terim	-3,172	1,393	5,181	1	,023	,042
Step 3a	Yaş	,022	,019	1,375	1	,241	1,022
	Birey	,080	,119	,455	1	,500	1,084
	Sosyal Güvence(1)	,556	,336	2,730	1	,098	1,743
	Sosyal Güvence(2)	0,00	0,00				
	Kredi(1)	,672	,197	11,613	1	,001	1,959
	Kredi(2)	0,00	0,00				
	Tarım Dışı Gelir(1)	-1,435	,336	18,221	1	,000	,238
	Tarım Dışı Gelir(2)	0,00	0,00				1,00
Sabit Terim	-3,238	1,253	6,685	1	,010	,039	

Çizelge 5.11(Devam) Bireysel Niteliklerin Lojistik Regresyon Çözümlemesi

Step 4a	Yaş	,021	,019	1,327	1	,249	1,022
	Sosyal Güvence(1)	,560	,335	2,791	1	,095	1,751
	Sosyal Güvence(2)	0,00	0,00				
	Kredi(1)	,675	,197	11,708	1	,001	1,963
	Kredi(2)	0,00	0,00				
	Tarım Dışı Gelir(1)	-1,440	,336	18,392	1	,000	,237
	Tarım Dışı Gelir(2)	0,00	0,00				1,00
	Sabit Terim	-2,916	1,151	6,417	1	,011	,054
Step 5a	Sosyal Güvence(1)	,497	,331	2,251	1	,134	1,644
	Sosyal Güvence(2)	0,00	0,00				
	Kredi(1)	,691	,196	12,372	1	,000	1,996
	Kredi(2)	0,00	0,00				
	Tarım Dışı Gelir(1)	-1,353	,324	17,429	1	,000	,258
	Tarım Dışı Gelir(2)	0,00	0,00				1,00
	Sabit Terim	-1,710	,445	14,804	1	,000	,181
Step 6a	Kredi(1)	,717	,194	13,577	1	,000	2,047
	Kredi(2)	0,00	0,00				
	Tarım Dışı Gelir(1)	-1,310	,323	16,481	1	,000	,270
	Tarım Dışı Gelir(2)	0,00	0,00				1,00
	Sabit Terim	-1,279	,332	14,859	1	,000	,278

Çizelgeye göre, $p < 0,10$ önemlilik düzeyi dikkate alındığında, bağımsız değişkenlerden tarım dışı bir gelire sahip olma ve kredi kullanımının denkleme önemli katkılarda bulunduğu ve bu nedenle denkleme alınması gerektiğine karar verilmiştir. Önemli bulunan bu iki bağımsız değişken dışındaki diğer bağımsız değişkenler ise $p < 0,10$ kriterine uymadıkları için denkleme alınmamıştır. İstatistiksel açıdan önemsiz bulunan bu beş bağımsız değişkenin tarım sigortası yaptırmaya karar verme davranışı üzerinde etkili olmadıkları söylenebilir.

Önemli bulunan bağımsız değişkenler incelendiğinde, deneklerin kredi kullanma davranışlarının tarım sigortası yaptırmaya karar verme olasılığını etkileyen bir bireysel özellik olduğu anlaşılmaktadır. Hesaplamalar sonucu, deneklerin kredi kullanıyor olmalarının tarım sigortası yaptırmaya karar verme olasılığını 2,047 kat artırdığı belirlenmiştir.

Tarım dışı gelir değişkeninin katsayısının negatif olması tarım sigortası yaptırma olasılığı ile tarım dışı gelir arasında negatif bir ilişki olduğunu göstermektedir. Olasılıklar oranı 1'den küçük olduğu için bu değişken tarım sigortası yaptırma olasılığını düşürmektedir. Lojistik regresyonun varsayımından gelen bir olayın olma olasılığı olmama olasılığının tersidir. Yorumlama kolaylığı için olasılıklar oranı değerinin 1'den küçük çıkması durumunda "1" olasılıklar değerine bölünür ve çıkan sonuç yorumlanırken olması değil de olmaması şeklinde yorumlanır. Yani referans grubuna göre (2, tarım dışı geliri olmayanlar), tarım dışı geliri bulunmayan deneklerin tarım sigortası yaptırma olasılıkları tarım dışı gelire sahip deneklere göre 3,704 (1/0,270) kat daha fazladır.

5.2 İşletme Özellikleri

Araştırmanın bu bölümünde tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan deneklerin sahip oldukları işletme büyüklüğü, arazi mülkiyet durumu, üretim deseni, hayvan varlığı, traktör varlığı ve toplam üretim içerisinde bitkisel üretimin payı olmak üzere toplam sekiz değişken ele alınmıştır.

5.2.1 İşletme Büyüklüğü

Arazi, tarımsal faaliyette üretim araçları içerisinde en önemlisi ve vazgeçilmez olanıdır. İşletme arazisi, mülkiyet ilişkisi, arazinin neveleri ve faydalanma şekilleri dikkate alınmaksızın çiftçi

ailesinin işlettiği toplam alandır (Tatlđil, 1992). Rogers (1983) yapmış olduğu yayılma araştırmalarında erken benimseyenlerin geç benimseyenlere oranla daha büyük işletmelere sahip oldukları sonucuna ulaşmıştır. Üretici kararları üzerinde etkili faktörleri inceleyen bir takım araştırmalarda da yine benzer sonuçlara ulaşılmıştır (Konyar ve Osborn, 1990/ Boz, 1993/ Thungwa, 2000). Bu nedenle araştırmada deneklerin sahip oldukları işletme büyüklüğünün incelenmesinin yararlı olabileceği düşünülerek deneklerden elde edilen veriler doğrultusunda izelge 5.12 hazırlanmıştır.

Çizelge incelendiğinde deneklerin hemen hemen yarısının (%49,04) 151–400 da arası işletme arazisine olduğu anlaşılmaktadır. Söz konusu durum tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan denekler arasında da benzerlik gösterirken, iki grubu birbirinden ayıran fark tarım sigortası yaptıran deneklerde 400 da üzeri işletme arazisine sahip olma oranının yaptırmayan deneklere göre yaklaşık olarak iki kat fazla olmasıdır (tarım sigortası yaptıranlarda %28,17, yaptırmayanlarda %15,12). Yine aynı Şekilde tarım sigortası yaptırmayan deneklerde 51-150 da arası işletme arazisine sahip olma oranı yaptıran deneklere göre iki kat fazladır (tarım sigortası yaptıranlarda %15,49, yaptırmayanlarda %33,72).

Çizelge 5.12 Deneklerin Toplam Işletme Genişlikleri

Toplam Işletme Genişliği (da)	Sigorta Yaptıranlar		Sigorta Yaptırmayanlar		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
<50	2	2,82	5	5,81	7	4,46
51–150	11	15,49	29	33,72	40	25,48
151–400	38	53,52	39	45,35	77	49,04
>400	20	28,17	13	15,12	33	21,02
Toplam	71	100,00	86	100,00	157	100,00

5.2.2 Mülk Arazi Genişliği

Toplam işletme genişlikleri, üreticilerin sahip olduğu mülk arazilerin yanı sıra ortağa veya kiraya aldığı arazileri de kapsadığı için, işletme genişliklerinin yanı sıra deneklerin sahip olduğu mülk arazi genişliğinin de ayrıca ele alınmasının tarım sigortası yaptırmaya karar vermede etkili olabileceği varsayılmıştır. Bu varsayımdan yola çıkarak deneklerden elde edilen veriler doğrultusunda izelge 5.13 hazırlanmıştır.

Çizelge 5.13 Deneklerin Sahip Olduğu Mülk Arazi Genişliği

Mülk Arazi (da)	Sigorta Yaptıranlar		Sigorta Yaptırmayanlar		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
<50	4	5,63	11	12,79	15	9,55
51–150	13	18,31	35	40,70	48	30,57
151–400	46	64,79	31	36,05	77	49,04
>400	8	11,27	9	10,47	17	10,83
Toplam	71	100,00	86	100,00	157	100,00

Deneklerden elde edilen veriler doğrultusunda, tüm deneklerin neredeyse yarısının (%49,04) 151–400 da arası mülk araziye sahip olduğu görülmektedir. Tarım sigortası yaptıran deneklerde çoğunluk %64,79 ile 151–400 da arası mülk arazi sahibidir. Tarım sigortası yaptırmayan deneklerin ise %76,76’inin 50–400 da arası mülk araziye sahip olduğu belirlenmiştir. 400 da üzeri mülk araziye sahip olan deneklerin oranı ise tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan her iki denek grubunda da yaklaşık olarak aynıdır (sırasıyla %11,27, %10,47). Ancak, tarım sigortası yaptırmayan deneklerde 50 dekardan küçük mülk araziye sahip olma oranı yaptıran deneklere göre iki kat fazladır (tarım sigortası yaptıranlarda %5,63, yaptırmayanlarda %12,79).

5.2.3 Sulu Arazi Genişliği

Sulama, tarımsal arazilerde verim artışına yol açan en önemli etmenlerden biridir. Bu nedenle sulu arazilerden dekar başına sağlanan verim kıraç koşullarda elde edilen verimden çok daha fazla olmaktadır (Boz, 1993).

Araştırmanın bu bölümünde, sulu arazilerde yapılan tarımsal faaliyetlerden daha fazla gelir elde edileceği varsayılarak, üreticilerin bu arazileri üzerindeki ürünleri daha fazla güvence altına alma ihtiyacı hissedebilecekleri düşünülmüş ve bu nedenle deneklerden elde edilen veriler kullanılarak çizelge 5.14 hazırlanmıştır.

Çizelge 5.14 Deneklerin Sahip Olduğu Sulu Arazi Genişliği

Sulu Arazi (da)	Sigorta Yaptıranlar		Sigorta Yaptırmayanlar		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
<50	8	15,09	11	23,91	19	19,192
51-150	14	26,42	18	39,13	32	32,323
151-400	29	54,72	14	30,43	43	43,434
>400	2	3,77	3	6,52	5	5,051
Toplam	53	100,00	46	100,00	99	100,000

Tarım sigortası yaptıran deneklerin %25,3'ünün (18 kişi) sulu arazisi bulunmamaktadır. Bu oran tarım sigortası yaptırmayan deneklerde % 46,51'e (40 kişi) yükselmiştir. Sulu arazisi olan deneklerin kendi aralarında ki dağılım incelendiğinde ise; tarım sigortası yaptıran deneklerin yarısından çoğunun (%54,72) 151-400 da arası sulu arazisi olduğu görülmektedir. Tarım sigortası yaptırmayan deneklerin çoğunluğunun ise %39,13 ile 51-150 da arası sulu arazisi olduğu anlaşılmaktadır. Ancak sulu arazi varlığının tarım sigortası yaptıran kararını üzerinde etkili olduğu varsayılarak hazırlanan bu çizelgede dikkatleri çeken bir noktada; tarım sigortası yaptırmayan deneklerde 400 dekardan büyük mülk araziye sahip olma oranı yaptıran deneklere göre neredeyse iki kat fazladır (tarım sigortası yaptıranlarda %3,77, yaptırmayanlarda %6,52).

5.2.4 Üretim Deseni

Tarımsal üretim faaliyetinde, bir üreticinin amacı elindeki kaynaklardan rasyonel bir biçimde yararlanarak gelirini mümkün olan en yüksek düzeye çıkarmaktır. Üretici bu amacına ulaşabilmek için, mevcut şartlara uygun biçimde üretimini çeşitlendirmektedir (Açıl ve Demirci, 1984).

Araştırma bölgesinde, deneklerin sahip olduğu işletmelerde buğday üretiminin yanı sıra arpa, şekerpancarı, ayçiçeği, yem bitkileri, soğan ve kavun yetiştiriciliği de yapılmaktadır. Deneklerden elde edilen veriler doğrultusunda çizelge 5.15 hazırlanmıştır.

Çizelge incelendiğinde deneklerin tamamının buğday üretimleri olduğu anlaşılmaktadır. Buğdaydan sonra denekler arasında yaygın olarak yetiştiriciliği yapılan ikinci ürün ise %39,44 ile şekerpancarıdır. Şekerpancarı üretimini de sırasıyla %26,76 ile soğan ve %21,13 ile kavun yetiştiriciliği takip etmektedir. Arpa ve ayçiçeği yetiştiriciliği ise %10 dolaylarında yapılmaktadır. Ayrıca, yem bitkileri yetiştiriciliği oldukça düşük düzeydedir (%1,41).

Çizelge 5.15 Deneklerin Üretim Deseni

Ürünler	Sigorta Yaptıranlar		Sigorta Yaptırmayanlar		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Buğday	71	100,00	86	100,00	157	100,00
Arpa	9	12,68	13	15,12	22	14,01
Şeker pancarı	31	43,66	31	36,05	62	39,49
Ayçiçeği	7	9,86	4	4,65	11	7,01
Yem Bitkileri	1	1,41	2	2,33	3	1,91
Soğan	19	26,76	18	20,93	37	23,57
Kavun	15	21,13	11	12,79	26	16,56
Toplam	71	100,00	86	100,00	157	100,00

Ayrıca araştırmanın bu bölümünde tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan denekler arasında yetiştiriciliği yapılan ürünler açısından fark olup olmadığını belirleyebilmek amacıyla çizelge 5.15'de yer alan ürünlerin lojistik regresyon çözümlemesi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar, tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan denekler arasında sadece buğday ve şekerpancarı ekim alanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya çıkarmıştır. Bu nedenle araştırmanın bundan

sonraki bölümünde yetiştirilen temel ürünlerden sadece buğday ve şeker pancarı ekimi ile ilgili verilere yer verilmiştir.

5.2.5 Buğday Ekim Alanı

Araştırma bölgesinde tarım sigortalarının yoğun olarak buğday için yapılması nedeniyle buğday ekim alanları genişliğinin üreticilerin tarım sigortası yaptırmaya kararlarında etkili bir faktör olabileceği düşünülmüştür. Bu düşünceden yola çıkarak deneklerden elde edilen veriler doğrultusunda çizelge 5.16 hazırlanmıştır.

Çizelge incelendiğinde tarım sigortası yaptıran deneklerin yarısından fazlasının (%61,97) 151–400 da arasında buğday ekimi yaptığı anlaşılmaktadır. Ayrıca deneklerin %99,96'sı 50 da üzerinde buğday ekimi yapmaktadır. Tarım sigortası yaptırmayan deneklerin yarısından fazlası (%52,33) 51–150 da arasında buğday ekimi yaparken, 50 dekarın altında ekim yapan üreticilerin oranı %12,79'dur.

Çizelge 5.16 Deneklerin Buğday Ekim Alanı

Buğday Ekim Alanı (da)	Sigorta Yaptıranlar		Sigorta Yaptırmayanlar		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
<50	5	7,04	11	12,79	16	10,19
51–150	22	30,99	45	52,33	67	42,68
151–400	44	61,97	30	34,88	74	47,13
Toplam	71	100,00	86	100,00	157	100,00

5.2.6 Şekerpancarı Ekim Alanı

Buğday üretiminin yanı sıra araştırma bölgesinde yoğun olarak yapılan bir başka üretim de şeker pancarı üretimidir. Her ne kadar tarım sigortaları araştırma bölgesinde çoğunlukla buğdaya yapılıyor olsa da üreticilerin buğdayın yanı sıra başka bir ürünü de yoğun olarak yetiştirmeleri ve böylece ortaya çıkan üretim çeşitlenmesinin de tarım sigortaları yaptırmaya kararı üzerinde etkili olabileceği varsayılarak araştırmanın bu bölümünde deneklerin şeker pancarı ekim alanları da incelemeye alınmıştır.

Elde edilen bulgular tarım sigortası yaptıran deneklerin %43,66'sının yaptırmayan deneklerin ise %36,05'inin şekerpancarı yetiştirdiğini ortaya çıkarmıştır. Ayrıca tarım sigortası yaptırmayan deneklerin tamamı şeker pancarını yetiştiriciliğini 10 dekarın altında gerçekleştirmektedir. Tarım sigortası yaptıran deneklerin ise %30,99'u 15–50 da arasında yetiştiricilik yaparken, bu oran aynı denek grubu için 50–100 dekar arasında %12,68'dir.

5.2.7 Hayvan Varlığı

Tarımsal üretim faaliyetlerinde, hayvansal ve bitkisel üretim arasında bir sirkülasyon olduğu, üreticilerin bitkisel üretim sonucu elde ettiği bitki kalıntılarını hayvansal üretimde değerlendirdiği, hayvansal üretimden elde edilen bir takım atıkları da bitkisel üretimde girdi olarak kullandığı bilinmektedir. Bu nedenle, araştırmanın bu bölümünde hayvansal üretimin yoğunluğu ile tarım sigortası yaptırmaya karar verme davranışı arasında bir ilişki olabileceği düşünülerek deneklerin sahip oldukları hayvan varlıkları ile ilgili veriler değerlendirilerek çizelge 5.17'de deneklerin büyükbaş hayvan varlığı verilmiştir.

Çizelge 5.17 Deneklerin Büyükbaş Hayvan Varlığı

Büyükbaş Hayvan Varlığı (baş)	Sigorta Yaptıranlar		Sigorta Yaptırmayanlar		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Yok	60	84,51	61	70,93	121	77,07
1–5	7	9,86	15	17,44	22	14,01
6–10	1	1,41	5	5,81	6	3,82
11–15	1	1,41	1	1,16	2	1,27
16–25	2	2,82	4	4,65	6	3,82
Toplam	71	100,00	86	100,00	157	100,00

Çizelge 5.17 incelendiğinde, tarım sigortası yaptıran deneklerin sadece %15,49'unun büyükbaş hayvanı olduğu görülmektedir. Bu deneklerin %9,86 ile çoğunluğunun 1-5 baş büyükbaş hayvanı vardır. Tarım sigortası yaptırmayan deneklerde ise %29,07'sinin büyükbaş hayvanı olup bu deneklerin %17,44 ile çoğunluğunun 1-5 baş büyükbaş hayvanı vardır.

Çizelge 5.18'de ise deneklerin sahip oldukları küçükbaş hayvan varlıkları incelenmiştir. Buna göre tarım sigortası yaptıran deneklerden %98,59'unun küçükbaş hayvanı bulunmazken bu denekler arasında sadece bir kişinin 20 baş koyunu bulunmaktadır. Tarım sigortası yaptırmayan deneklerin ise %83,72'sinin küçükbaş hayvanı bulunmamaktadır. Geriye kalan deneklerin hayvan sayıları ise 20 ile 400 arasında değişim göstermekte olup çoğunluğu 26 baş ve üzerindedir.

Çizelge 5.18 Deneklerin Küçükbaş Hayvan Varlığı

Küçükbaş Hayvan Varlığı (baş)	Sigorta Yaptıranlar		Sigorta Yaptırmayanlar		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Yok	70	98,59	72	83,72	142	90,45
1-25	1	1,41	4	4,65	5	3,18
26-50	0	0,00	4	4,65	4	2,55
51-200	0	0,00	4	4,65	4	2,55
201-400	0	0,00	2	2,33	2	1,27
Toplam	71	100,00	86	100,00	157	100,00

5.2.8 Bitkisel Üretim Payı

Üreticilerin tarım sigortası yaptırmaya karar vermelerinde, işletmelerinde yoğun olarak yapılan tarımsal faaliyetin ne olduğunun da önemli olabileceği varsayılarak, deneklere tarımsal üretim faaliyetleri içerisinde bitkisel üretimin ne oranda yapıldığı sorulmuş ve elde edilen veriler doğrultusunda çizelge 5.19 hazırlanmıştır.

Tarım sigortası yaptıran deneklerin tamamına yakını (%90,14) yoğun olarak (%75'in üzerinde) bitkisel üretim ile uğraşırken, tarımsal üretim faaliyetleri içerisinde bitkisel üretim payı %25'in altına düşen herhangi bir denek bulunmamaktadır. Tarım sigortası yaptırmayan deneklerde ise bitkisel üretim payının %75'in üzerinde olduğu deneklerin oranı %79,07 iken tarımsal üretim faaliyetleri içerisinde bitkisel üretim payı %25'in altına düşen deneklerin oranı sadece %2,33'dür. Bu göstergeler ışığında her iki denek grubunda da ağırlıklı olarak bitkisel üretim faaliyetlerinin gerçekleştirildiğini söylemek mümkündür.

Çizelge 5.19 Deneklerin Toplam Üretiminde Bitkisel Üretim Oranı

Bitkisel Üretim Payı (%)	Sigorta Yaptıranlar		Sigorta Yaptırmayanlar		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
<25	0	0,00	2	2,33	2	1,27
26-50	3	4,23	8	9,30	11	7,01
51-75	4	5,63	8	9,30	12	7,64
>75	64	90,14	68	79,07	132	84,08
Toplam	71	100,00	86	100,00	157	100,00

5.2.9 Traktör Varlığı

Tarımsal mekanizasyon araçları; tarımsal üretimde işgücü verimliliğini artıran, maliyetleri düşüren, modern üretim teknolojilerinin kullanılmasını ve işlemlerin zamanında, uygun şekilde yapılmasını sağlayan, ürün kalitesini ve verimini artıran, önemli bir tarımsal üretim aracıdır (Miran, 2005).

Tarım alet ve makineleri sayısının artması modern tarım tekniklerinin gelişmesinin bir sonucudur. Bunun yanı sıra, traktörün çiftçiler arasında sosyal farklılaşma aracı olarak görülmesi de bu değişkenin araştırma kapsamına alınmasına neden olmuştur.

Çizelge 5.20 Deneklerin Traktör Varlığı

Traktör	Sigorta Yaptıranlar		Sigorta Yaptırmayanlar		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Var	62	87,32	75	87,21	137	87,26
Yok	9	12,68	11	12,79	20	12,74
Toplam	71	100,00	86	100,00	157	100,00

Elde edilen verilerin doğrultusunda hazırlanmış olan çizelge incelendiğinde deneklerin %87,26'sının traktör sahibi olduğu, %12,74'ünün ise traktörünün olmadığı anlaşılmaktadır. Tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan denekler ayrı ayrı incelendiğinde ise traktör sahibi olma ve olmama oranlarının her iki grup için de benzer olduğu görülmektedir.

5.2.10 İşletme Özelliklerine Göre Lojistik Regresyon Çözümlemesi

Araştırmanın bu bölümünde tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan deneklerin işletme özellikleri lojistik regresyon yöntemi kullanılarak incelenmiştir. Bu çözümlemede kullanılan değişkenler ve özellikleri aşağıdaki gibidir;

Y=1, tarım sigortası yaptırma

Y=0, tarım sigortası yaptırmama

X1, deneklerin işletme büyüklüğü sürekli bir veri kesitidir. Ancak işletme genişlikleri bölüm 5.2.1'de sınıflandırılmış olarak ele alınmıştır. Modelde ise işletme genişliği değişkeni dekar olarak değerlendirilmiştir.

X2, deneklerin sahip oldukları mülk arazi genişliği sürekli bir veri setidir. Ancak mülk arazi genişliği bölüm 5.2.2'de sınıflandırılmış olarak ele alınmıştır. Modelde ise mülk arazi genişliği değişkeni dekar olarak değerlendirilmiştir.

X3, deneklerin sahip oldukları sulu arazi genişliği sürekli bir veri setidir. Ancak sulu arazi genişliği bölüm 5.2.3'de sınıflandırılmış olarak ele alınmıştır. Modelde ise mülk arazi genişliği değişkeni dekar olarak değerlendirilmiştir.

X4, buğday ekim alanı sürekli bir veri setidir. Ancak buğday ekim alanı bölüm 5.2.4'de sınıflandırılarak ele alınırken modelde dekar olarak değerlendirilmiştir.

X5, şekerpancarı ekim alanı sürekli bir veri setidir. Ancak şekerpancarı ekim alanı bölüm 5.2.5'de sınıflandırılarak ele alınırken modelde dekar olarak değerlendirilmiştir.

X6, deneklerin sahip olduğu hayvan varlığı kesikli bir veri setidir. Bu veri seti iki alt kategoriden oluşmaktadır. 1= deneklerin hayvan sahibi olma durumu, 2= deneklerin hayvan sahibi olmama durumu olarak sınıflandırılmıştır. Ancak bölüm 5.2.6'da hayvan varlıkları büyükbaş ve küçükbaş hayvan varlığı olmak üzere iki ayrı çizelgede ele alınmış ve sınıflandırılarak değerlendirilmiştir.

X7, deneklerin toplam üretiminde bitkisel üretimin payı kesikli bir veri setidir. Bu veri seti dört alt kategoriden oluşmaktadır. 1= <%25, 2= %25–50, 3=%51–75 ve 4=>%75'i ifade etmektedir.

X8, deneklerin traktör varlığı kesikli bir veri setidir. Bu veri seti iki alt kategoriden oluşmaktadır. 1= deneklerin traktör sahibi olma durumunu, 2=deneklerin traktör sahibi olmama durumunu ifade etmektedir.

Yukarıda açıklanan işletme özelliklerine ait bağımsız değişkenlerle kurulan modelde temel amaç, bağımlı değişkendeki değişimi(varyasyonu) en iyi açıklayan ya da bağımlı değişkenin çeşitli düzeylerini birbirinden ayırmada etkili olabilecek bağımsız değişkenlerin seçimidir. Bu amaçla sekiz tane bağımsız değişken teker teker modele alınarak bu değişkenlere ait odds oranlarının %90 olasılık güven aralıkları, wald istatistiği olasılığı, standart hata, bağımsız değişkenlere ilişkin regresyon katsayılarının serbestlik dereceleri ve önemlilik düzeyleri araştırılmıştır. Söz konusu p değeri 0,10'dan küçük olan ($p < 0,10$) bağımsız değişkenler modele dahil edilmiştir.

Deneklerin işletme özelliklerine ait lojistik regresyon çözümlemesinde ilk aşamada tüm değişkenler modele alınmış daha sonra geriye götürme (değişken eleme) yöntemi kullanılarak lojistik regresyon

denklemleri elde edilmiştir. Sekiz değişkene ait model çözümlemesi beş adımda (stepwise) tamamlanmıştır. Modele ait bağımlı değişkenin sınıflandırmada ki başarı oranını gösteren sonuçlar çizelge 5.21’de sunulmuştur.

Bağımlı değişkene ait sınıflandırma sonuçlarına ait değer tüm steplerde aynı oranda gerçekleşmiştir (genel doğrulama oranı %73,2). Analizin tamamlandığı ve değişkenlerin belirlendiği beşinci stepte de doğrulama oranı yine %73,2 olarak bulunmuştur. Uygulama sonucunda denklemdaki sekiz bağımsız değişkene ait katsayılar (standart hatalar, wald istatistiğine ait serbestlik dereceleri, katsayılarla ilişkin önemlilik düzeyleri (p), R değerleri, odds (Exp (B)) ve %90 güven aralıklı değerler) çizelge 1.17’de sunulmuştur. Ayrıca modelin Nagelkerke R Square değeri 0,393, Log benzerliği 216,213 ve Rest.Log. benzerliği 161,656 olarak hesaplanmıştır.

Çizelge 5.21 Bağımlı Değişken (y) İçin Sınıflandırma Sonuçları

	Tahmin Edilen		Doğrulama Oranı (%)
	Tarım Sigortası Yaptırmayanlar	Tarım Sigortası Yaptıranlar	
Tarım Sigortası Yaptırmayanlar	74	12	86,0
Tarım Sigortası Yaptıranlar	30	41	57,7
Genel			73,2

Çizelge 5.22 İşletme Özelliklerinin Lojistik regresyon Çözümlemesi

Değişkenler		B	S. Hata	Wald	Sf	p	Exp(B)
Step 1a	Mülk arazi	,000	,002	,007	1	,932	1,000
	Sulu arazi	,000	,002	,001	1	,973	1,000
	Toplam arazi	-,002	,002	,523	1	,470	,998
	Hayvan(1)	-,433	,240	3,264	1	,071	,648
	Hayvan(2)	0,00	0,00				1,00
	Buğday	,007	,003	6,111	1	,013	1,007
	Traktör(1)	,505	,277	3,335	1	,068	1,658
	Traktör(2)	0,00	0,00				
	Bitkisel pay			,111	3	,991	
	Bitkisel pay(1)	-15,062	20833,606	,000	1	,999	,000
	Bitkisel pay(2)	5,204	6944,535	,000	1	,999	181,925
	Bitkisel pay (3)	4,880	6944,535	,000	1	,999	131,630
	Bitkisel pay (4)	0,00	0,00				
	Şekerpancarı	,092	,027	11,734	1	,001	1,097
	Sabit Terim	-6,182	6944,535	,000	1	,999	,002
Step 2a	Mülk arazi	,000	,002	,007	1	,931	1,000
	Sulu arazi	,000	,002	,010	1	,922	1,000
	Toplam arazi	-,002	,002	,592	1	,442	,998
	Hayvan(1)	-,456	,221	4,241	1	,039	,634
	Hayvan(2)	0,00	0,00				1,00
	Buğday	,006	,003	6,059	1	,014	1,006
	Traktör(1)	,470	,272	2,998	1	,083	1,600
	Traktör(2)	0,00	0,00				
	Şekerpancarı	,092	,027	11,724	1	,001	1,096
	Sabit Terim	-1,217	,418	8,459	1	,004	,296

Çizelge 5.22 (Devam) İşletme Özelliklerinin Lojistik regresyon Çözümlemesi

Step 3a	Sulu arazi	,000	,002	,006	1	,938	1,000
	Toplam arazi	-,002	,001	1,244	1	,265	,998
	Hayvan(1)	-,456	,221	4,232	1	,040	,634
	Hayvan(2)	0,00	0,00				1,00
	Buğday	,006	,003	6,489	1	,011	1,007
	Traktör(1)	,470	,272	2,991	1	,084	1,599
	Traktör(2)	0,00	0,00				
	Şekerpancarı	,092	,027	11,712	1	,001	1,097
	Sabit Terim	-1,217	,419	8,457	1	,004	,296
Step 4a	Toplam arazi	-,002	,001	1,551	1	,213	,998
	Hayvan(1)	-,455	,221	4,228	1	,040	,634
	Hayvan(2)	0,00	0,00				1,00
	Buğday	,007	,002	7,558	1	,006	1,007
	Traktör(1)	,470	,271	3,007	1	,083	1,601
	Traktör(2)	0,00	0,00				
	Şekerpancarı	,093	,026	12,402	1	,000	1,097
	Sabit Terim	-1,227	,400	9,387	1	,002	,293
Step 5a	Hayvan(1)	-,431	,218	3,891	1	,049	,650
	Hayvan(2)	0,00	0,00				1,00
	Buğday	,005	,002	6,223	1	,013	1,005
	Traktör(1)	,510	,272	3,524	1	,060	1,665
	Traktör(2)	0,00	0,00				
	Şekerpancarı	,091	,026	11,920	1	,001	1,095
	Sabit Terim	-1,387	,383	13,100	1	,000	,250

Çizelgeye göre, $p < 0,10$ önemlilik düzeyi dikkate alındığında, bağımsız değişkenlerden hayvan varlığı, traktör varlığı, buğday ekim alanı ve şeker pancarı ekim alanının denkleme önemli katkılarda bulunduğu ve bu nedenle denkleme alınması gerektiğine karar verilmiştir. Önemli bulunan bu dört bağımsız değişken dışındaki diğer dört bağımsız değişkenler ise $p < 0,10$ kriterine uymadıkları için denkleme alınmamıştır. İstatistiksel açıdan önemsiz bulunan bu dört bağımsız değişkenin tarım sigortası yaptırmaya karar verme davranışı üzerinde etkili olmadıkları söylenebilir.

Hayvan varlığı değişkeninin katsayısının negatif olması tarım sigortası yaptırma olasılığı ile hayvan varlığı arasında negatif bir ilişki olduğunu göstermektedir. Olasılıklar oranı 1'den küçük olduğu için bu değişken tarım sigortası yaptırmaya olasılığını düşürmektedir. Lojistik regresyonun varsayımından gelen bir olayın olma olasılığı olmama olasılığının tersidir. Yorumlama kolaylığı için olasılıklar oranı değerinin 1'den küçük çıkması durumunda "1" olasılıklar değerine bölünür ve çıkan sonuç yorumlanırken olması değil de olmaması şeklinde yorumlanır. Yani referans grubuna göre (2, hayvan varlığı olmayanlar), hayvansal üretim faaliyetinde bulunmayan deneklerin tarım sigortası yaptırmaya olasılıkları hayvansal üretim faaliyetinde bulunan deneklere göre 1,54 (1/0,650) kat daha fazladır.

Deneklerin traktör sahibi olmaları da tarım sigortası yaptırmaya karar verme olasılığını etkileyen diğer bir işletme özelliğidir. Hesaplamalar sonucunda, traktör sahibi olan deneklerin tarım sigortası yaptırmaya olasılığının traktör sahibi olmayan deneklere göre 1,66 kat daha fazla olduğu belirlenmiştir.

Yapılan analiz sonucu, deneklerin buğday ekim alanı genişliği tarım sigortası yaptırmaya davranışı üzerinde istatistiksel olarak önemli bulunan bir değişkendir. Elde edilen sonuçlar, buğday ekim alanında gerçekleşecek olan bir birimlik artışın tarım sigortası yaptırmaya olasılığını 1,005 kat

artıracağını göstermektedir. Burada ki bu 1,005 kat artış ilk bakışta çok da önemli bir artış değilmiş gibi görünmektedir. Ancak; üreticilerin buğday ekim alanlarında 10 birimlik bir artış gerçekleşeceği düşünüldüğünde, tarım sigortası yaptırma olasılığının daha da artacağı düşünülmektedir.

Deneklerin şeker pancarı ekim alanı genişliği de tarım sigortası yaptırma olasılığını etkileyen bir değişkendir. Hesaplamalar sonucu, şeker pancarı ekim alanında gerçekleşecek olan bir birimlik artışın tarım sigortası yaptırma olasılığını 1,095 kat artıracığı belirlenmiştir. Burada yine buğdayda olduğu gibi, 1,095 kat artış çok önemli bir artış gibi görünmektedir. Ancak; üreticilerin şeker pancarı ekim alanlarında 10 birimlik bir artış gerçekleşeceği düşünüldüğünde, tarım sigortası yaptırma olasılığının daha da artacağı düşünülmektedir.

5.3 Haberleşme Davranışları

Araştırmanın bu bölümünde üreticilerin tarımda yeni bilgi ve teknolojileri takip etmelerinin ayrıca karşılaştıkları herhangi bir tarımsal sorunu gidermeleri konusunda ne gibi bir tutum içerisinde olduklarının belirlenmesi amaçlanmıştır.

5.3.1 Ziraat Mühendisi, Ziraat Teknisyeni veya Tarım Danışmanları İle Görüşme

Üreticilerin yayım elemanları ile görüşme eğilimleri yenilikleri benimseme davranışlarına etkili olması beklenen bir durumdur (Taluğ, 1974). Bu nedenle, deneklere ziraat mühendisi (ZM)/teknisyeni (ZT) ve/veya tarım danışmanları (TD) ile görüşüp görüşmedikleri sorulmuş ve elde edilen veriler doğrultusunda çizelge 5.23 hazırlanmıştır.

Çizelge 5.23 Deneklerin ZM/ZT/TD ile Görüşme/Görüşmemeleri

ZM/ZT/TD ile	Sigorta Yaptıranlar		Sigorta Yaptırmayanlar		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Görüşüyorum	47	66,20	56	65,12	103	65,61
Görüşmüyorum	24	33,80	30	34,88	54	34,39
Toplam	71	100,00	86	100,00	157	100,00

Çizelgeden de anlaşılacağı üzere deneklerin yarısından fazlası (%65,61) ZM/ZT/TD ile görüştiklerini belirtirken %34,39'u görüşmediklerini belirtmiştir. Ayrıca tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan denekler ayrı ayrı incelendiğinde de her iki grup arasında bir fark bulunmadığı ortaya çıkmaktadır.

5.3.2 Ziraat Odası/ Kooperatif/ Çiftçi Toplantıları Gibi Faaliyetlere Katılım

Geçmiş yıllarda yapılmış 3.000 yayılma araştırmasından ortaya çıkan sonuçlar, erken benimseyenlerin geç benimseyenlere oranla sosyal katılımlarının daha fazla olduğunu göstermiştir (Taluğ ve Tatlıdil, 1993). Bu nedenle üreticilerin ziraat odası/kooperatif/çiftçi toplantıları gibi faaliyetlere katılmalarının tarım sigortası yaptırmaya karar vermelerinde etkili olabilecek bir değişken olduğu varsayılarak deneklere bu gibi faaliyetlere katılıp katılmadıkları sorulmuş ve elde edilen veriler doğrultusunda çizelge 5.24 hazırlanmıştır.

Çizelge 5.24 Deneklerin Çiftçi Toplantıları Gibi Faaliyetlere Katılımları

Faaliyetlere Katılım	Sigorta Yaptıranlar		Sigorta Yaptırmayanlar		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Katılıyorum	21	29,58	30	34,88	51	32,48
Katılmıyorum	50	70,42	56	65,12	106	67,52
Toplam	71	100,00	86	100,00	157	100,00

Çizelge incelendiğinde; tarım sigortası yaptıran deneklerin çoğunluğunun %70,42 ile herhangi bir toplantı veya benzeri çiftçi faaliyetine katılmadığı anlaşılmaktadır. Tarım sigortası yaptırmayan deneklerinde çoğunluğu bu gibi faaliyetlere katılmadıklarını belirtirken, bu deneklerin katılmama oranı %65,12'dir.

5.3.3 İnternet Hakkında Bilgi

Kozmopolit haberleşme kanalları bir yeniliği erken benimseyenler için oldukça önemlidir. Yenilikler bir sosyal sisteme dış kanallardan girer, ilk benimseyenler kozmopolit kanallara dayananlar, yani kozmopolit kanalları kullananlardır. Kitle iletişim kanalları tamamen kozmopolit kanallardır (Taluğ ve Tatlıdil, 1993).

Araştırmanın bu bölümünde klasik kitle iletişim araçlarından (televizyon, radyo, gazete gibi) daha çok yeni teknoloji kullanımını, yeni bilgi ve teknolojilere açık olmayı gerektiren internet kavramı ele alınmış ve deneklerin internet hakkında bilgi sahibi olup olmamaları ve internet kullanımları değerlendirilmiştir.

Çizelge 5.25'e göre deneklerin yarısından fazlasının (%62,42) internet hakkında herhangi bir bilgisi yoktur yani internetin ne olduğunu ne işe yaradığını kesinlikle bilmemektedirler. Bu oran tarım sigortası yaptırmayan denekler de daha da yükselerek %89,53'e ulaşmıştır. Tarım sigortası yaptıran deneklerin %70,42'sinin ise internet hakkında bilgisi vardır.

Çizelge 5.25 Deneklerin İnternet Hakkında Bilgi Sahibi Olma/Olmamaları

İnternet Hakkında Bilgi	Sigorta Yaptıranlar		Sigorta Yaptırmayanlar		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Var	50	70,42	9	10,47	59	37,58
Yok	21	29,58	77	89,53	98	62,42
Toplam	71	100,00	86	100,00	157	100,00

Ayrıca tarım sigortası yaptıran ve internet hakkında bilgisi olan deneklerin %16'sı, tarım sigortası yaptırmayan ve internet hakkında bilgisi olan deneklerin ise %88,82'si aktif olarak internet kullanmaktadır (Çizelge 5.26).

Çizelge 5.26 Deneklerin İnternet Kullanımı

İnternet Kullanımı	Sigorta Yaptıranlar		Sigorta Yaptırmayanlar		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Var	8	16,00	8	88,89	16	27,12
Yok	42	84,00	1	11,11	43	72,88
Toplam	50	100,00	9	100,00	59	100,00

5.3.4 Tarım Sigortaları Konusunda Yararlanılan Bilgi Kaynakları

Üreticilerin hangi bilgi kaynaklarından ne oranda yararlandıklarının bilinmesi, tarımda geliştirilen üretim teknikleri ve yöntemler, yenilikleri üreticiye benimsetmekle görevli kurum ve kişiler için oldukça önemlidir. Bu bilgi kaynakları kurumsal ve kurumsal olmayan kaynaklar olarak sınıflandırılabilir. Burada kurumsal olmayan kaynaklarla diğer çiftçiler, komşular ve akrabalar kastedilmektedir (Taluğ ve Tatlıdil, 1993).

Araştırmanın bu bölümünde üreticilerin bilgi kaynakları ile tarım sigortası yaptırmaya karar verme davranışı arasında bir ilişki olabileceği varsayılmış ve elde edilen veriler doğrultusunda çizelge 5.27 hazırlanmıştır. Çizelgede yer alan kurumsal bilgi kaynakları tarım ilçe müdürlüğü ve ziraat odasından oluşurken, kurumsal olmayan bilgi kaynakları ise komşu, akraba ve diğer çiftçilerden oluşmaktadır.

Çizelge 5.27 Tarım Sigortaları Konusunda Yararlanılan Bilgi Kaynakları

Bilgi Kaynakları	Sigorta Yaptıranlar		Sigorta Yaptırmayanlar		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Kurumsal	24	33,80	22	25,58	46	29,30
Kurumsal Olmayan	47	66,20	64	74,42	111	70,70
Toplam	71	100,00	86	100,00	157	100,00

Çizelge incelendiğinde deneklerin büyük çoğunluğunun (%70,70) kurumsal olmayan kaynaklar kanalıyla bilgi sahibi olduğu ve tarım sigortaları konusunda sahip oldukları bilgilere bu kaynaklardan ulaştıkları görülmektedir. Tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan denekler ayrı ayrı ele alındığında söz konusu durumun her iki grup için de geçerliliğini koruduğu anlaşılmaktadır. Sadece, tarım sigortası yaptıran deneklerde tarım sigortası konusunda kurumsal olmayan bilgi kaynaklarının kullanımı %66,20 iken bu oran tarım sigortası yaptırmayan deneklerde %74,42'ye yükselmektedir.

5.3.5 Haberleşme Davranışlarına Göre Lojistik Regresyon Çözümlemesi

Araştırmanın bu bölümünde tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan deneklerin haberleşme davranışları lojistik regresyon yöntemi kullanılarak incelenmiştir. Bu çözümlemede kullanılan değişkenler ve özellikleri aşağıdaki gibidir:

Y=1, tarım sigortası yaptıрма

Y=0, tarım sigortası yaptırmama

X1, deneklerin ziraat mühendisi/teknisyeni veya tarım danışmanları ile görüşme durumları kesikli bir veri setidir. Bu veri seti iki alt kategoriden oluşmaktadır. 1= görüşüyorum, 2= görüşmüyorum olarak değerlendirilmiştir.

X2, deneklerin ziraat odası, kooperatif çiftçi toplantıları gibi faaliyetlere katılım durumları kesikli bir veri setidir. Bu veri seti iki alt kategoriden oluşmaktadır. 1= görüşüyorum, 2= görüşmüyorum olarak değerlendirilmiştir.

X3, deneklerin internet hakkında bilgi sahibi olma durumları kesikli bir veri setidir ve iki alt kategoriden oluşmaktadır. Bu kategorilerden 1=internet hakkında bilgisi olduğunu, 2= internet hakkında bilgisi olmadığını ifade etmektedir.

X4, deneklerin internet kullanımları kesikli bir veri setidir ve iki alt kategoriden oluşmaktadır. Bu kategorilerden 1=internet kullanıyorum, 2= internet kullanmıyorum olarak değerlendirilmiştir.

X5, deneklerin tarım sigortaları konusunda yararlandıkları bilgi kaynakları kesikli bir veridir. Bu veri seti iki alt kategoriden oluşmaktadır. Bu kategorilerden 1=kurumsal kaynakları, 2= kurumsal olmayan kaynakları ifade etmektedir.

Yukarıda açıklanan bağımsız değişkenlerle kurulan modelde temel amaç, bağımlı değişkendeki değişimi(varyasyonu) en iyi açıklayan ya da bağımlı değişkenin çeşitli düzeylerini birbirinden ayırmada etkili olabilecek bağımsız değişkenlerin seçimidir. Bu amaçla beş tane bağımsız değişken teker teker modele alınarak bu değişkenlere ait odds oranlarının %90 olasılık güven aralıkları, wald istatistiği olasılığı, standart hata, bağımsız değişkenlere ilişkin regresyon katsayılarının serbestlik dereceleri ve önemlilik düzeyleri araştırılmıştır. Söz konusu p değeri 0,10'dan küçük olan ($p < 0,10$) bağımsız değişkenler modele dahil edilmiştir.

Deneklerin haberleşme davranışlarına ait lojistik regresyon çözümlemesinde ilk aşamada tüm değişkenler modele alınmış daha sonra geriye götürme (değişken eleme) yöntemi kullanılarak lojistik regresyon denklemi elde edilmek istenmiştir. Ancak bu beş değişkene ait model çözümlemesi tamamlanamamış, modele ait bağımlı değişkenin sınıflandırmada ki başarı oranını oldukça düşük düzeylerde kalmış (%54,8), modelin Nagelkerke R Square değeri 0,000 ve p değeri 0,92 olarak hesaplanmıştır. Böylelikle, bu değişkenlerin deneklerin tarım sigortası yaptırmaya karar vermelerinde etkili olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

5.4 Tarım Sigortasına Karşı Tutum

Tarımsal faaliyetler daha yoğun sermaye kullanmayı, pazarın değişmesine ayak uydurmayı ve hızla değişen teknolojilerin benimsenmesini gerektirdikçe, tarım işletmesinin yönetimi olası risklerin analiz edilmesini ve değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır (Ceyhan vd., 1996). Tarımsal üretimin büyük oranda iklim koşullarına bağlı olması nedeniyle de tarım sektöründe karşılaşılabilecek sel, don, dolu, kuraklık, yangın vb. risklere karşı alınabilecek en önemli önlem tarım sigortasıdır.

Araştırmanın bu bölümünde tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan her iki denek grubunda da tarım sigortaları ile ilgili geçmişleri, tarım sigortalarına karşı bakış açıları, neden sigorta yaptırdıkları veya neden yaptırmadıkları ve gelecek yıllarda da sigorta yaptırmayı düşünüp düşünmedikleri konuları ele alınmış ve irdelenmiştir. Ayrıca bu bölümde 14/06/2005 tarih ve 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanununun üreticilerin tarım sigortası yaptırmaya karar vermeleri üzerindeki olası etkileri de araştırmaya dahil edilmiştir.

5.4.1 Deneklerin Tarım Sigortası İle İlgili Geçmiş Tutumları

Tarım sigortaları kapsamında her iki denek grubuna da öncelikle tarım sigortaları konusunda herhangi bir bilgileri olup olmadığı sorulmuş ve tüm deneklerin tarım sigortalarından haberdar olduğu belirlenmiştir. Bunun üzerine, deneklere ne zamandan beri tarım sigortalarını bildikleri sorulmuş böylelikle denekler hakkında daha fazla bilgi sahibi olmak istenmiştir.

Çizelge 5.28 incelendiğinde deneklerin çoğunluğunun %33,12 ile 20–30 yıldır tarım sigortaları konusunda bilgi sahibi oldukları görülmektedir. Bu oran tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan denek grupları için de benzerlik göstermektedir. 10 yıldan az süredir bilgi sahibi olan deneklerin oranı ise %29,30 olup her iki denek grubunda da bu oranın geçerli olduğu saptanmıştır.

Çizelge 5.28 Deneklerin Tarım Sigortasından Haberdar Olma Süresi

Haberdar Olma (yıl)	Sigorta Yaptıranlar		Sigorta Yaptırmayanlar		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
<10	21	29,58	25	29,07	46	29,30
10–20	18	25,35	29	33,72	47	29,94
20–30	26	36,62	26	30,23	52	33,12
30–37	6	8,45	6	6,98	12	7,64
Toplam	71	100,00	86	100,00	157	100,00

Ayrıca, deneklerin tarım sigortaları ile ilgili geçmişlerinin incelendiği bu bölümde, deneklere daha önceki yıllarda sigorta yaptırap yaptırmadıkları sorulmuştur. Böylelikle deneklerin tarım sigortalarına karşı tutumları belirlenmeye çalışılmıştır.

Çizelge 5.29 incelendiğinde deneklerin %68,15 ile çoğunluğunun önceki yıllarda tarım sigortası yaptırmış olduğu görülmektedir. Araştırmanın yapıldığı anda tarım sigortası yaptırmış olan deneklerin tamamı önceki yıllarda da sigortalarını yaptırmışlardır. Tarım sigortası yaptırmamış olan deneklerin ise %41,86'sı geçmiş yıllarda bir veya birkaç kere tarım sigortası yaptırmış, %58,14'ü ise şimdiye kadar hiç tarım sigortası yaptırmamıştır.

Çizelge 5.29 Deneklerin Önceki Yıllarda Sigorta Yaptırma/ Yaptırmamaları

Önceki Yıllarda Sigorta	Sigorta Yaptıranlar		Sigorta Yaptırmayanlar		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Yaptırdım	71	100,00	36	41,86	107	68,15
Yaptırmadım	0	0,00	50	58,14	50	31,85
Toplam	71	100,00	86	100,00	157	100,00

Geçmiş yıllarda tarım sigortası yaptırmış olmasına rağmen şu anda tarım sigortası yaptırmayan deneklerin, sigorta yaptırmama konusundaki en büyük nedeni %69,44 (36 kişiden 25'i) ile tarım sigortası yaptırdığı yıllarda sigortalattığı ürününün zarar görmemiş olması dolayısıyla tarım sigortasına yaptığı masrafları gereksiz olarak görmesidir. Şimdiye kadar hiç tarım sigortası yaptırmamış olan denekler (50 kişi) incelendiğinde ise; deneklerin %40'ının (20 kişi) ekonomik nedenler, %34'ünün (17 kişi) ise dini nedenler dolayısıyla tarım sigortası yaptırmadığı belirlenirken, sadece gerek duymadığını belirten deneklerin oranı ise %26'dır (13 kişi).

Bununla birlikte tarım sigortası yaptıran deneklerin kaç yıldır tarım sigortasına devam ettikleri de araştırma kapsamına alınarak elde edilen veriler doğrultusunda çizelge 5.30 hazırlanmıştır. Çizelge incelendiğinde tarım sigortası yaptıran deneklerin %36,62 ile çoğunluğunun 5–10 yıldır tarım sigortası yaptırdığı anlaşılmaktadır. Beş yıldan kısa süredir tarım sigortası yaptıran deneklerin oranı %11,27 olup, en kısa süre üç yıldır. Ayrıca 20–30 yıldır tarım sigortası yaptıran denekler

incelendiğinde bunların oranının %12,68 olduğu görülmektedir. Tarım sigortası yaptıran denekler arasında 30 yılı aşkın süredir sigorta yaptıran denek bulunmamaktadır.

Çizelge 5.30 Tarım Sigortası Yaptıran Deneklerin Kaç Yıldır Sigorta Yaptırdıkları

Tarım Sigortası Yaptırılan Yıl	<5	5-10	11-15	16-20	20-30	Toplam
Kişi	8	26	15	13	9	71
%	11,27	36,62	21,13	18,31	12,68	100,00

Tarım sigortası yaptıran deneklerin (45 kişi) %63,38 ile çoğunluğu hiç ara vermeksizin her yıl düzenli olarak sigortalarını yaptırmışlardır. Tarım sigortasını sürekli olarak yaptırmayan deneklerin (26 kişi) oranı ise %36,62'dir.

Tarım sigortasını düzenli olarak yaptırmayan deneklerin bu davranışı da ayrıca incelenmiştir. Elde edilene veriler, söz konusu deneklerin %42,31'inin (11 kişi) ekonomik nedenlerden dolayı tarım sigortasına ara verdiği yıllar olduğunu belirtirken, %30,77'si (8 kişi) o yılki ekim alanına göre karar verdiğini ve ekim alanının az olduğu dönemlerde sigorta yaptırmadığını belirtmiştir. Deneklerin %26,92'si (7 kişi) ise tarım sigortası yaptırdığı ürünü sigorta döneminde hasar görmeyince boş yere masraf yaptığını düşünerek zaman zaman tarım sigortası yaptırmaktan vazgeçtiğini bildirmiştir.

5.4.2 Deneklerin Tarım Sigortasına İlişkin Geleceğe Yönelik Eğilimleri

Deneklerin tarım sigortaları konusunda gelecekte nasıl bir yol izleyeceklerini belirleyebilmek amacıyla önümüzde ki yıllarda tarım sigortası yaptırıp yaptırmayacakları sorulmuş ve elde edilen veriler doğrultusunda çizelge 5.31 hazırlanmıştır.

Çizelge 5.31 Deneklerin Gelecekte Sigorta Yaptırma Konusundaki Düşünceleri

Önümüzdeki Yıllarda Sigorta	Sigorta Yaptıranlar		Sigorta Yaptırmayanlar		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Yaptıracağım	64	90,14	53	61,63	117	74,52
Yaptırmayacağım	7	9,86	33	38,37	40	25,48
Toplam	71	100,00	86	100,00	157	100,00

Çizelge incelendiğinde deneklerin %74,52'si önümüzdeki yıllarda sigorta yaptıracağını beyan etmiştir. Bu oran tarım sigortası yaptıran deneklerde %90,14 iken tarım sigortası yaptırmayan deneklerde %61,63'tür.

Tarım sigortası yaptıran deneklerden önümüzdeki yıllarda tarım sigortası yaptırmayı düşünmeyenlerin çoğunluğu (7 kişiden 5'i, %71,43) yaşlılık nedeniyle tarımsal üretimden yavaş yavaş çekilmeyi düşündüklerini bildirmiştir.

Deneklerin önümüzdeki yıllarda tarım sigortası yaptırmayı düşünmelerinin nedenleri tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan denek grupları arasında farklılık göstermektedir. Tarım sigortası yaptıran deneklerin çoğunluğu (%92,19) ürünlerini ve emeklerini güvence altına almak amacıyla önümüzdeki yıllarda da tarım sigortası yaptırmaya devam edeceklerini belirtmişlerdir. Tarım sigortası yaptırmayan ama önümüzdeki yıllarda yaptırmayı düşünen deneklerin ise tamamı devlet tarafından verilen tarım sigortaları desteği nedeniyle fikir değiştirdikleri belirlenmiştir.

Çizelge 5.32 Deneklerin Önümüzdeki Yıllarda Sigorta Yaptırma Nedenleri

Nedenler	Sigorta Yaptıranlar		Sigorta Yaptırmayanlar		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Destekleniyor olması	5	7,81	53	100,00	58	49,57
Diğer	59	92,19	0	0,00	59	50,43
Toplam	64	100,00	53	100,00	117	100,00

Çizelge 5.32 tarım sigortası yaptırmayan deneklerin %61,63'ünün tarım sigortasına verilen prim desteği nedeniyle gelecek yıllarda tarım sigortası yaptırmayı düşündüğünü göstermektedir. Ancak tarım sigortası yaptırmayan deneklerin tarım sigortasına karşı tutumlarının daha iyi anlaşılabilmesi açısından deneklerin geçmişteki tutumları ve geleceğe yönelik eğilimleri bir arada incelendiğinde daha ayrıntılı sonuçlar ortaya çıkmaktadır.

Çizelge 5.33 Tarım Sigortası Yaptırmayan Deneklerin Tutumları ve Eğilimleri

	Kişi	%	Kişi	%
Daha önce hiç yaptırmamış ve yaptırmayacak	32	-	32	37,21
Daha önce hiç yaptırmamış ama desteklediği için yaptıracak	53	33,96	18	20,93
Daha önce yaptırmış ve desteklediği için yaptıracak		66,04	35	40,70
Daha önce yaptırmış ama artık yaptırmayacak	1	-	1	1,16
Toplam	86	-	86	100,00

Çizelge incelendiğinde tarım sigortası yaptırmayan deneklerin %37,21'inin geçmiş yıllarda da hiç tarım sigortası yaptırmamış ve gelecekte de (prim desteğine rağmen) yaptırmayı düşünmeyen deneklerden oluştuğu görülmektedir. Nitekim bu deneklerin %53,13'ü (17 kişi) dini nedenlerle tarım sigortası yaptırmayı uygun görmemektedir. Tarım sigortası yaptırmayan deneklerin %40,70'i ise geçmiş yıllarda zaman zaman tarım sigortası yaptırmış (ama ekonomik şartlar ve/veya sigortalattığı ürününün zarar görmemesi nedeniyle bunu alışkanlık haline getirememiş) ve gelecek yıllarda da prim desteği nedeniyle yaptıracığını bildiren deneklerdir. Yani bu deneklerin tarım sigortaları konusunda geçmiş deneyimleri bulunmaktadır ve ekonomik şartları desteklediği için gelecekte yaptırma eğilimine girmişlerdir. Deneklerin %20,93'ü ise hayatında hiç tarım sigortası yaptırmadığı halde tarım sigortalarına verilen prim desteği nedeniyle gelecekte tarım sigortası yaptıracığını belirten kimselerdir.

5.4.3 Deneklerin Tarım Sigortaları Desteğine Karşı Tutumları

Araştırma kapsamında devlet tarafından verilen tarım sigortalarına %50 prim desteği de dahil edildiği için deneklerin verilen bu destekle ilgi düşüncelerinin de ele alınmasının faydalı olabileceği düşünülmüştür.

Öncelikle her iki denek grubunun da devlet tarafından verilen bu prim desteğini onaylayıp onaylamadıkları sorulmuş, bunun ardından da onaylayanların da onaylamayanların da gerekçeleri ayrıntılı olarak irdelenmiştir.

Çizelge 5.34 Deneklerin Prim Desteği Verilmesini Onaylama/Onaylamamaları

Destek Verilmesini	Sigorta Yaptıranlar		Sigorta Yaptırmayanlar		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Onaylıyorum	68	95,77	67	77,91	135	85,99
Onaylamıyorum	3	4,23	19	22,09	22	14,01
Toplam	71	100,00	86	100,00	157	100,00

Çizelge 5.34 incelendiğinde deneklerin büyük çoğunluğunun %85,99 ile devlet tarafından verilen prim desteğini onayladığı, %14,01'inin ise onaylamadığı görülmektedir. Prim desteği verilmesini onaylayanların oranı tarım sigortası yaptıran deneklerde %95,77'ye yükselmektedir. Tarım sigortası yaptırdıkları halde verilen prim desteğini onaylamayan deneklerin oranı ise sadece %4,23'dür. Bu oran tarım sigortası yaptırmayan deneklerde %22,09'a yükselmiştir.

Çizelge 5.35 Prim Desteği Verilmesini Onaylama Nedenleri

Nedenler	Sigorta Yaptıranlar		Sigorta Yaptırmayanlar		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Ekonomik destek	50	73,53	49	73,13	99	73,33
Sigortaya teşvik	18	26,47	18	26,87	36	26,67
Toplam	68	100,00	67	100,00	135	100,00

Çizelge 5.35'de ise tarım sigortalarına devlet tarafından verilen prim desteğini onaylayan deneklerin, bu desteği neden onayladıkları gösterilmektedir. Çizelge incelendiğinde tüm deneklerin %73,33'ünün devletin kendilerine ekonomik açıdan destek olası ve kendilerini korumaları nedeniyle verilen prim desteğine olumlu yaklaştıkları görülmektedir. Deneklerin geriye kalanı ise %26,67 ile verilen bu prim desteği ile üreticilerin tarım sigortası yaptırmaya teşvik edildikleri bunun da

tarımsal açıdan oldukça olumlu bulduklarını bildirmişlerdir. Söz konusu nedenler ve oranlar tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan her iki denek grubu için de geçerlidir.

Tarım sigortalarına devlet tarafından verilen prim desteğini onaylamayan deneklerin ise tamamı (her iki denek grubu dahil 22 kişi) prim desteği yerine girdi desteği verilmesi gerektiğini düşündüklerini bildirmişlerdir.

Ayrıca deneklere tarım sigortalarına verilen prim desteğinin önümüzdeki yıllarda sigorta yaptırıp yaptırmama düşünceleri üzerinde etkili olup olmadığı da sorularak, verilen bu desteğin üreticiler üzerinde ki etkisi ortaya konulmak istenmiştir. Deneklerden elden edilen veriler doğrultusunda çizelge 5.36 hazırlanmıştır.

Çizelge 5.36 Prim Desteğinin Tarım Sigortası Yaptırma Kararına Etkisi

Prim desteği Sigorta Kararını	Sigorta Yaptıranlar		Sigorta Yaptırmayanlar		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Etkiledi	11	15,49	53	61,63	64	40,76
Etkilemedi	60	84,51	33	38,37	93	59,24
Toplam	71	100,00	86	100,00	157	100,00

Çizelge incelendiğinde deneklerin çoğunluğunun (%59,24) tarım sigortası yaptırma/yaptırmama kararlarında verilen prim desteğinden etkilenmedikleri belirlenmiştir. Tarım sigortası yaptıran deneklerde bu oran %84,51'e çıkarken, tarım sigortası yaptırmayan deneklerde ise %38,37'ye düşmüş ve etkilenenlerin oranı da %61,63'e yükselmiştir.

5.4.4 Tarım Sigortasına Karşı Tutuma Göre Lojistik Regresyon Çözümlemesi

Araştırmanın bu bölümünde tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan deneklerin tarım sigortasına karşı tutumları lojistik regresyon yöntemi kullanılarak incelenmiştir. Ancak, lojistik regresyon çözümlemesine geçilmeden önce yapılan incelemelerde, veri kümesindeki bazı bağımsız değişkenler arasında çoklu bağlantı sorunu tespit edilmiştir. Çoklu bağlantı sorununu gidermek için aralarında yüksek ilişki bulunan değişkenlerden uygun olanları korelasyon matrisi (R) kullanılarak çalışmadan çıkarılmış (deneklerin önceki yıllarda tarım sigortası yaptırma/yaptırmama durumu, gelecek yıllarda tarım sigortası yaptırma düşüncesi) ve geriye kalan değişkenlerle çalışmaya devam edilmiştir.

Bu çözümlemede kullanılan değişkenler ve özellikleri aşağıdaki gibidir:

Y=1, tarım sigortası yaptırma

Y=0, tarım sigortası yaptırmama

X1, deneklerin tarım sigortalarını kaç yıldır bildiklerini ortaya koyan bu değişken sürekli bir veri kesitidir. Bölüm 5.4.1'de veriler kategorik olarak ele alınmasına rağmen modelde kategorik olarak değerlendirilmemiştir.

X2, tarım sigortasına verilen prim desteğinin deneklerin tarım sigortası yaptırma kararı üzerindeki etkisini ölçmek amacıyla kullanılmış bir değişkendir. Bu değişkenin iki alt kategorisi bulunmaktadır. Bu kategorilerden 1= prim desteğinin tarım sigortası yaptırma kararını etkilediğini, 2= prim desteğinin tarım sigortası yaptırma kararını etkilemediğini belirten denekleri temsil etmektedir.

Yukarıda açıklanan bağımsız değişkenlerle kurulan modelde temel amaç, bağımlı değişkendeki değişimi (varyasyonu) en iyi açıklayan ya da bağımlı değişkenin çeşitli düzeylerini birbirinden ayırmada etkili olabilecek bağımsız değişkenlerin seçimidir. Bu amaçla iki tane bağımsız değişken teker teker modele alınarak bu değişkenlere ait odds oranlarının %90 olasılık güven aralıkları, wald istatistiği olasılığı, standart hata, bağımsız değişkenlere ilişkin regresyon katsayılarının serbestlik dereceleri ve önemlilik düzeyleri araştırılmıştır. Söz konusu p değeri 0,10'dan küçük olan ($p < 0,10$) bağımsız değişkenler modele dahil edilmiştir.

Deneklerin tarım sigortalarına karşı tutumlarına ait lojistik regresyon çözümlemesinde ilk aşamada iki değişkende modele alınmış daha sonra geriye götürme (değişken eleme) yöntemi kullanılarak lojistik regresyon denklemi elde edilmiştir. İki değişkene ait model çözümlemesi iki adımda

(stepwise) tamamlanmıştır. Modele ait bağımlı değişkenin sınıflandırmada ki başarı oranını gösteren sonuçlar çizelge 5.37’de sunulmuştur.

Çizelge 5.37 Bağımlı Değişken (y) İçin Sınıflandırma Sonuçları

	Tahmin Edilen		Doğrulama Oranı (%)
	Tarım Sigortası Yaptırmayanlar	Tarım Sigortası Yaptıranlar	
Tarım Sigortası Yaptırmayanlar	53	33	61,6
Tarım Sigortası Yaptıranlar	11	60	84,5
Genel			72,0

Bağımlı değişkene ait sınıflandırma sonuçlarına ait değer her iki stepte de aynı oranda gerçekleşmiştir (genel doğrulama oranı %77,1). Analizin tamamlandığı ve değişkenlerin belirlendiği ikinci stepte de doğrulama oranı yine %77,1 olarak bulunmuştur. Uygulama sonucunda denklemdeki üç bağımsız değişkene ait katsayılar (standart hatalar, wald istatistiğine ait serbestlik dereceleri, katsayılarla ilişkin önemlilik düzeyleri (p), R değerleri, odds (Exp (B)) ve %90 güven aralıklı değerler) çizelge 5.38’de sunulmuştur. Ayrıca modelin Nagelkerke R Square değeri 0,277, Log benzerliği 216,213 ve Rest.Log. benzerliği 179,705 olarak hesaplanmıştır.

Çizelge 5.38 Tarım Sigortasına Karşı Tutumların Lojistik Regresyon Çözümlemesi

Değişkenler		B	S. Hata	Wald	Sf	p	Exp(B)
Step 1a	Sigorta bilme	,04	,019	,50	1	,823	1,004
	Destek(1)	-1,083	,198	29,844	1	,000	,339
	Destek(2)	0,00	0,00				1,00
	Sabit Terim	-,554	,358	2,396	1	,122	,575
Step 2a	Destek(1)	-1,085	,198	30,048	1	,000	,338
	Destek(2)	0,00	0,00				1,00
	Sabit Terim	-,487	,198	6,059	1	,014	,614

Çizelgeye göre, $p < 0,10$ önemlilik düzeyi dikkate alındığında, verilen prim desteğinin deneklerin tarım sigortası yaptırmaya karar vermeleri üzerinde etkili olup olmadığını belirten bağımsız değişkenin denkleme önemli katkılarda bulunduğu ve bu nedenle denkleme alınması gerektiğine karar verilmiştir. Önemli bulunan bu bağımsız değişken dışındaki diğer değişken ise $p < 0,10$ kriterine uymadığı için denkleme alınmamıştır. İstatistiksel açıdan önemsiz bulunan bu değişkenin tarım sigortası yaptırmaya karar verme davranışı üzerinde etkili olmadığı söylenebilir.

Tarım sigortasına verilen prim desteğinin deneklerin tarım sigortası yaptırmaya karar vermeleri üzerinde etkili olup olmadığını belirten değişkenin katsayısının negatif olması tarım sigortası yaptırma olasılığı ile verilen prim desteği arasında negatif bir ilişki olduğunu göstermektedir. Yani referans grubuna göre (2, verilen prim desteğinin tarım sigortası yaptırma kararını etkilememesi durumu), tarım sigortalarına prim desteği verilmesinin tarım sigortası yaptırma kararını etkilemediğini belirten deneklerin tarım sigortası yaptırma olasılıkları etkilediğini belirten deneklere oranla 2,96 (1/0,338) kat daha fazladır.

5.5 En Uygun Çok Değişkenli Lojistik Regresyon Modeli

Tarım sigortası yaptırmaya karar vermede etkili olacak değişkenleri belirleyebilmek amacıyla 8 değişken belirlenmiştir. Bu değişkenler, deneklerin bireysel özellikleri, işletme özellikleri ve tarım sigortalarına karşı tutumları olmak üzere üç gruptan oluşmaktadır.

Bölüm 5.1.9’da lojistik regresyon çözümlemesi sonucu anlamlı bulunan, tarım dışı gelir ve kredi kullanımı, genel modelde deneklerin bireysel özelliklerini temsil etmektedir. Bölüm 5.2.10’da lojistik regresyon çözümlemesi sonucu anlamlı bulunan, deneklerin hayvan varlığı, traktör varlığı, buğday ekilen alan genişliği ve şekerpancarı ekilen alan genişliği genel modelde deneklerin işletme özelliklerini oluşturmaktadır. Ayrıca bölüm 5.4.4’de lojistik regresyon sonucu anlamlı bulunan bir değişken olan verilen prim desteğinin tarım sigortaları yaptırma kararlarını etkileyip/etkilememesi de genel modelde deneklerin tarım sigortalarına karşı tutumlarını belirleyecektir.

Modelde kullanılan bağımlı ve bağımsız değişkenler aşağıda tanımlanmıştır. Buna göre;

Y=1, tarım sigortası yaptıрма

Y=0, tarım sigortası yaptırmama

X1, deneklerin kredi kullanma tutumları kesikli bir veri setidir ve iki alt kategorisi bulunmaktadır. 1= kredi kullanma, 2= kredi kullanmama olarak sınıflandırılmıştır.

X2, deneklerin tarım dışı gelirleri kesikli bir veri setidir ve iki alt kategoriden oluşmaktadır. 1= deneklerin tarım dışı bir gelire sahip olmaları, 2= deneklerin tarım dışı bir gelire sahip olmamaları olarak sınıflandırılmıştır.

X3, buğday ekim alanı sürekli bir veri setidir. Ancak buğday ekim alanı bölüm 5.2.4'de sınıflandırılarak ele alınırken modelde dekar olarak değerlendirilmiştir.

X4, şekerpancarı ekim alanı sürekli bir veri setidir. Ancak şekerpancarı ekim alanı bölüm 5.2.5'de sınıflandırılarak ele alınırken modelde dekar olarak değerlendirilmiştir.

X5, deneklerin sahip olduğu hayvan varlığı kesikli bir veri setidir. Bu veri seti iki alt kategoriden oluşmaktadır. 1= deneklerin hayvan sahibi olma durumu, 2= deneklerin hayvan sahibi olmama durumu olarak sınıflandırılmıştır. Ancak bölüm 5.2.6'da hayvan varlıkları büyükbaş ve küçükbaş hayvan varlığı olmak üzere iki ayrı çizelgede ele alınmış ve sınıflandırılarak değerlendirilmiştir.

X6, deneklerin traktör varlığı kesikli bir veri setidir. Bu veri seti iki alt kategoriden oluşmaktadır. 1= deneklerin traktör sahibi olma durumunu, 2=deneklerin traktör sahibi olmama durumunu ifade etmektedir.

X7, tarım sigortasına verilen prim desteğinin deneklerin tarım sigortası yaptıрма kararı üzerindeki etkisini ölçmek amacıyla kullanılmış bir değişkendir. Bu değişkenin iki alt kategorisi bulunmaktadır. Bu kategorilerden 1= prim desteğinin tarım sigortası yaptıрма kararını etkilediğini, 2= prim desteğinin tarım sigortası yaptıрма kararını etkilemediğini belirten denekleri temsil etmektedir.

Yukarıda açıklanan bağımsız değişkenlerle kurulan modelde temel amaç, bağımlı değişkendeki değişimi (varyasyonu) en iyi açıklayan ya da bağımlı değişkenin çeşitli düzeylerini birbirinden ayırmada etkili olabilecek bağımsız değişkenlerin seçimidir. Bu amaçla yedi tane bağımsız değişken teker teker modele alınarak bu değişkenlere ait odds oranlarının %90 olasılık güven aralıkları, wald istatistiği olasılığı, standart hata, bağımsız değişkenlere ilişkin regresyon katsayılarının serbestlik dereceleri ve önemlilik düzeyleri araştırılmıştır. Söz konusu p değeri 0,10'dan küçük olan ($p < 0,10$) bağımsız değişkenler modele dahil edilmiştir.

Genel modele ait lojistik regresyon çözümlemesinde ilk aşamada tüm değişkenler modele alınmış daha sonra geriye götürme (değişken eleme) yöntemi kullanılarak lojistik regresyon denklemi elde edilmiştir. Yedi değişkene ait model çözümlemesi üç adımda (stepwise) tamamlanmıştır. Modele ait bağımlı değişkenin sınıflandırmada ki başarı oranını gösteren sonuçlar çizelge 6.39'da sunulmuştur.

Çizelge 5.39 Bağımlı Değişken (y) İçin Sınıflandırma Sonuçları

	Tahmin Edilen		Doğrulama Oranı (%)
	Tarım Sigortası Yaptırmayanlar	Tarım Sigortası Yaptıranlar	
Tarım Sigortası Yaptırmayanlar	77	9	89,5
Tarım Sigortası Yaptıranlar	17	54	76,1
Genel			83,4

Bağımlı değişkene ait sınıflandırma sonuçlarına ait değer ilk iki stepte de 84,1 olarak hesaplanmıştır. Analizin tamamlandığı ve değişkenlerin belirlendiği üçüncü stepte ise doğrulama oranı %83,4 olarak bulunmuştur. Uygulama sonucunda denklemdaki yedi bağımsız değişkene ait katsayılar (standart hatalar, wald istatistiğine ait serbestlik dereceleri, katsayılarla ilişkin önemlilik düzeyleri (p), R değerleri, odds (Exp (B)) ve %90 güven aralıklı değerler) çizelge 5.40'da

sunulmuştur. Ayrıca modelin Nagelkerke R Square değeri 0,644, Log benzerliği 216,213 ve Rest.Log. benzerliği 113,949 olarak hesaplanmıştır.

Çizelge 5.40 En Uygun Çok Değişkenli Lojistik Regresyon Çözümlemesi

Değişkenler		B	S. Hata	Wald	Sf	p	Exp(B)
Step 1a	Kredi(1)	,931	,285	10,716	1	,001	2,538
	Kredi(2)	0,00	0,00				
	Tarım Dışı Gelir(1)	-1,071	,374	8,204	1	,004	,343
	Tarım Dışı Gelir(2)	0,00	0,00				1,00
	Buğday	,002	,003	,773	1	,379	1,002
	Şekerpancarı	,084	,035	5,709	1	,017	1,088
	Hayvan(1)	-,650	,282	5,314	1	,021	,522
	Hayvan(2)	0,00	0,00				1,00
	Traktör(1)	,503	,346	2,119	1	,146	1,654
	Traktör(2)	0,00	0,00				
	Destek(1)	-1,248	,272	21,121	1	,000	,287
	Destek(2)	0,00	0,00				1,00
	Sabit Terim	-2,214	,552	16,081	1	,000	,109
Step 2a	Kredi(1)	,974	,280	12,080	1	,001	2,648
	Kredi(2)	0,00	0,00				
	Tarım Dışı Gelir(1)	-1,130	,371	9,255	1	,002	,323
	Tarım Dışı Gelir(2)	0,00	0,00				1,00
	Şekerpancarı	,088	,035	6,282	1	,012	1,092
	Hayvan(1)	-,686	,280	5,998	1	,014	,504
	Hayvan(2)	0,00	0,00				1,00
	Traktör(1)	,438	,337	1,689	1	,194	1,549
	Traktör(2)	0,00	0,00				
	Destek(1)	-1,267	,272	21,757	1	,000	,282
	Destek(2)	0,00	0,00				1,00
	Sabit Terim	-2,006	,497	16,292	1	,000	,135
	Step 3a	Kredi(1)	,889	,267	11,107	1	,001
Kredi(2)		0,00	0,00				
Tarım Dışı Gelir(1)		-1,151	,363	10,025	1	,002	,316
Tarım Dışı Gelir(2)		0,00	0,00				1,00
Şekerpancarı		,081	,034	5,668	1	,017	1,084
Hayvan(1)		-,697	,278	6,279	1	,012	,498
Hayvan(2)		0,00	0,00				1,00
Destek(1)		-1,305	,272	23,059	1	,000	,271
Destek(2)		0,00	0,00				1,00
Sabit Terim		-2,278	,450	25,580	1	,000	,103

Yedi değişken ile başlanan genel model çözümlemesinde anlamlı olan değişkenler ($p < 0,10$), deneklerin tarım dışı gelir durumları, kredi kullanımları, hayvansal üretim faaliyetleri, şeker pancarı ekim alanlarının genişliği ve verilen prim desteğinin tarım sigortaları yaptırma/yaptırmama kararına etkisidir.

Tarım dışı gelir deneklerin bireysel özelliklerine ait bir değişkendir. Tarım dışı gelir değişkeninin katsayısının negatif olması, tarım sigortası yaptırma olasılığı ile tarım dışı gelir arasında negatif bir

ilişki olduğunu göstermektedir. Olasılıklar oranı ($Exp(B)$) birden küçük olduğu için bu değişken tarım sigortası yaptırmaya olasılığını düşürmektedir.

Lojistik regresyonun varsayımında, bir olayın olma olasılığı olmama olasılığının tersidir. Bu nedenle de yorumlama kolaylığı için olasılıklar oranı değerinin birden küçük çıkması durumunda "1" olasılıklar oranına bölünür. Elde edilen sonuç yorumlanırken de olması değil olmaması şeklinde yorumlanır. Yani tarım dışı geliri olmayan deneklerin tarım sigortası yaptırmaya olasılıkları tarım dışı gelirleri olan deneklere oranla 3,16 (1/0,316) kat daha fazladır.

Deneklerin kredi kullanma davranışları da tarım sigortası yaptırmaya karar verme olasılığını etkileyen diğer bir bireysel özelliktir. Yapılan çözümlemede, deneklerin kredi kullanıyor olmalarının tarım sigortası yaptırmaya karar verme olasılığını 2,43 kat artırdığı belirlenmiştir.

Hayvan varlığı deneklerin işletme özelliklerine ait bir değişkendir. Bu değişkenin katsayısının negatif olması tarım sigortası yaptırmaya olasılığı ile hayvan varlığı arasında negatif bir ilişki olduğunu göstermekte ve olasılıklar oranı 1'den küçük olduğu için bu değişken tarım sigortası yaptırmaya olasılığını düşürmektedir. Yani referans grubuna göre (2, hayvan varlığı olmayanlar), hayvansal üretim faaliyetinde bulunmayan deneklerin tarım sigortası yaptırmaya olasılıkları hayvansal üretim faaliyetinde bulunan deneklere göre 2,01 (1/0,498) kat daha fazladır.

Deneklerin şeker pancarı ekim alanlarının genişliği de işletme özellikleri arasında yer alan ve tarım sigortası yaptırmaya olasılığını etkileyen bir değişkendir. Hesaplamalar sonucunda, deneklerin şeker pancarı ekim alanı arttıkça tarım sigortası yaptırmaya olasılığının da 1,08 kat artacağı belirlenmiştir.

Tarım sigortaları içerisinde ele alınan değişken ise verilen prim desteğinin deneklerin tarım sigortası yaptırmaya karar vermeleri üzerinde etkili olup olmamasıdır. Bu değişkenin katsayısının negatif olması ise tarım sigortası yaptırmaya olasılığı ile verilen prim desteği arasında negatif bir ilişki olduğunu göstermektedir. Yani referans grubuna göre (2, verilen prim desteğinin tarım sigortası yaptırmaya kararını etkilememesi durumu), tarım sigortalarına prim desteği verilmesinin tarım sigortası yaptırmaya kararını etkilemediğini belirten deneklerin tarım sigortası yaptırmaya olasılıkları etkilediğini belirten deneklere oranla 3,69 (1/0,271) kat daha fazladır.

Genel model için yapılan lojistik regresyon çözümlemesi sonucunda deneklerin tarım sigortaları yaptırmaya karar vermelerinde etkili olan faktörler; tarım dışı gelir, kredi kullanımı, hayvan varlığı, şeker pancarı ekim alanı genişliği ve verilen prim desteği olarak belirlenmiştir. Bu faktörler arasında öne çıkan faktörler (olasılıklar oranı daha yüksek olanlar) ise sırasıyla verilen prim desteği, tarım dışı gelir ve kredi kullanımıdır.

Araştırma alanı sınırlı bir alan olup araştırma sonuçlarını tüm üreticiler için genelleştirmek mümkün değildir. Ancak elde edilen bulgular, üreticilerin bir tarımsal yeniliğe karar verme sürecinde etkili faktörlerin incelendiği çeşitli araştırmalarla da benzerlik göstermektedir. Koppelman ve French (1996), O'malley (2003) işletme düzeyinde karar verme ile ilgili olarak yaptıkları çalışmalarda, üreticilerin karar verirken işletme yapılarının yanı sıra bir takım dış faktörleri de dikkate aldığını savunmuşlardır. Üreticilerin yatırım veya üretim kararını verirken değerlendirdiği bu dış faktörlerden biri de destekleme politikalarıdır. Ayrıca Konyor ve Osborn (1990) yaptıkları bir araştırmada üreticilerin devlet tarafından uygulanan bir projeye katılması sonucunda elde edeceği yarar fazla ise katılma yönünde karar vereceğini, az ise katılmamaya karar vereceğini bildirmişlerdir. Bununla birlikte Kampoung (1998) çilek üreticilerinin pestisit kullanmaya karar vermelerinde etkili olan faktörleri incelendiği araştırmasında, Boz ve Akbay (2005) ise mısır üretiminin benimsenmesini etkileyen faktörleri araştırdıkları çalışmalarında kredi kullanımı ile karar verme arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu belirlemişlerdir.

6. SONUÇ VE TARTIŞMALAR

Polatlı İlçesi'nde üreticilerin tarım sigortası yaptırmaya karar vermelerinde etkili faktörlerin belirlenmesi amacıyla yapılan bu araştırmada, veriler, tarım sigortası yaptıran 71 ve yaptırmayan 86 olmak üzere toplam 157 denekten anket yöntemi ile toplanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde, etkili faktörleri belirlemenin yanı sıra bu faktörlerin etkisinin ne kadar olduğunu da ortaya koyabilmek amacıyla lojistik regresyon analizi yönteminden yararlanılmıştır.

Araştırmada lojistik regresyon analizi yardımı ile üreticilerin tarım sigortası yaptırmaya karar vermelerinde etkili olan faktörlerin belirlenmesinde öncelikle, üreticilerin sahip olduğu özellikler; bireysel nitelikler, işletme özellikleri, haberleşme davranışları ve tarım sigortalarına karşı tutumları olmak üzere dört başlık altında gruplandırılmıştır. Gruplandırma yapılmasının sebebi, lojistik regresyon modelini kurarken modelde kullanılacak değişkenleri belirleyebilmektir.

Araştırma bölgesindeki deneklerin yaşı, ailelerindeki birey sayısı, eğitim düzeyleri, tarım dışı gelirleri, sosyal güvenceye sahip olup olmamaları, kredi kullanımına karşı tutumları, çiftçi örgütüne üyelikleri, gelir düzeyleri ve toplam gelirleri içerisinde tarımsal gelirlerinin payı deneklerin bireysel niteliklerini oluşturan değişkenlerdir. Bu değişkenlerden kredi kullanımı ve tarım dışı gelirin tarım sigortası yaptırmaya karar vermede etkili olduğu belirlenmiştir.

Deneklerin sahip oldukları işletme büyüklüğü, arazi mülkiyet durumu, üretim deseni, hayvan varlığı, traktör varlığı ve toplam üretimde bitkisel üretimin payı deneklerin işletme özelliklerini oluşturan diğer bir değişken grubudur. Yapılan hesaplamalarda, deneklerin sahip olduğu hayvan varlığı, traktör varlığı, buğday ekim alanı ve şeker pancarı ekim alanının deneklerin tarım sigortası yaptırmaya karar vermelerinde etkili oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Deneklerin ziraat mühendisi/teknisyeni veya tarım danışmanlarıyla görüşmeleri, çiftçi toplantıları ve benzeri faaliyetlere katılımları, internet hakkında bilgi sahibi olma/olmamaları ve internet kullanımları, tarım sigortaları konusunda yararlandıkları bilgi kaynakları deneklerin haberleşme davranışlarını oluşturan değişkenler olarak ele alınmıştır. Ancak bu değişkenlerle kurulan modelin çözümlemesinde, modelde olması gereken şartlar sağlanamadığı için (başarı oranı %54,8, Nagelkerke R Square değeri 0,000 ve p değeri 0,92) bu değişkenlerin deneklerin tarım sigortası yaptırmaya karar vermelerinde etkili olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada deneklerin tarım sigortaları ile ilgili geçmişteki tutumları, tarım sigortalarına karşı bakış açıları, neden sigorta yaptırdıkları veya neden yaptırmadıkları, gelecek yıllarda da sigorta yaptırmayı düşünüp düşünmedikleri ve devlet tarafından tarım sigortalarına verilen prim desteğinin tarım sigortası yaptırmaya/yaptırmama kararında ki etkisi deneklerin tarım sigortalarına karşı tutumlarını oluşturan bir değişken grubudur. Bu değişkenlerden tarım sigortasına verilen prim desteğinin deneklerin tarım sigortası yaptırmaya karar vermeleri üzerinde etkili olduğu belirlenmiştir.

Araştırmanın temelini oluşturan tarım sigortası yaptırmaya karar vermede etkili faktörleri belirlemek amacıyla yapılan incelemede, dört grupta yer alan toplam 22 değişkenden, her bir grubun lojistik regresyon çözümlemesi sonucu istatistiksel olarak anlamlı kabul edilen 7 değişken genel lojistik regresyon çözümlemesinde kullanılmıştır.

Bu değişkenler; kredi kullanımı, tarım dışı gelir, hayvan varlığı, traktör varlığı, buğday ekim alanı, şeker pancarı ekim alanı ve tarım sigortasına verilen prim desteğidir. Bu değişkenlerden lojistik regresyon analizi sonucunda, kredi kullanımının, tarım dışı gelirin, hayvan varlığının, şeker pancarı ekim alanı genişliğinin ve devlet tarafından verilen tarım sigortası prim desteğinin tarım sigortasına karar vermede etkili olduğu belirlenmiştir.

Araştırmada, deneklerin kredi kullanımları tarım sigortası yaptırmaya karar verme olasılığını etkileyen bir özelliktir. Yapılan çözümlemede, deneklerin kredi kullanıyor olmalarının tarım sigortası yaptırmaya karar verme olasılığını artırdığı belirlenmiştir.

Bu değişkenin tarım sigortası yaptırmaya kararında ki etkisinin nedenlerini belirleyebilmek amacıyla gerek araştırma bölgesindeki özel bankalarla ve gerekse ziraat bankası ile görüşmeler yapılmıştır. Elde edilen veriler doğrultusunda, özel bankaların poliçeler üzerinden elde ettiği kar paylarını

artırmak amacıyla tarımsal kredi verirken üreticilere tarım sigortası yaptırmayı zorunlu kıldığı anlaşılmıştır. Buna karşın, tarım sigortası prim üretiminde “Groupama Sigorta” çatısı altında birleşen Başak ve Güven Sigorta ise toplam prim üretiminden %43 pay almakta olup, Başak Sigorta'nın payı tek başına %20'dir. Prim üretiminde elinde büyük bir müşteri kitlesi bulunan Başak Sigorta'nın diğer özel bankalara mensup sigorta şirketleri gibi kar payı endişesi bulunmamaktadır. Bu nedenle tarımsal kredi verirken tarım sigortaları konusunda üreticileri bilgilendirdiğini belirten ziraat bankasının verilecek olan tarımsal kredi karşılığında tarım sigortası yaptırma gibi bir zorunluluğu bulunmamaktadır.

Araştırma bölgesinde deneklerin kredi kaynakları özel bankalar, ziraat bankası ve tarım kredi kooperatifidir. Tarım sigortası yaptıran deneklerin %35,7'si ziraat bankasından kredi alırken bu oran tarım sigortası yaptırmayan deneklerde %43,9'dur. Buna karşın tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan deneklerin yarısından fazlasının krediyi özel bankalardan aldığı belirlenmiştir (% 53,6 - %51,2). Yapılan görüşmeler sonucu özel bankaların da kredi kullanımında tarım sigortasını zorunlu olarak yaptırdığı belirlenmiştir. Bu şartlar altında kredi kullanımı ile tarım sigortası yaptırma arasında anlamlı bir ilişki olması beklenen bir sonuçtur.

Tarım dışı gelir ve hayvan varlığı tarım sigortası yaptırmaya karar vermede etkili olan diğer iki değişkendir. Ancak bu iki değişkenin de tarım sigortası yaptırma olasılığını azaltıcı yönde bir etkisi söz konusudur. Yani, tarım dışı geliri bulunan deneklerin tarım sigortası yaptırma olasılığı, tarım dışı geliri olmayan deneklere oranla daha azdır. Yine aynı şekilde hayvansal üretim faaliyetinde bulunan deneklerin tarım sigortası yaptırma olasılığı hayvansal üretim faaliyetinde bulunmayan deneklere oranla daha azdır.

Tarım sigortası doğal risklerin oluşturduğu verim ve gelir kayıplarını telafi edebilmek ve böylelikle işletmede karşılaşılabilecek finansal zorlukların üstesinden gelebilmek amacıyla yapılmaktadır. Elde edilen toplam gelirin sadece bitkisel üretime dayalı olması ve tarım sigortası yaptırmama durumunda üretici karşılaşıacağı doğal bir felakete karşı maddi olarak daha büyük bir risk almış olacaktır. Ancak tarım dışı geliri bulunan veya bitkisel üretimin yanı sıra hayvansal üretim faaliyetinde de bulunan işletmelerde doğal bir felaket karşısında oluşacak kayıplar oransal olarak daha az olacaktır. Bu nedenle sadece bitkisel üretim faaliyetinde bulunan veya tarım dışı geliri bulunmayan işletmelerde tarım sigortası yaptırma olasılığı diğer işletmelere oranla daha fazla olacaktır.

Araştırmada tarım sigortası yaptırma kararı üzerine etkili olduğu tespit edilen bir diğer değişken de deneklerin şeker pancarı ekim alanı genişliğidir. Hesaplamalar sonucunda deneklerin şeker pancarı ekim alanları arttıkça tarım sigortası yaptırma olasılığının da artacağı belirlenmiştir.

Araştırma bölgesinde, tarım sigortası yaptıran deneklerin %43,66'sının (31 kişi), yaptırmayan deneklerin ise %36,05'inin (31 kişi) şekerpancarı yetiştirdiği belirlenmiştir. Ancak tarım sigortası yaptırmayan deneklerin tamamı şeker pancarını yetiştiriciliğini 10 dekarın altında gerçekleştirirken tarım sigortası yaptıran deneklerde 15 dekarın altında şeker pancarı ekim alanı bulunmamaktadır. Ayrıca tarım sigortası yaptıran deneklerde şeker pancarı ekim alanı 100 dekara kadar çıkmaktadır. Bu nedenle, şeker pancarı ekim alanının tarım sigortası yaptırma kararında etkili bir faktör olarak belirlenmesi tarım sigortası yaptıran deneklerin daha geniş alanlarda yetiştiricilik yapmasından kaynaklanmaktadır. Bununla birlikte, bu değişkenin etkili olmasında farklı nedenler olabileceği de düşünülerek, deneklerin şeker pancarı ekim alanı ile elde bulunan diğer değişkenler tek tek karşılaştırılmıştır. Bu çalışmanın sonunda en önemli farklılığın deneklerin kredi kullandıklarında ve kullandıkları kredi kaynaklarında ortaya çıktığı belirlenmiştir.

Tarım sigortası yaptıran ve şeker pancarı yetiştiren deneklerin %83,9'u (26 kişi), tarım sigortası yaptırmayan ama şeker pancarı yetiştiren deneklerin ise %58,1'i (18 kişi) kredi kullanmaktadır. Ayrıca şeker pancarı yetiştiren ve kredi kullanan deneklerden tarım sigortası yaptıranların %61,5'i (16 kişi), yaptırmayanların ise %22,2'si (4 kişi) kullandıkları krediyi özel bankalardan almışlardır. Bu veriler ışığında şeker pancarı yetiştiren ve özel bankalardan kredi kullanan deneklerin çoğunluğunun tarım sigortası yaptıran denekler içerisinde yer aldığı söylemek mümkündür. Özel bankaların da -önceden değinildiği üzere- tarımsal kredi verirken tarım sigortası yaptırma şartı aradığı bilinmektedir. Dolayısıyla krediye ihtiyaç duyan bu deneklerin özel bir bankadan kredi

alırken tarım sigortası yaptırma koşulu nedeniyle kredisini alabilmek için yetiştirmekte olduğu diğer bir ürün olan buğdayını (şeker pancarı, kök bitkisi olması ve ekonomik anlamda önemli kısmının toprak altında yetişmesi nedeniyle tarım sigortalarında tercih edilen bir ürün değildir) sigortalatmış olabileceği de düşünülmektedir.

Tarım sigortalarına verilen prim desteği de tarım sigortası yaptırmaya karar vermede etkili olan son değişkendir. Ancak bu değişken ile tarım sigortası yaptırma olasılığı arasında negatif bir ilişki bulunmaktadır. Buna göre, tarım sigortalarına verilen prim desteğinin tarım sigortası yaptırma kararını etkilediğini belirten deneklerin tarım sigortası yaptırma olasılıkları etkilemediğini belirten deneklere oranla daha azdır.

Araştırma alanında, tarım sigortası yaptıran deneklerin tamamı geçmiş yıllarda tarım sigortası yaptırmış ve gelecek yıllarda da yaptırmaya devam edeceklerini belirtmişlerdir. Ayrıca bu deneklerin çoğunluğu %84,51 ile devlet tarafından verilen prim desteğinden etkilenmediklerini belirtmişlerdir. Yani tarım sigortası yaptıran denekler destek verilse de verilmese de tarım sigortası yaptırmaya devam edecek olan, tarım sigortası yaptırmayı alışkanlık haline getirmiş ve tarım sigortaları konusunda oldukça bilinçli bir grubu temsil etmektedir.

Tarım sigortası yaptırmayan üreticiler incelendiğinde ise bu üreticilerin devlet tarafından verilen prim desteği doğrultusunda üç gruba ayrıldığı belirlenmiştir. Bunlardan ilki yaşamı boyunca hiç tarım sigortası yaptırmamış ve prim desteğine rağmen de kesinlikle yaptırmayacağını belirten gruptur ve bu grupta yer alan deneklerin %53,13'ü dini nedenlerle tarım sigortası yaptırmayı uygun görmemektedir. İkinci grupta yer alan denekler, yaşamı boyunca hiç tarım sigortası yaptırmadığı halde tarım sigortalarına verilen prim desteği nedeniyle gelecekte tarım sigortası yaptıracağını belirten deneklerdir. Üçüncü grup ise, geçmiş yıllarda zaman zaman tarım sigortası yaptırmış (ama ekonomik şartlar ve/veya sigortalattığı ürününün zarar görmemesi nedeniyle bunu alışkanlık haline getirememiş) ve gelecek yıllarda da prim desteği nedeniyle yaptırmayacağını bildiren deneklerden oluşmaktadır.

Devlet tarafından verilen prim desteği ile üreticilere ekonomik katkı sağlanıyor olması, ekonomik koşullar dolayısıyla tarım sigortası yaptırmayan deneklerin tarım sigortası yaptırma kararında değişime neden olmuştur. Ancak tarım sigortası yaptırmayan denekler tarım sigortası bilincine sahip olmayıp sadece ekonomik şartlara göre karar vermektedirler. Bununla birlikte, devlet tarafından verilen prim desteğinin kaldırılması durumunda bu deneklerin tarım sigortası yaptırmaya devam edecekleri kuşkuludur ve bu nedenle bu deneklerle ilgili olarak ortaya değişken bir tablo çıkmaktadır. Bu değişken tabloya karşın, devlet tarafından verilen prim desteği olsa da olmasa da tarım sigortası yaptırmaya devam edeceğini bildiren kararlı bir denek grubu olması, yapılan analizlerden elde edilen sonucu desteklemektedir.

Araştırmada elde edilen veriler ve üreticilerin tarım sigortası yaptırmaya karar vermelerinde etkili olduğu belirlenen değişkenlerden bireysel nitelikler ve işletme özellikleri arasında yer alan değişkenler (kredi kullanımı, tarım dışı gelir, hayvan varlığı ve şeker pancarı ekim alanı) herhangi bir müdahale ile değiştirilebilecek değişkenler değildir. Bu nedenle bu değişkenlerin artırılması veya azaltılması yönünde bir öneri geliştirmek oldukça anlamsız olacaktır. Fakat deneklerin tarım sigortaları konusunda sergilemiş oldukları tutumlar doğrultusunda, özellikle de tarım sigortası yaptırmayan deneklerin tarım sigortaları konusunda tam olarak bilgi sahibi olmadıkları ve bu deneklerde oturmuş bir tarım sigortaları bilinci oluşmamış olduğu söylenebilir. Bu nedenle üreticilerde öncelikle tarım sigortaları konusunda tanıtım ve eğitim faaliyetleri ile bir tarım sigortaları bilinci oluşturulması gerekmektedir. Ancak böylelikle verilen desteklemeler kaldırılrsa dahi tarım sigortaları yaptırma kararında süreklilik sağlanabilecektir.

Bununla birlikte, araştırma alanı sınırlı bir alan olup araştırma bulgularını tüm üreticiler için genelleştirmek mümkün değildir. Ancak araştırmada tarım sigortalarına ilişkin bir model ortaya konulduğundan, elde edilen sonuçlar tarım sigortaları konusunda politikaların geliştirilmesine ve yayım programlarının oluşturulmasına ışık tutabilir niteliktedir.

KAYNAKLAR

- Açıl, F.A. 1984. "Ekonomi I (Genel Ekonomi)" Ders Kitabı, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayını, No:249, Ankara.
- Açıl, A.F. ve Demirci, R. 1984. "Tarım Ekonomisi Dersleri", Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları, No:880, Ankara.
- Akçaöz, H. ve Kızılay, H. 2004. "Çeşitli Ülkelerde Tarım Sigortaları Uygulamaları"
- Akın, A. 2003. "Elma Üretiminde Geleneksel Tarımdan Organik Tarıma Geçiş Süreci ve Bu Süreçte Etkili Olan Faktörler- Çankırı Örneği", Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Semineri, Ankara.
- Akın, B. 2005. "Dünyada ve Türkiye'de Tarım Sigortacılığı", I. Uluslararası Sigorta Sempozyumu, İstanbul. <http://www.tsrbsb.org.tr>
- Aksoy, S., Eraktan, G., Eraktan, S., Kuhnen, F. ve Winkler, W. 1994. "Türkiye'de Kırsal Nüfusun Sosyal Güvenliği", Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara/Göttingen.
- Aktaş, R. 1997. "Mali Başarısızlık (İşletme Riski) Tahmin Modelleri", Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara.
- Albayrak, A.S. 2006. "Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri", Asil Yayınları, Ankara.
- Amemiya, T. 1983. "Advanced Econometrics", Harvard University Press, Cambridge.
- Anonim, 1997. "Birinci Tarım Şurası Çalışma Belgesi", Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Anonim, 2004. "TC 58. Hükümet Acil Eylem Planı (AEP)", <http://ekutup.i.dpt.gov.tr/plan/aep.pdf>
- Anonim, 2007a. Web sitesi: <http://www.ankara-tarim.gov.tr/diger/sigorta/sigorta.htm>, Erişim Tarihi: 21/03/2008
- Anonim,2007b.Web sitesi: http://www.tzob.org.tr/tzob/rapor_2004_tarim_sigorta.htm, Erişim Tarihi: 17/05/2008
- Anonim, 2007c. Web sitesi: <http://tarimsurasi.tarim.gov.tr/PDFLER/VII.komisyon.pdf>, Erişim tarihi: 17/05/2008
- Anonim, 2007d. Web sitesi: <http://www.tsrbsb.org.tr/tsrbsb>, Erişim tarihi: 17/05/2008
- Anonim, 2009a. Web sitesi: <http://www.sigortasektoru.com/sector-haberleri>, Erişim tarihi: 28/11/2009
- Anonim, 2009b. Web sitesi: http://www.polatli.bel.tr/pdf/st_plan.pdf, Erişim tarihi: 12/11/2009
- Anonim, 2009c. "Brişing Raporu", TC Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Polatlı İlçe Tarım Müdürlüğü, Ankara.
- Anonim, 2010a. Web sitesi: <http://www.tarsim.org.tr>, Erişim Tarihi: 08/05/2010
- Anonim, 2010b. Web Sitesi: <http://www.tarsim.org.tr/page.php?act=viewPage&name=mevzuatlist>, Erişim Tarihi: 08/05/2010
- Anonim, 2010c. Web sitesi: http://www.tarsim.org.tr/faaliyet_raporu, Erişim Tarihi: 08/05/2010
- Anonim, 2010d. Web sitesi: http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?tb_id=39&ust_id=11, Erişim Tarihi: 12/05/2010
- Anonim, 2010e. Web Sitesi: <http://tuikapp.tuik.gov.tr/adnksdagitapp/adnks.zul?kod=2>, Erişim Tarihi: 12/05/2010
- Anonim, 2010f. Web Sitesi: <http://www.tuik.gov.tr/bitkiselapp/tarimalet.zul>, Erişim Tarihi: 12/05/2010
- Arnoud, D. and Leabon, T. 2000. Towards Wise Deision Making-A Case Study. www.decision-making.co.uk
- Barett, J.R. and Castore, C.H. 1989. "Decision Support System, Knowledge Agriculture", ASAE Monograph, No:8, ASAE, St. Joseph, MI.
- Boz, İ. 1993. "Tarım Sigortasının Polatlı İlçesinde Yayılması ve Benimsenmesi Üzerine Bir Araştırma"Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Boz, İ. and Akbay, C. 2005. Factors Influencing the Adoption of Maize in Kahramanmaraş province of Turkey. Agricultural Economics, n:33, <http://ideas.repec.org>
- Campbell, A. 1981. "The Sense of Well-Being in America", Recent Patterns and Trends McGraw Hill, Newyork.
- Cankurt, M., Günden, C. ve Miran, B. 2007. "Türkiye'nin AB Sürecinde Üyelik Potansiyelinin Tarımsal ve Bazı Diğer Önemli Kriterler Açısından Belirlenmesi", Finans Politik Ekonomik Yorumlar Dergisi, Cilt:44, Sayı:513, İstanbul.
- Ceyhan, V., Cinemre, H.A. ve Demiryürek, K. 1997. "Samsun İli Terme İlçesinde Çiftçilerin Risk Davranışlarının Belirlenmesi", Ondokuz Mayıs Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayını, No:211, Samsun.
- Ceylan, İ.C. 1988. "Çubuk İlçesinde Televizyonda Tarımsal Programların İzlenmesi ve Etkileri Üzerine Bir Araştırma", Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Çetin, B. 2007. " Tarım Sigortaları", Nobel Yayın No:1110, 1. basım, Ankara.
- Dinler, T. 2000. " Tarımda Risk Yönetimi ve Türkiye'de Tarım Sigortaları Uygulamaları", TMMOB Ziraat mühendisleri Odası V. Teknik Kongresi, Ankara.
- Dinler, T. 2003. "Tarımda Meteorolojik Karakterli Doğal Afetler ve Risk Yönetim teknikleri", III. Atmosfer Bilimleri Sempozyumu, İstanbul.
- Dinler, T., 2004. "Avrupa Birliği ve Türkiye Tarımında Risk Yönetim Programları", http://www.zmo.org.tr/resimler/ekler/60b491b917d4185_ek.pdf?tipi=14&sube=

- Dinler, T., Yaltrık, A., Çetin, B., Özkan B., Gülçubuk, B., Sürmeli, E., Ekmen, E., Saner, G., Akçaöz, H., Uysal Ö. K., Karaaslan, S. ve Kıymaz, T. 2007. "Tarımda Risk Yönetimi ve Tarım sigortaları", Türkiye Ziraat Mühendisliği VI. Teknik Kongresi, Ankara.
- Erkuş, A. ve Demirci, R., 1996, "Tarımsal İşletmecilik ve Planlama", Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları, No:1435, Ankara.
- Eyduran, E. 2006. "Profil Analizi", Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Semineri, Van.
- Geason, L.A., Haris, C.K. and Vanderpool, C.K., 2003. "Social Psychological Model of Farmer Decision Making Process", <http://lter.kbs.msu.edu>
- Gujarati, N. D. 1995. "Econometric Analysis", Mc-Graw Hill, Third Edition, USA.
- Husdal, J. 1999. "Geographical Decision Making", Different Approaches in IDRISI, University of Leicester, Leicester.
- İşyar, Y. 1999. "Ekonometrik Modeller", Uludağ Üniversitesi Güçlendirme Vakfı, No: 141, Bursa.
- Kampoung, R. 1998. Factors Affecting Pesticide Application by Strawberry Growers in Pongpha Sub-district. Mae Sai Distriet, Chiang Rai Province, Graduate School of Chaing Mai University, M.Sc. Thesis, Chaing Mai.
- Karaca, A., Gültek, A. ve İntişah, A.S. 2010. "Türkiye'de Tarım Sigortaları Uygulamaları", Türkiye Ziraat Mühendisliği VII: Teknik Kongresi, Ankara.
- Karlı, B. ve Çelik, Y. 2003. "GAP Alanındaki Tarım Kooperatifleri ve Diğer Çiftçi Örgütlerinin Bölge Kalkınmasındaki Etkinliği", Tarımsal Ekonomi Araştırma Enstitüsü Yayınları, No:97, Ankara.
- Kızılarıslan, N., Güler, A.Z. ve Tanrıvermiş, H. 1994. "Türkiye'de tarım sigortaları uygulaması ve 1981-1993 dönemindeki gelişmelerin analizi", I. Tarım Ekonomisi Kongresi, İzmir.
- Kleinbaum, D. G. 1994. "Logistic Regression: A self-learning text", Springer-Verlag, New York.
- Konyar, K. and Osborn, T. 1990. "A National Level Economic Analysis of Conservation Reserve Program Participation: A Discrete Choice Approach", The Journal of Economics Research, Vol:2, No:2, Washington.
- Koppelman, R. and French, J.H. 1996. "A Framework for Understanding Agroforestry Decision Making at the Farm Household Level", Regional Wood Energy Development Programme in Asia, Printed by FAO, Bangkok.
- Maddala, G. 1983. "Limited Dependent and Qualitative Variables in Econometrics", Cambridge University Press, New York.
- Miran, B. 2005. "Türkiye'de Tarım", <http://sgb.tarim.gov.tr>
- Montshwe, B.D. 2004. "An Econometric Analysis of the Determinants of Market Participation Within the South African Small-Scale Cattle Sub-Sector", Department of Agricultural Economics University of Free State, Bloemfontein.
- O'malley, C. 2003. "An Analysis of the Relationsheep Between Municipal Agricultural Land Use Planning Policies and Farm Diversification: Case Study in Kings County, Nova Scotia", The Faculty of Graduate Studies of the University of Guelph, For the Degree of Master Science, Ontario.
- Roberts, R.A.J. 2005. "Insurance of Crops in Developing Countries", Food and Agriculture Organization of United Nations, Agricultural Services Bulletin 159, Rome.
- Rogers, E.M. 1983. "Diffusion of Innovation", The Free Press, Newyork.
- Şahin, F., 2003. "Tarım Sigortaları", <http://www.tsrbs.org.tr>
- Taluğ, C. 1974. "Tarımda Teknolojik Yeniliklerin Yayılması ve Benimsenmesi Üzerine Bir Araştırma", Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Doktora Tezi, Ankara.
- Taluğ, C. ve Tatlıdil, H. 1993. Tarımsal Yayım ve Haberleşme. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Ders Notu, Teksir No:141, Ankara.
- Tanrıvermiş, H. ve Sayın, C. 1993. "Gelişmekte Olan Ülkelerde ve Türkiye'de Tarıma Yönelik Sigortalar" Tarım ve Köy Dergisi, sayı 91, sayfa 11-13, Ankara.
- Tatlıdil, F. 1992. "Konya İli Sulu ve Kuru Koşullardaki Tarım İşletmelerinde İşgücü, Döner Sermaye ve Traktör Güçlerine Göre Optimal İşletme Büyüklüğünün Tespiti", Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.
- Tatlıdil, H. 1996. "Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistiksel Analiz", Akademi Matbaası, Ankara.
- Thungwa, S. 2000. "The Decision Making on Mixed Farming Practices of Farmers in Sathing Phra", The National Research Council of Thailand, Thailand.
- Tonta, Y. 1999. "Bilimsel Araştırmalarda İstatistik Tekniklerinin Kullanımı ve Bulguların Sunumu üzerine Bir Araştırma", Türk kütüphaneciliği 13(2), Ankara.
- Unvan, Y.A. 2006. "Koşullu Lojistik Regresyon Çözümlemesi ve Avrupa Birliği Verisi Üzerine Bir Araştırma", Hacettepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara.

EK: 1 TARIM SİGORTALARI KANUNU
(21.06.2005 Tarih ve 25852 Sayılı Resmi Gazete)

BİRİNCİ BÖLÜM
Amaç, Kapsam ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1. — Bu Kanunun amacı; üreticilerin bu Kanunda belirtilen riskler nedeniyle uğrayacağı zararların tazmin edilmesini temin etmek üzere, tarım sigortaları uygulamasına ilişkin usûl ve esasların belirlenmesidir.

Kapsam

MADDE 2. — Bu Kanun; Havuzun kuruluşu, Havuz tarafından teminat altına alınacak riskler, Havuzun gelir ve giderleri, prim ve hasar fazlası desteği, sigorta sözleşmeleri, reasürans sağlanması ve sigorta şirketlerinin görev, yetki ve sorumlulukları ile katkı ve katılımlarının esas ve usullerini kapsar.

Tanımlar

MADDE 3. — Bu Kanunda geçen;

- Bakanlık: Tarım ve Köyişleri Bakanlığını,
- Müsteşarlık: Hazine Müsteşarlığını,
- Sigorta şirketleri: 7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanunu çerçevesinde kurulmuş olan ve tarım sigortaları alanında ruhsatı bulunan sigorta şirketlerini,
- Üretici: Bitkisel ve hayvansal üretim ile uğraşan gerçek ve tüzel kişileri,
- Tarım sigortaları: 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununun 1316 ilâ 1319 uncu maddelerinde belirtilen sigortalar ile bu Kanun kapsamına alınan sigortaları,
- Havuz: Tarım Sigortaları Havuzunu,
- Şirket: Havuzun işletilmesini üstlenen şirketi,
- Kurul: Tarım Sigortaları Havuzu Yönetim Kurulunu,
- Çiftlik hayvanları: Büyükbaş hayvanlar, küçükbaş hayvanlar, kümes hayvanları ve kültür balıkçılığı ürünlerini,

İfade eder.

İKİNCİ BÖLÜM
Kuruluş, Görev, Yetki ve Sorumluluklar

Havuz

MADDE 4. — Bu Kanun kapsamındaki risklerin teminat altına alınması, standart sigorta poliçelerinin belirlenmesi, hasar organizasyonları, aktüerya çalışmaları, tazminat ödemelerinin yapılması, reasürans teminatının sağlanması, tarım sigortalarının geliştirilmesi, yaygınlaştırılması ve izlenmesi ile diğer teknik hizmetlerin yürütülmesi amacıyla Havuz kurulmuştur.

Havuz; kapsama alınan riskler için sigorta, reasürans ve retroesyon yapmaya yetkilidir. Sigorta şirketleri, bu Kanun kapsamında tarım sigortaları alanında elde ettikleri primin tamamını Havuza devretmekle yükümlüdür. Sigorta şirketlerine Havuza devrettikleri primler için Havuz tarafından tahsil edilen kısmı üzerinden komisyon ödenir. Sigorta şirketleri tarafından Havuza zamanında devredilmeyen primler 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre tahsil edilir.

Havuz, Bakanlık ve Müsteşarlıkça müştereken çıkarılacak yönetmelikle belirlenecek esaslar çerçevesinde 9 uncu maddede belirtilen Şirket tarafından yönetilir.

Havuzun merkezi İstanbul'dur. Havuz, bu Kanun kapsamındaki faaliyetleri bakımından 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile 4734 sayılı Kamu İhale Kanununa tâbi değildir.

Kurul

MADDE 5. — Kurul; Bakanlık ve Müsteşarlıktan ikişer, Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği, Türkiye Ziraat Odaları Birliği ve Şirketten birer üye olmak üzere toplam yedi üyeden oluşur.

Kurul üyeliğine Bakanlık ve Müsteşarlıkça kamu görevlileri arasından seçilecek kişilerin en az on yıl kamu hizmetinde bulunmuş olmaları, Bakanlık temsilcisinin tarım alanında, Müsteşarlık temsilcisinin sigortacılık alanında bilgi ve deneyime sahip olması gerekir. Diğer üyelerin ise ilgili buldukları alanda en az on yıllık mesleki deneyime sahip olmaları ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 48 inci maddesinin (A) bendinin (1), (4), (5), (6) ve (7) numaralı alt bentlerinde belirtilen şartları taşımaları zorunludur. Bakanlık temsilcilerinden biri Kurulun tabii başkanıdır.

Kurul en az beş üyenin katılımı ile toplanır, kararlarını çoğunlukla alır. Oylamalarda eşitlik halinde, Başkanın oyu iki oy sayılır.

Kurul üyeleri, üç yıl süre ile görev yapar. Görev süresi sona erenler yeniden göreve atanabilir. Kurula atanan üyeler temsil ettikleri kurumlardan ayrıldıkları veya kurumlarınca geri çekildikleri takdirde üyelikleri sona erer. Bu üyelerin yerine seçilen yeni üyeler kalan süreyi tamamlar.

Kurul üyelerinden, uhdesinde kamu görevi bulunanlara bir ay içerisinde dörtten fazla olmamak üzere her toplantı günü için (2000), uhdesinde kamu görevi bulunmayanlar için ise (3000) gösterge rakamının Devlet

memurlarına uygulanan aylık katsayısı ile çarpımı sonucu bulunacak miktarda toplantı ücreti ödenir.

Kurulca alınan kararların uygulaması ve Kurula ilişkin sekretarya hizmetleri, Şirket tarafından yürütülür.

Kurulun görev ve sorumlulukları

MADDE 6. — Kurulun görevleri şunlardır:

- a) Havuzun işleyişine ilişkin uygulama esaslarını belirlemek.
- b) Bu Kanun kapsamında tarım sigortaları için verilecek, Devlet prim desteği toplam tutarını aşmamak kaydıyla ürün, risk ve bölge bazında prim desteği oranını belirlemek üzere çalışmalar yapmak ve Bakanlığa sunmak.
- c) Uygulamada karşılaşılan sorunları tespit etmek, bunların çözümüne yönelik çalışmalar yapmak, yaptırmak.
- d) Hizmet alınmasına karar vermek.
- e) Hasar tespit işlemlerine ilişkin esas ve usulleri belirlemek.
- f) Bu Kanun kapsamında tarım sigortaları alanında faaliyet göstermek isteyen sigorta şirketleri ile sözleşme yapmak.
- g) Havuz işleticisi şirketle çalışma usul ve esaslarını belirleyen sözleşme yapmak.

Havuzun kaynakları

MADDE 7. — Havuzun gelirleri şunlardır:

- a) Sigorta şirketlerinin devrettiği primler.
- b) Devlet tarafından sağlanan prim desteği.
- c) Toplanan kaynakların yatırım gelirleri.
- d) Alınan krediler.
- e) Genel bütçeden alınacak katkılar.
- f) Diğer gelirler.

Havuzun gelirleri her türlü vergi, resim ve harçtan muaftır.

Havuzun kaynaklarının kullanım yerleri

MADDE 8. — Havuzun giderleri şunlardır:

- a) Tarım sigortalarına ilişkin tazminat ödemeleri.
- b) Havuzun yönetimi ve işleyişi için gerekli olan masraflar.
- c) Reasürans, sermaye ve benzeri piyasalardan sağlanacak korumaya ilişkin ödemeler.
- d) Sigorta şirketlerine ödenecek komisyonlar.
- e) Bilgilendirme ve tanıtım kampanyalarına ilişkin ödemeler.
- f) Hasar tespit işlemlerine ilişkin ödemeler.
- g) Alınan kredilerin anapara ve faiz geri ödemeleri.
- h) Bu Kanunun amacı doğrultusunda yapılacak diğer ödemeler.
- ı) Havuz işleticisi şirkete ödenecek işletme bedeli.

Şirket

MADDE 9. — Havuzun işletilmesine ilişkin iş ve işlemler, Havuza katılan sigorta şirketlerinin eşit oranda pay sahibi olacağı anonim şirket statüsünde kurulacak Şirket tarafından yürütülür.

Şirketin, Kurulun belirleyeceği usul ve esaslar çerçevesinde görevleri şunlardır:

- a) Tazminat ödemelerine esas teşkil edecek hasar tespit işlemlerine ilişkin her türlü çalışma ve organizasyonları yapmak suretiyle, tazminat ödemelerinin en kısa sürede yapılmasını sağlamak.
Bitkisel ürün sigortalarının hasar tespitleri ziraat mühendisi, ziraat teknikeri ve ziraat teknisyenleri; çiftlik hayvanları sigortalarının risk inceleme işlemleri veteriner hekimler ve zooteknist ziraat mühendisleri, hasar tespitleri ise veteriner hekimler tarafından yapılır.
Hasar tespit işlemlerinde öncelikle ziraat mühendisleri ve veteriner hekimlerden yararlanılır.
 - b) Risk paylaşımı ve transferi ile reasürans plânının uygulanmasına ilişkin işleri yürütmek, risk paylaşımı ve reasürans programını Kurulun onayına sunmak.
 - c) Kurulca alınan kararların uygulanması ve Kurulun görevlerine ilişkin sekretarya hizmetlerini yürütmek.
 - d) Primlerin tahsili, tazminat ödemelerinin yapılması ve benzeri işleri yürütmek.
 - e) Üreticileri tarım sigortaları hakkında bilgilendirmek, halkla ilişkiler ve tanıtım kampanyalarını yürütmek.
 - f) Genel hükümler çerçevesinde tarım sigortalarına ilişkin istatistik üretmek, bu konuda Kurula rapor hazırlamak.
 - g) Havuz kaynaklarını, belirlenen ilke ve kurallar çerçevesinde yatırıma yönlendirmek.
 - h) Havuz işlerinin sağlıklı yürütülmesi bakımından, gerekli gördüğü hususlarda Havuz Yönetim Kuruluna öneride bulunmak.
 - ı) Havuzun işletilmesiyle ilgili diğer her türlü iş ve işlemleri yapmak.
- Şirket, Havuz kaynakları ile kendi ihtiyacı dışında gayrimenkul alamaz; kaynaklarını öncelikle Hazine bonusu ve kamuya ait borçlanma senetleri yoluyla yatırımlarda kullanır.

Şirket, Havuz işlerinin Havuz yararına ve en iyi şekilde yürütülmesinden Bakanlık, Müsteşarlık ve Kurula karşı sorumludur. Şirket, Havuza ait gelir ve giderler ile tüm hesap ve işlemleri özel ve ayrı kayıtlarda takip eder.

Şirket, bu Kanun kapsamındaki görevleri gereği edindiği bilgileri herhangi bir gerekçeyle üçüncü şahıslara açıklayamaz. Havuza ait yazışma ve belgelerin uygun bir şekilde muhafaza edilmesi zorunludur. Şirket; faaliyetine son verilmesi, tasfiye edilmesi veya iflas etmesi gibi hallerde, Kurul tarafından yeni bir şirketle sözleşme yapılıncaya kadar görevlerini yerine getirmeye devam eder. Bu durumda bu Kanun kapsamındaki bütün bilgi ve belgelerin Kurula iade edilmesi zorunludur.

Şirket, bu Kanunda belirtilen görevler dışında başka bir işle uğraşamaz.

Bakanlığın görev ve yetkileri

MADDE 10. — Bakanlığın bu Kanun kapsamında görev ve yetkileri şunlardır:

a) Tarım sigortalarının geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için gerekli tedbirleri almak.
b) Ürünler, riskler ve bölgeler itibariyle sağlanacak prim desteğine ilişkin teklifleri Bakanlar Kurulunun onayına sunmak.

c) Tazminat ödemelerinin doğru ve düzenli bir şekilde yapılmasını izlemek.

d) Bu Kanunla verilen diğer görevleri yürütmek.

Denetim

MADDE 11. — Havuzun ve Şirketin sigortacılık uygulamaları yönüyle denetimi Müsteşarlık, diğer tüm işlemlerinin denetimi Bakanlık tarafından yapılır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Riskler, Sigorta Sözleşmeleri, Havuza Katılım, Reasürans, Yardım ve Destekler

Havuz tarafından teminat altına alınacak riskler

MADDE 12. — Kapsama alınacak bitkiler, bitkisel ürünler ve seralar, tarımsal yapılar, tarım alet ve makineleri ile çiftlik hayvanları için kuraklık, dolu, don, sel, taban suyu baskını, fırtına, hortum, deprem, heyelan, yangın, kaza ve zararlılar ile hayvan hastalıklarının neden olacağı zararlar ve/veya tarım sektörü bakımından önemli görülecek diğer risklere ilişkin teminatlar Kurulun teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca belirlenir.

Prim desteği

MADDE 13. — Ürünler, riskler, bölgeler ve işletme ölçekleri itibariyle Devlet tarafından sağlanacak prim desteği miktarları, her yıl Bakanlığın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu tarafından belirlenir.

Prim desteğine ilişkin ödenek, her yıl bütçe kanunu ile Bakanlık bütçesinde yer alır. Bakanlık, sigorta şirketleri tarafından Havuza aktarılabilecek prim miktarlarını çiftçi kayıtları ile karşılaştırarak prim desteğini hesaplar ve gecikmeksizin Havuza aktarır.

Sigorta sözleşmeleri ve Havuza katılım

MADDE 14. — Sigorta şirketleri, tarım üreticileri ile tarım sigortaları sözleşmelerini kendi adlarına akdeder, prim ile riskin tamamını Havuza devrederler. Sigorta sözleşmeleri, Havuz tarafından belirlenen standart poliçeler üzerinden yapılır.

Havuz, devraldığı riskleri retrosesyon yapmaya yetkilidir. Sigorta şirketleri bir sonraki yıla ilişkin retrosesyon taleplerini içinde bulunulan yılın en geç 1 Kasım tarihine kadar Şirkete bildirir. Havuz tarafından hesaplanacak tahmini hasar durumuna göre yeterli retrosesyon teminatı sağlanmadığı takdirde, kalan kısma Devlet tarafından iştirak edilir. Sigorta şirketlerinin payları toplamının yüzde yüzün üzerinde gerçekleşmesi halinde, her bir sigorta şirketinin payı, toplam oran yüzde yüze inene kadar gariyeten azaltılır.

Reasürans

MADDE 15. — Şirket, Havuz tarafından üstlenmiş olunan risklerin transferi amacıyla ulusal ve uluslararası sigorta, reasürans, sermaye ve benzeri piyasalardan sigortacılık tekniğinin gerektirdiği şekilde ve yeterli düzeyde koruma temin etmek amacıyla yerli ve yabancı şirket veya kuruluşlarla Havuz adına reasürans anlaşmaları yapabilir.

Hasar fazlası desteği

MADDE 16. — Havuz tarafından üstlenilen risklerin transferi amacıyla ulusal ve uluslararası piyasadan sağlanan korumanın yeterli bulunmaması halinde Bakanlar Kurulunca belirlenecek kısım Devlet tarafından taahhüt edilir.

Yardım ve borç erteleme

MADDE 17. — Bu Kanun kapsamında, uygulama yılında yer alan riskler için tarım sigortası yaptırmayan üreticiler, 20.6.1977 tarihli ve 2090 sayılı Kanundan yararlanamaz.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Geçici ve Son Hükümler

Yönetmelik

MADDE 18. — Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren iki ay içinde; Havuzun çalışma usûl ve

esaları Müsteşarlığın görüşü alınarak Bakanlık tarafından çıkarılacak yönetmelikle, sigorta sözleşmelerinin tabi olacağı esaslar ise Müsteşarlık tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

GEÇİCİ MADDE 1. — Kurulda görev alacak üyeler, ilgili kurumlar tarafından Bakanlığa bildirilir ve Bakanlıkça Kurul üyelerinin görevlendirilmesi bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en geç üç ay içinde yapılır.

Bu Kanunun yayımı tarihinden itibaren en geç üç ay içinde Şirket kurulur.

Yürürlük

MADDE 19. — Bu Kanunun 4 üncü maddesi yayımı tarihinden üç ay sonra, diğer maddeleri yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 20. — Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

EK: 2 TARIM SİGORTALARI UYGULAMA YÖNETMELİĞİ
(18.05.2006 Tarih ve 26172 Sayılı Resmi Gazete)

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1 - (1) Bu Yönetmeliğin amacı, 14/6/2005 tarihli ve 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanunu çerçevesinde akdedilecek tarım sigortası sözleşmelerinin tabi olacağı esasların belirlenmesidir.

Kapsam

MADDE 2 - (1) Bu Yönetmelik, 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanunu kapsamında akdedilecek tarım sigortası sözleşmelerinin tabi olacağı esaslar çerçevesinde, sigorta poliçeleri, tarife ve talimatlar, sigorta ettirenin bilgilendirilmesi ve sözleşmelere ilişkin bilgilerin toplanmasına ilişkin hususları kapsar.

Dayanak

MADDE 3 - (1) Bu Yönetmelik, 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanununun 18 inci maddesine dayanarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 4 – (1) Bu Yönetmelikte geçen;

- a) Bakan: Hazine Müsteşarlığının bağlı bulunduğu Bakanı,
- b) Havuz: Tarım Sigortaları Havuzunu,
- c) Kanun: 14/6/2005 tarihli ve 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanununu,
- ç) Kurul: Tarım Sigortaları Havuzu Yönetim Kurulunu,
- d) Müsteşarlık: Hazine Müsteşarlığını,
- e) Sigorta şirketi: 21/12/1959 tarihli ve 7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanunu çerçevesinde tarım sigortası branşında faaliyette bulunan ve işletici şirkete ortak olan sigorta şirketlerini,
- f) Şirket: Havuzun işletilmesini üstlenen şirketi,
- g) Tarım sigortaları: 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanununda kapsama alınan sigortaları ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Sigorta Sözleşmelerine İlişkin Hükümler

Poliçe verme yükümlülüğü

MADDE 5 – (1) Sigorta şirketi sigorta sözleşmesi gereğince, sigorta ettirene, sözleşmede yer alan tarafların haiz olduğu hak ve borçları gösteren bir sigorta poliçesi vermek zorundadır.

(2) Sigorta poliçeleri, Müsteşarlık tarafından onaylanacak genel şartlar ile 7 nci maddede belirtilen tarife ve talimatlara uygun olarak Havuz tarafından hazırlanır.

(3) Okunaklı bir biçimde basımı yapılacak genel şartlar, poliçeyle birlikte sigorta ettirene verilir.

Sigorta ettirenin bilgilendirilmesi

MADDE 6 – (1) Sigorta sözleşmelerinin akdedilmesinde, sigortalının bilgilendirilmesi esastır. Sigortalının bilgilendirilmesi amacıyla Havuz tarafından hazırlanacak ve ikinci fıkrada asgari içeriği belirtilen bir bilgilendirme kitapçığı, poliçeyle birlikte sigorta ettirene verilir.

(2) Sigorta ettirene imza karşılığında verilecek bilgilendirme kitapçığında;

- a) Devlet tarafından sağlanacak prim desteğine,
- b) Primin ödenme şekli ve ödenmemesinin sonuçlarına,
- c) Uygulanacak müşterek sigorta ve muafiyete,
- d) Teminat kapsamında ve kapsam dışında bulunan hallere,
- e) Sözleşme çerçevesinde sigorta ettirenin hak ve yükümlülüklerine,
- f) Hasar anında yapılması gereken hususlara ilişkin bilgilere yer verilir.

(3) Sigorta şirketi, üreticileri sigorta sözleşmesi yapmak için davet veya teşvik amacıyla gerçeğe aykırı, yanıltıcı veya aldatıcı beyan ve tahminde bulunamaz; her çeşit tarife, broşür, izahname ve diğer belgeler ile reklam ve ilanlarını, taahhütleriyle sigorta ettirene sağlayacakları hak ve menfaatlerin sınır ve kapsamı dışında bir anlayışa mahal verecek şekil ve surette düzenleyemez.

(4) Sigorta şirketinin acenteleri de üçüncü fıkra hükmüne uygun hareket etmek zorundadır.

(5) Sözleşme süresi içinde, sözleşmede yer alan tarafların hak ve yükümlülüklerini etkileyebilecek hususların sigorta şirketi tarafından ilgililere yazılı olarak bildirilmesi zorunludur.

Tarife ve talimatlar

MADDE 7 – (1) Tarım sigortası sözleşmelerinde uygulanacak tarife ve talimatlar, Kurul tarafından hazırlanarak Bakan onayına sunulur.

(2) Tarifede belirlenecek sigorta priminin Kanunun 13 üncü maddesi çerçevesinde Devlet tarafından sağlanacak prim desteği haricinde kalan kısmı ile sigorta sözleşmesine, bedeline veya primine ilişkin olarak

mevcut veya ileride konulabilecek vergi ve diğer yükümlülükler sigorta ettiren tarafından ödenir.

(3) Sigorta priminin ikinci fıkra uyarınca sigorta ettirenin sorumluluğunda bulunan kısmının peşin ödenmesi esastır. Primin taksitle ödenmesi kararlaştırıldığı takdirde, taksit tutarları ve vadeleri poliçeyle birlikte yazılı olarak sigorta ettirene verilir veya poliçeye yazılır.

(4) Tarifede, sigorta şirketinin meydana gelen zararın sigorta bedelinin belirli bir oranını veya miktarını aşmayan kısmını tazmin etmeyeceği şeklinde tenzil-i muafiyet belirlenebilir. Muafiyet oranı, her bir risk için % 25 oranını aşamaz.

(5) Dördüncü fıkrada belirtilen muafiyetin yanısıra, sigorta ettirenin üzerinde kalacak kısım % 20'yi geçmemek kaydıyla, müşterek sigorta yapılabilir.

(6) Muafiyet ve müşterek sigorta oranları poliçede belirtilir.

Merkezi veri tabanı

MADDE 8 – (1) Havuz nezdinde, tarım sigortaları ile ilgili poliçe, ekspertiz ve hasar bilgilerinin toplanarak; yerleşim birimleri, teminat verilen riskler ve teminat türüne göre hasar bilgilerinin sorgulanmasına ve raporlanmasına imkan sağlaması, denetim ve gözetime esas veri hazırlanması amacıyla bir merkezi veri tabanı oluşturulur.

(2) Merkezi veri tabanını oluşturan bilgi, yazılım ve donanımın sahipliği ve her türlü hakkı Havuza aittir. Bu bilgilerden kendilerine ait olanlar ile genel istatistiki nitelikte olanlara; sigorta şirketi, acenteler ve Havuz eksperlerinin erişim hakkı saklıdır.

(3) Merkezi veri tabanının günlük iş ve işlemlerinin yürütülmesinden Şirket sorumludur. Bu amaçla Şirket yeteri kadar programcı ve diğer teknik personel istihdam eder. Merkezi veri tabanındaki bilgilere erişim hakkı bulunanlar ve teknik personel, genel nitelikli bilgiler ile kamuoyuna açıklanmasında sakınca görülmeyenler haricindeki bilgileri başkalarına veremez ve açıklayamaz.

(4) Sigorta şirketi, Kanun kapsamında akdettiği sözleşmelere ilişkin bilgileri, sözleşmenin akdedildiği günü takip eden gün sonuna kadar merkezi veri tabanına aktarır.

(5) Sigorta şirketine yapılan hasar ihbarları ve sigorta şirketi tarafından yapılan tazminat ödemelerine ilişkin bilgiler, hasar ihbarının veya tazminat ödemesinin yapıldığı günü takip eden gün sonuna kadar merkezi veri tabanına aktarılır.

(6) Merkezi veri tabanında toplanan bilgiler aylık olarak, en geç bir sonraki ay sonuna kadar Kurul tarafından Müsteşarlığa bildirilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM **Çeşitli ve Son Hükümler**

Yürürlükten kaldırılan yönetmelik

MADDE 9 - (1) 22/9/2005 tarihli ve 25944 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Tarım Sigortaları Uygulama Yönetmeliği yürürlükten kaldırılmıştır.

Yürürlük

MADDE 10 - (1) Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

**EK: 3 TARIM SİGORTALARI HAVUZU ÇALIŞMA USUL VE ESASLARI HAKKINDA
YÖNETMELİK
(18.05.2006 Tarih ve 26172 Sayılı Resmi Gazete)**

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1 - (1) Bu Yönetmeliğin amacı, 14/6/2005 tarihli ve 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanunu hükümleri uyarınca kurulan Tarım Sigortaları Havuzunun çalışma usul ve esaslarını belirlemektir.

Kapsam

MADDE 2 - (1) Bu Yönetmelik, Havuzun kuruluşu, Havuz tarafından teminat altına alınacak riskler, Havuzun gelir ve giderleri, prim ve hasar fazlası destekleri, hasar tespit ve risk inceleme organizasyonları, verilerin toplanması, risk analizi, primlerin sigorta şirketleri tarafından tahsil edilmesi, prim desteğine ilişkin çalışmaların yürütülmesi, ilgili tazminat ödemelerinin yapılması, reasürans teminatının sağlanması, tarım sigortalarının geliştirilmesi, yaygınlaştırılması, izlenmesi ve tarım sigortaları ile ilgili diğer teknik hizmetlerin yürütülmesi ile Havuzun işletilmesini üstlenen şirketin faaliyeti ve denetimine ilişkin usul ve esasları kapsar.

Dayanak

MADDE 3 - (1) Bu Yönetmelik, 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanununun 4 üncü ve 18 inci maddelerine dayanarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 4 - (1) Bu Yönetmelikte geçen;

- Bakanlık: Tarım ve Köyişleri Bakanlığını,
- Çiftlik hayvanları: Büyükbaş hayvanlar, küçükbaş hayvanlar, kümes hayvanları ve kültür balıkçılığı ürünlerini,
- Çiftçi kayıt sistemi: Çiftçilere yönelik tarımsal bilgilerin tutulduğu Bakanlık bünyesinde bulunan veri tabanını,
- Havuz: Tarım Sigortaları Havuzunu,
- Havuz eksperleri: Tarım Sigortaları Havuzu Eksperlik Eğitim Belgesine sahip ve Müsteşarlık nezdindeki Tarım Sigortaları Havuzu Eksperlik Siciline kayıt yaptırmış, tarım sigortaları konusunda risk inceleme ve hasar tespiti yapabilecek kişileri,
- Kanun: 14/6/2005 tarihli ve 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanununu,
- Kurul: Tarım Sigortaları Havuzu Yönetim Kurulunu,
- Müsteşarlık: Hazine Müsteşarlığını,
- Sigorta şirketi: 7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanunu çerçevesinde tarım sigortası branşında faaliyette bulunan ve işletici şirkete ortak olan sigorta şirketlerini,
- Şirket: Havuzun işletilmesini üstlenen şirketi,
- Tarım sigortaları: 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanunu kapsamına alınan sigortaları,
- Üretici: Prim desteğinden yararlanacak olan Bakanlık çiftçi kayıt sistemine kayıtlı gerçek veya kamu tüzel kişiliği hariç tüzel kişileri,

ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Havuz ve Kurul'un Kuruluşu, Görev, Yetki ve Sorumlulukları

Havuz

MADDE 5 - (1) Kanun kapsamındaki risklerin teminat altına alınması, standart sigorta poliçelerinin belirlenmesi, hasar organizasyonları, aktüerya çalışmaları, tazminat ödemelerinin yapılması, reasürans teminatının sağlanması, tarım sigortalarının geliştirilmesi, yaygınlaştırılması ve izlenmesi ile diğer teknik hizmetlerin yürütülmesi amacıyla Havuz kurulmuştur.

(2) Havuzun merkezi İstanbul'dadır.

(3) Havuz, bu Yönetmeliğin 13 üncü maddesinde belirtilen şirket tarafından işletilir. Kurulun ihtiyaç duyması halinde Şirket, Ankara'da büro açar.

Havuz kaynakları

MADDE 6 - (1) Havuzun kaynakları şunlardır:

- Sigorta şirketlerinin devrettiği primler.
- Devlet tarafından sağlanan prim desteği.
- Toplanan kaynakların yatırım gelirleri.
- Alınan krediler.
- Genel bütçeden alınacak katkılar.
- Diğer gelirler.

(2) Havuzun gelirleri her türlü vergi, resim ve harçtan müstesnadır.

Havuz kaynaklarının kullanım yerleri

MADDE 7 - (1) Havuzun giderleri şunlardır:

- a) Tarım sigortalarına ilişkin tazminat ödemeleri.
- b) Havuzun yönetimi ve işleyişi için gerekli olan masraflar.
- c) Reasürans, sermaye ve benzeri piyasalardan sağlanacak korumaya ilişkin ödemeler.
- ç) Sigorta şirketlerine ödenecek komisyonlar.
- d) Bilgilendirme ve tanıtım kampanyalarına ilişkin ödemeler.
- e) Risk inceleme ve hasar tespit işlemlerine ilişkin ödemeler.
- f) Alınan kredilerin anapara ve faiz geri ödemeleri.
- g) Havuz işleticisi şirkete ödenecek işletme bedeli.
- ğ) Kanun ve bu yönetmeliğin amacı doğrultusunda yapılacak diğer ödemeler.

Kurul

MADDE 8 - (1) Havuz'un yönetim ve temsil organı, Kuruldur. Kurul, Bakanlık ve Müsteşarlardan oluşur, Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği, Türkiye Ziraat Odaları Birliği ve işletici şirketten birer üye olmak üzere toplam yedi üyeden oluşur.

(2) Kurul Başkanı, Bakanlık temsilcileri arasından Tarım ve Köyişleri Bakanı tarafından görevlendirilir. Kurul üyeliğine Bakanlık ve Müsteşarlıkça kamu görevlileri arasından görevlendirilecek kişilerin en az on yıl kamu hizmetinde bulunmuş olmaları, Bakanlık temsilcilerinin tarımsal riskler ve doğal afetler konusunda, Müsteşarlık temsilcilerinin sigortacılık alanında bilgi ve deneyime sahip olması gerekir. Diğer üyelerin ise ilgili buldukları alanda en az on yıllık mesleki deneyime sahip olmaları gerekir. Ayrıca Kurul üyelerinin 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 48 inci maddesinin (A) bendinde belirtilen şartları taşımaları zorunludur.

(3) İlgili kurumları temsilen Kurulda görev alacak kişiler, ilgili kurumlarca Bakanlığa yazılı olarak bildirilir.

(4) Kurul üyelerinin görevlendirilmesi Tarım ve Köyişleri Bakanı tarafından yapılır. Daha sonraki görevlendirmeler, görevden ayrılışı takip eden bir ay içinde aynı usule göre yapılır.

Kurulun görev ve sorumlulukları

MADDE 9 - (1) Kurulun görev ve sorumlulukları şunlardır:

- a) Havuzun işleyişine ilişkin uygulama esaslarını belirlemek.
- b) Bütçe yılı için verilen Devlet prim desteği toplam tutarını aşmamak kaydıyla; ürün, risk, bölge ve işletme ölçeği bazında prim desteği oranını belirlemek üzere çalışmalar yapmak ve Bakanlığa sunmak.
- c) Destekleme kapsamına alınan risk, ürünler ve bölgeler için tarifeler hazırlamak ve sigortaya kabul için son başvuru tarihlerini belirlemek, uygulamada karşılaşılan sorunları tespit etmek, bunların çözümüne yönelik çalışmalar yapmak, yaptırmak.
- ç) Görev alanına giren konularda hizmet alınmasına karar vermek.
- d) Hasar tespit işlemleri ve hasar tespit işlemi ödemelerine ilişkin usul ve esasları belirlemek.
- e) Bu Yönetmelik kapsamında tarım sigortaları alanında faaliyet göstermek isteyen sigorta şirketleri ile sözleşme yapmak.
- f) Havuz işleticisi şirketle çalışma usul ve esaslarını belirleyen sözleşme yapmak.
- g) İşletici şirkete verilecek işletme bedeli miktarını belirlemek.
- ğ) Sigorta şirketlerine ödenecek komisyon miktarını belirlemek.

(2) Kurulca alınan kararların uygulanması ve Kurula ilişkin sekreteryaya hizmetleri, şirket tarafından yürütülür.

Kurulun toplanması

MADDE 10 - (1) Kurul, en az beş üyenin katılımı ile toplanır ve kararlar oy çokluğu ile alınır. Kurul, ayda en az bir kez Kurul Başkanının çağrısı veya en az üç kurul üyesinin teklifi ile olağanüstü toplanır. Kurul üyeleri çekimser oy kullanamaz. Oylamalarda eşitlik halinde, Başkanın kullandığı oy yönünde çoğunluk sağlanmış sayılır.

(2) Seyahat veya hastalık gibi meşru mazereti olmaksızın veya olup da bildirmeksizin üst üste üç toplantıya iştirak etmeyen veya meşru mazereti olsun olmasın bir yıl içinde yapılacak toplantıların üçte birine katılmayan üyelerin üyelik sıfatlarına Kurul Başkanının önerisi üzerine Bakanlıkça son verilir ve yerine 8 inci maddedeki usule göre yenisi görevlendirilir.

Kurul üyelerinin görev süreleri

MADDE 11 - (1) Kurul üyeleri, üç yıl süre ile görev yapar. Görev süresi sona erenler yeniden görevlendirilebilirler. Kurulda görevlendirilen üyeler, temsil ettikleri kurumlardan ayrıldıkları veya kurumlarınca geri çekildikleri takdirde üyelikleri sona erer. Bu üyelerin yerine görevlendirilen yeni üyeler kalan süreyi tamamlar.

Kurul üyelerine ödenecek ücretler

MADDE 12 - (1) Kurul üyelerinden uhdesinde kamu görevi bulunanlara bir ay içerisinde dörtten fazla olmamak üzere her toplantı günü için 2000, uhdesinde kamu görevi bulunmayanlar için ise 3000 gösterge

rakamının Devlet memurlarına uygulanan aylık katsayısı ile çarpımı sonucu bulunacak miktarda toplantı ücreti, Havuz kaynaklarından ödenir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Şirket ve Sigorta Şirketlerinin Görev, Yetki ve Sorumlulukları

Şirket

MADDE 13 - (1) Havuzun işletilmesine ilişkin iş ve işlemler, Havuza katılan sigorta şirketlerinin eşit oranda pay sahibi olacağı anonim şirket statüsünde kurulacak Şirket tarafından yürütülür.

(2) Tarım sigortası branşında ruhsatı bulunan veya bu Yönetmeliğin yayımı tarihinden sonra ruhsat alacak sigorta şirketlerinden Kanun kapsamında faaliyet göstermek isteyenler, işletici şirkete diğer sigorta şirketleriyle eşit oranda pay sahibi olmak zorundadır. Pay sahipliğinin sağlanması için mevcut pay sahibi olan sigorta şirketleri, Havuza yeni katılacak şirketlere şirket ana sözleşmesinde belirtilen usulde pay vermek zorundadır.

Ana sözleşme

MADDE 14 - (1) Şirket ana sözleşmesi, Kanun hükümlerine uygun olarak düzenlenmek zorundadır. Hazırlanacak ana sözleşme, Müsteşarlığın onayına sunulur.

(2) Şirket ana sözleşmesinin değiştirilmesinde Müsteşarlığın uygun görüşü alınır. Müsteşarlıkça uygun görülmediği takdirde, değişiklik tasarıları Şirket genel kurulu gündemine alınamaz ve görüşülemez. Sicil memuru, Müsteşarlığın uygun görüşü olmaksızın ana sözleşme değişikliğini Ticaret Siciline kaydedemez.

Teşkilat

MADDE 15 - (1) Şirket yönetim kurulu üyesi, denetçi, genel müdür, genel müdür yardımcıları ile şirkette imza yetkisini haiz olarak çalıştırılacak kişilerin 21/12/1959 tarihli ve 7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanununun 2 nci maddesinin ikinci fıkrasının (b) bendinde belirtilen nitelikleri taşımaları gereklidir.

(2) Şirket yönetim kurulu üyesi, denetçi, genel müdür ve genel müdür yardımcılarında, birinci fıkrada belirtilen hususlara ilaveten 7397 sayılı Kanununun 4 üncü maddesinin üçüncü, dördüncü ve beşinci fıkralarında belirtilen niteliklerin bulunması şartı aranır.

(3) Şirket yönetim kurulu üyeliğine ve denetçiliğe atananlar, birinci fıkrada belirtilen niteliklere sahip olduklarını gösterir belgelerle birlikte göreve başladıkları tarihten itibaren bir ay içinde Müsteşarlığa bildirilir. Şirket genel müdür ve genel müdür yardımcılığı görevine atanacakların atamalarının yapılmasından önce Müsteşarlığın uygun görüşü aranır. Genel müdür yardımcılığı görevine atanacaklarda Bakanlığın da görüşü alınır.

Hisse edinimi, birleşme ve devir

MADDE 16 - (1) Bir gerçek veya tüzel kişinin şirketin paylarını edinmesi, şirketin bir başka tüzel kişiyle birleşmesi, aktif ve pasifleriyle başka bir tüzel kişiye devrolması Müsteşarlığın iznine tabidir.

İşletme bedeli

MADDE 17 - (1) Havuz tarafından şirkete, Devlet prim desteği dahil, fesih ve iptaller düşüldükten sonra Havuz hesabına aktarılan yıllık toplam prim üzerinden aylık olarak belirli bir oranda işletme bedeli ödenir.

(2) Kurulca belirlenecek işletme bedeli,

- 0 – 100 milyon YTL için % 2'den,
- 100 – 200 milyon YTL için % 1,5'ten,
- 200 – 400 milyon YTL için % 1,2'den,
- 400 milyon YTL'den fazlası için % 1'den fazla olamaz.

(3) Havuzun faaliyete geçtiği ilk yıl ikinci fıkrada belirtilen usule tabi olmaksızın, Kurulca tespit edilecek maktu bir işletme bedeli ödenebilir.

Faaliyet raporu ve mali tablolar

MADDE 18 - (1) Şirket, Kanun kapsamında yürüttüğü faaliyetleri mali yılı takip eden Nisan ayı sonuna kadar faaliyet raporu şeklinde Bakanlığa ve Müsteşarlığa bildirir.

(2) Şirket, bilanço ile kâr ve zarar cetvellerinin denetçilerce onaylanmış birer örneğiyle birlikte şirket yönetim kurulu ve denetçi raporlarının birer örneğini Bakanlığa ve Müsteşarlığa iletmek zorundadır.

Satın almalar ve yatırımlar

MADDE 19 - (1) Havuz kaynakları, şirket tarafından Havuz adına öncelikle Hazine bonusu ve kamuya ait borçlanma senetleri yoluyla yatırımlarda değerlendirilir. Havuz kaynakları ile Havuz ihtiyacı dışında gayrimenkul alınamaz.

(2) Havuz kaynakları ile edinilen gayrimenkullerin mülkiyeti Havuza aittir.

(3) Şirket, Havuza ait gayrimenkul, menkul, yazılım, donanım ve nakit varlıklarının korunup gözetilmesi için gerekli tedbirleri alır.

(4) Şirket, Havuz adına yapacağı satın alma ve yatırımlarda, Havuzun hak ve menfaatlerini korumakla yükümlüdür.

Şirketin görev ve sorumlulukları

MADDE 20 - (1) Kurulun belirleyeceği usul ve esaslar çerçevesinde şirketin görev ve sorumlulukları

şunlardır:

a) Tazminat ödemelerine esas teşkil edecek hasar tespit işlemlerine ilişkin her türlü çalışma ve organizasyonları yürütmek, tazminat ödemelerinin en kısa sürede yapılmasını sağlamak.

b) Risk paylaşımı ve transferi ile reasürans planının uygulanmasına ilişkin işleri yürütmek, risk paylaşımı ve reasürans programını Kurulun onayına sunmak.

c) Kurulca alınan kararların uygulanması ve Kurulun görevlerine ilişkin Sekretarya hizmetlerini yürütmek.

ç) Sigorta şirketlerinden primleri Havuz adına tahsil etmek, Havuza zamanında devredilmeyen prim alacakları hakkında gerekli işlemleri yapmak ve Kurula bilgi vermek.

d) Üreticileri tarım sigortaları hakkında bilgilendirmek, halkla ilişkiler ve tanıtım kampanyalarını yürütmek.

e) Genel hükümler çerçevesinde tarım sigortalarına ilişkin istatistiki bilgi üretmek, bu konuda Kurula rapor hazırlamak.

f) Havuz kaynaklarını, belirlenen ilke ve kurallar çerçevesinde yatırıma yönlendirmek.

g) Havuz işlerinin sağlıklı yürütülmesi bakımından, gerekli gördüğü hususlarda Kurula öneride bulunmak.

ğ) Havuza ait gelir ve giderler ile tüm hesap ve işlemleri özel ve ayrı kayıtlarda takip etmek.

h) Havuzun işletilmesiyle ilgili diğer her türlü iş ve işlemleri yapmak.

(2) Şirket, Havuz işlerinin Havuz yararına ve en iyi şekilde yürütülmesinden Bakanlık, Müsteşarlık ve Kurula karşı sorumludur.

(3) Şirket, Kanun ve bu Yönetmelik kapsamındaki görevleri gereği edindiği bilgileri herhangi bir gerekçeyle üçüncü şahıslara açıklayamaz.

(4) Havuza ait yazışma ve belgelerin uygun bir şekilde muhafaza edilmesi zorunludur. Şirketin faaliyetine son verilmesi, tasfiye veya iflas süreçlerine girilmesi hallerinde; şirket, Kurul tarafından yeni bir şirketle sözleşme yapılınca kadar görevlerini yerine getirmeye devam eder. Bu durumda Kanun ve bu Yönetmelik kapsamındaki bütün bilgi ve belgeleri Kurula iade eder.

(5) Şirket, Kanun ve bu Yönetmelikte belirtilen görevler dışında başka bir işle uğraşamaz. Şirket, Havuz ile yapacağı sözleşmede belirlenen yetkileri kapsamında harcama yapabilir. Havuz adına şirketçe yapılacak aylık harcamalar, takip eden ay içerisinde Kurula sunulur.

Reasürans ve retrosesyon

MADDE 21 - (1) Şirket, Havuz tarafından üstlenilen risklerin transferi amacıyla ulusal ve uluslararası sigorta, reasürans, sermaye ve benzeri piyasalardan sigortacılık tekniğinin gerektirdiği şekilde ve yeterli düzeyde koruma temin etmek amacıyla yerli veya yabancı kuruluşlarla Havuz adına yaptığı reasürans anlaşmalarının birer örneğini, anlaşmanın yapıldığı tarihten itibaren en geç 15 gün içinde Müsteşarlığa iletir.

(2) Sigorta şirketleri tarafından bir sonraki yıla ilişkin olarak bulunan yılın en geç 1 Kasım tarihine kadar Havuza yöneltilen retrosesyon talepleri; her bir sigorta şirketine ilişkin bilgiler ayrı tablolarda düzenlenmek suretiyle, Şirket tarafından en geç 1 Aralık tarihine kadar Müsteşarlığa bildirilir. Havuzun faaliyete başladığı ilk yılda alınacak retrosesyon talepleri için Kurul tarafından farklı bir tarih belirlenebilir.

(3) Müsteşarlık, hangi sigorta şirketlerinin retrosesyon alabileceklerine ilişkin kuralları belirler.

Sigorta şirketlerinin hak ve yükümlülükleri

MADDE 22 - (1) Sigorta şirketlerinin hak ve yükümlülükleri şunlardır:

a) Kurul tarafından alınan kararlara uymak ve bunları yerine getirmek.

b) Prim borçlarına karşılık ilk yıl için Kurulun belirleyeceği teminat türlerine göre Havuza 100.000.- YTL (yüzbin YTL) sabit teminat, takip eden yıllarda ise bir önceki yıl havuza devrettikleri prim üzerinden % 15 oranında ilave teminat vermek.

c) Devlet prim desteği hariç, ilgili olduğu ay içinde tahsil ettikleri primleri, komisyon miktarı düşüldükten sonra takip eden ayın en geç beşinci işgünü akşamına kadar Havuza devretmek.

(2) Sigorta şirketleri tarafından Havuza zamanında devredilmeyen primler, öncelikle teminatın nakde çevrilmesi suretiyle Şirket tarafından tahsil edilir. Devredilmeyen primlerin teminatı aşan kısmı, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre tahsil edilir.

(3) Sigorta şirketleri, tarım sigortası sözleşmelerini kendi adlarına akdeder ve prim ile riskin tamamını Havuza devreder. Sigorta işlemleri, Kurul tarafından belirlenen standart poliçeler üzerinden online sistemde yapılır.

(4) Havuz, devraldığı riskleri retrosede etmeye yetkilidir. Sigorta şirketleri bir sonraki yıla ilişkin retrosesyon taleplerini içinde bulunan yılın en geç 1 Kasım tarihine kadar Şirkete bildirir. Havuz tarafından hesaplanacak tahmini hasar durumuna göre yeterli retrosesyon teminatı sağlanamadığı takdirde kalan kısma Devlet tarafından iştirak edilir. Sigorta şirketlerinin payları toplamının yüzde yüzün (% 100) üzerinde gerçekleşmesi halinde, her bir sigorta şirketinin payı, toplam oran yüzde yüze (% 100) inene kadar gariyeten azaltılır.

(5) Sigorta şirketleri, retrosesyon yolu ile kendilerine devredilen miktarı Havuza devredemez.

Sigorta şirketlerinin Havuz ile sözleşmesinin sona ermesi

MADDE 23 - (1) Mevzuata ve Kurul kararlarına uymayan sigorta şirketinin Havuz ile sözleşmesi sona erdirilir ve Havuz'dan çıkartılır. Bu şekilde Havuzdan çıkartılan sigorta şirketi, Havuza iş devredemez. Ayrılan sigorta şirketi, Havuzla sözleşmesinin geçerli olduğu müddet zarfında ve akdettiği sözleşmeler süresi bitimine kadar şirket sözleşmesinden doğan taahhüt ve vecibeleri ile bağlıdır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Riskler ve Ekspertiz İşlemleri

Havuz tarafından teminat altına alınacak riskler

MADDE 24 - (1) Kapsama alınacak bitkiler, bitkisel ürünler ve seralar, tarımsal yapılar, tarım alet ve makineleri ile çiftlik hayvanları için kuraklık, dolu, don, sel, taban suyu baskını, fırtına, hortum, deprem, heyelan, yangın, kaza ve zararlılar ile hayvan hastalıklarının neden olacağı zararlar ve/veya tarım sektörü bakımından önemli görülecek diğer riskler, Kurulun teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca belirlenir.

Havuz eksperleri ve eğitimi

MADDE 25 - (1) Kurulun, Kanun kapsamında hasar tespit işlemlerine ilişkin olarak belirleyeceği usul ve esaslar doğrultusunda yapılacak risk inceleme ve hasar tespiti organizasyonunda görev alacak Havuz eksperlerinin eğitimi, Bakanlığın koordinasyonunda Şirket ile işbirliği halinde yapılır. Eğitim sonrası başarılı olanlar Bakanlık tarafından verilecek Tarım Sigortaları Havuzu Ekspertiz Eğitim Belgesi ve aşağıdaki belgelerle birlikte Müsteşarlık nezdindeki Havuz eksperlik siciline kaydolmak amacıyla başvurur:

- Nüfus cüzdanının örneği.
- Öğrenim belgesinin noter onaylı örneği.
- Düzenleniş tarihi altı aydan eski olmayan ikametgah belgesi.
- Düzenleniş tarihi altı aydan eski olmayan ve arşiv kaydını da içeren adli sicil belgesi.
- İflas veya konkordato ilan edilmediğine dair belgeler.
- Son altı ay içinde çekilmiş beş adet vesikalık fotoğraf.

(2) Gerekli belgeleri tamamlayarak birinci fıkrada belirtilen sicile kaydolunanlara Müsteşarlıkça Tarım Sigortaları Havuzu Ekspertiz Belgesi verilir.

(3) Havuz eksperlik siciline kayıt olanlar, 7397 sayılı Kanunun 38 inci maddesinin 3 ve 4 üncü bentlerine uygun olarak tarım sigortaları kapsamında risk inceleme ve hasar tespit işlemlerinde görev alabilir.

(4) Sigortaya kabul öncesinde çiftlik hayvanlarının risk inceleme işlemleri veteriner hekim ve zooteknist ziraat mühendisi, sigortalı çiftlik hayvanlarının hasar tespit işlemleri ise veteriner hekim tarafından yapılır.

(5) Bitkiler ve bitkisel ürünlerin hasar tespit işlemleri öncelikle ziraat mühendisi, ziraat mühendisi bulunmaması durumunda ise ziraat teknikeri ve ziraat teknisyeni tarafından yapılır.

(6) Risk inceleme ve hasar tespit işlemleri ile ilgili olarak tereddütlerin bulunması halinde, bu tereddütler Kurulca karara bağlanır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Bakanlığın Görevleri ve Devlet Desteği

Bakanlığın görev ve yetkileri

MADDE 26 - (1) Bakanlığın görev ve yetkileri şunlardır:

- Tarım sigortalarının geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için gerekli tedbirleri almak, yayım, eğitim ve seminerler düzenlemek ve bu konularda Havuz ve Şirket ile işbirliği yapmak.
- Havuz eksperliği konusunda şirketle işbirliği halinde eğitim düzenlemek ve bu eğitimle ilgili belge vermek.
- Tazminat ödemelerinin, Havuzun gelir ve giderlerinin ve Havuzun iş ve işleyişi ile ilgili çalışmaların doğru ve düzenli bir şekilde yapılmasını izlemek.
- Devlet prim desteğini Havuza ait banka hesabına aktarmak.
- Ürünler, riskler, bölgeler ve işletme ölçekleri itibarıyla sağlanacak prim desteğine ilişkin planlamalar yaparak teklifleri Bakanlar Kurulunun onayına sunmak.
- Kanun ve bu Yönetmelikle verilen diğer görevleri yürütmek.

Prim desteği

MADDE 27 - (1) Ürünler, riskler, bölgeler ve işletme ölçekleri itibarıyla Devlet tarafından sağlanacak prim desteği miktarları, her yıl Bakanlığın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu tarafından belirlenir.

(2) Prim desteğine ilişkin ödenek, her yıl bütçe kanunu ile Bakanlık bütçesinde yer alır.

(3) Bakanlık, çiftçi kayıt sistemindeki ve Bakanlıktaki diğer kayıtları dikkate alarak, Havuz veri tabanında Bakanlar Kurulu Kararınca teminat altına alınan riskler için sigorta şirketleri tarafından düzenlenecek standart poliçelere istinaden, Devlet tarafından karşılanacak toplam prim desteğini Havuz hesabına aktarır.

(4) Prim desteğine ilişkin diğer hususlar Kurul kararı ile belirlenir.

Hasar fazlası desteği

MADDE 28 - (1) Havuz tarafından üstlenilen risklerin transferi amacıyla ulusal ve uluslararası piyasadan sağlanan korumanın yeterli bulunmaması halinde Bakanlar Kurulunca belirlenecek kısım Devlet

tarafından taahhüt edilir.

(2) Devlet tarafından taahhüt edilecek hasar fazlası desteğine ilişkin usul ve esaslar Kurul kararı ile belirlenir. Kurulun teklifi üzerine Bakanlık tarafından Bakanlar Kuruluna gönderilir.

Yardım ve borç ertelenmesi

MADDE 29 - (1) Bu Yönetmelik kapsamında, uygulama yılında yer alan riskler için tarım sigortası yaptırmayan üreticiler, 20/6/1977 tarihli ve 2090 sayılı Tabii Afetlerden Zarar Gören Çiftçilere Yapılacak Yardımlar Hakkında Kanundan yararlanamaz.

(2) Bakanlar Kurulu Kararı ile belirlenen riskler, bölgeler ve ürünler dışında kalan risk, ürün ve bölgelerde 2090 sayılı Kanun kapsamında yardım yapılabilir.

ALTINCI BÖLÜM

Denetim

MADDE 30 - (1) Havuzun ve şirketin sigortacılık uygulamaları yönüyle denetimi Müsteşarlık, diğer tüm işlemlerinin denetimi Bakanlık tarafından yapılır.

Düzenleme yetkisi

MADDE 31 - (1) Bakanlık ve Müsteşarlık, bu Yönetmeliğin uygulanmasını sağlamak üzere her türlü alt düzenlemeyi yapmaya yetkilidir.

(2) Bu yönetmelikte yer almayan hususlarda, yürürlükteki ilgili mevzuat, Kurul kararları ve Kurul ile yapılacak sözleşme hükümleri uygulanır.

Yürürlükten kaldırılan yönetmelik

MADDE 32 - (1) 22/9/2005 tarihli ve 25944 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Tarım Sigortaları Havuzu Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik yürürlükten kaldırılmıştır.

Yürürlük

MADDE 33 - (1) Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 34 - (1) Bu Yönetmelik hükümlerini Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan ile Tarım ve Köyişleri Bakanı yürütür.

EK: 4 2010 KAPSAMINA İLİŞKİN BAKANLAR KURULU KARARI
(29.12.2009 Tarih ve 27477 Sayılı Resmi Gazete)

Havuz tarafından teminat altına alınacak ürünler ve riskler

MADDE 1 – (1) Bitkisel ürünler için dolu ana riski ile birlikte; fırtına, hortum, yangın, heyelan, deprem, sel ve su baskını ek riskleri paket halinde; ayrıca, açık alanda yetiştirilen meyveler için yukarıda belirtilen risklere ilave olarak, isteğe bağlı olmak üzere, don riski; ilgili genel şartlar, teknik şartlar, tarife ve talimatları kapsamında; Çiftçi Kayıt Sistemine kayıtlı çiftçilerin; mevcut arazi ve ürün bilgileri dikkate alınarak, Tarım Sigortaları Havuzu tarafından teminat altına alınır.

(2) Seralar için dolu ana riski ile birlikte; fırtına, hortum, yangın, heyelan, deprem, taşıt çarpması, kar ve dolu ağırlığı ile sel ve su baskını ek riskleri paket halinde; ilgili genel şartlar, teknik şartlar, tarife ve talimatları kapsamında; Çiftçi Kayıt Sistemine entegre edilmiş, Örtü Altı Kayıt Sistemine kayıtlı çiftçilerin; mevcut arazi, sera ve ürün bilgileri dikkate alınarak, Tarım Sigortaları Havuzu tarafından teminat altına alınır.

(3) Kapalı sistemde üretim yapan, bio-güvenlik ve hijyen tedbirleri alınmış tesislerde yetiştirilen kümes hayvanları ile Çiftçi Kayıt Sistemine entegre edilmiş, soy kütüğü, önsoy kütüğü ve Hayvan Kayıt Sistemine (Türkvet) kayıtlı olan süt hayvanı sığırlar için ölüm riski; ilgili genel şartlar, teknik şartlar, tarife ve talimatları kapsamında; mevcut tesis, işletme ve süt sığırlarına ait yetiştiricilik bilgileri dikkate alınarak, Tarım Sigortaları Havuzu tarafından teminat altına alınır.

(4) Denizlerde ve iç sularda yetiştirilen su ürünleri için ölüm riski; ilgili genel şartlar, teknik şartlar, tarife ve talimatları kapsamında; Çiftçi Kayıt Sistemine entegre edilmiş, Su Ürünleri Kayıt Sistemine kayıtlı işletmelerin; mevcut işletme ve su ürünleri yetiştiricilik bilgileri dikkate alınarak, Tarım Sigortaları Havuzu tarafından teminat altına alınır.

(5) Risk incelemesi sonucunda, Havuz tarafından sigortalanması uygun görülmeyen ürün ve riskler sigorta edilmez.

(6) Havuz tarafından sigorta edilmeyen ürünler ve riskler ile; ilgili genel şartlar, teknik şartlar, tarife ve talimatlarla kapsam dışı bırakılmış haller ve kayıplar, 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanununun 17 nci maddesindeki uygulama yılında yer alan riskler arasında sayılmaz.

Prim desteği

MADDE 2 – (1) Bu Karar kapsamında belirlenen riskler için 2010 yılında, sigorta priminin % 50'si oranında prim desteği, Tarım Sigortaları Havuzuna bütçenin ilgili tertibinden aktarılarak karşılanır.

Cezai hükümler

MADDE 3 – (1) Haksız yere yapılan destekleme ödemeleri, ödeme tarihinden itibaren, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanununun 51 inci maddesinde belirtilen gecikme zammı oranları dikkate alınarak hesaplanan kanunî faizi ile birlikte geri alınır. Haksız ödemenin yapılmasında, ödemeyi sağlayan belge veya belgeleri düzenleyen gerçek ve tüzel kişiler, geri alınacak tutarların tahsilinde müştereken sorumlu tutulurlar.

(2) 5363 sayılı Kanunla belirlenen sigorta primi destekleme ödemelerinden, idari hata sonucu düzenlenen belgelerle yapılan ödemeler hariç, haksız yere yararlandığı tespit edilen üreticiler, beş yıl süreyle hiçbir destekleme programından yararlandırılmazlar.

